

D R A L O I S K U D R N O V S K Ý

B O H O V Ě D A

A J E J Í S T U D I U M

Bohuslav Rupp

P r a h a 1 9 4 7

Nihil obstat

Mons. Dr Carolus Kadlec
censor.

Imprimatur

Prael. Dr Theophilus Opatrný
vic. cap.

Pragae, 4. IX. 1946

N. 13173

1. Idea Boha provází vždy a všude lidstvo. Jest základem jeho náboženství t. j. vztahu lidstva k Bohu životem projevovaného a uplatňovaného. Proto také přemýšlení o této ideji zajímalo vždy lidstvo a vytvořilo během dob velikou a rozsáhlou vědu, budovu theologie.

První část této úvahy zabývá se pohledem na tuto budovu a její soustavu. Podává přehled bohovědy, podle mnohých nazývaný encyklopedií (řecky en kyklo paideia, v souhrnu nauka) theologie.

Druhá část ukazuje cestu do ní t. j., jak možno vědomosti o bohovědě nabýti a si je osvojiti. Sluje též úvod do studia theologie čili introdukce k theologii.

2. Těm, kteří touží blíže poznati theologii a její studium, má posloužiti práce tato.

Především pak posluchačům, jimž patří slova sv. Otce P I A XI. (enc.: Ad catholici sacerdotii): „Spějte ke kněžství; velmi důrazně vás vybízím, abyste pečlivě a hodně připravovali své duše k vznešenému úřadu. O vás opírají se všechny naděje církve katolické a národů..., poněvadž od vás čekají všechnu pomoc a prostředky věčné spásy, z nichž hlavním jest... poznání Boha a Ježíše Krista“. A liturgie církevní výslovně ukládá těmto posluchačům: „Nebeská moudrost, osvědčené mravy ...ať vás odporoučejí..., abyste kázáním a příkladem vzdělávali... rodinu boží“ (Pontificale Rom., in ordinatione presbyteri). I nynější papež P I U S XII. sotva nastoupil na stolec Petrův, volá k sobě bohoslovce, budoucí to kněze, a věnuje jim první svoji řeč: „Kristus Pán... Apoštolům řekl: Vy jste světlo světa... Hle tedy úkol váš...: sluncem

býti nadpřirozeným, jež mysle lidí osvětluje Kristovou pravdou a jejich duše rozohňuje Kristovou láskou... Jestli světlem pravdy, jež z Krista jest, vy všichni chcete se státi, sami nejprve touto pravdou, nutno jest, abyste byli osvíceni. Proto věnujete se studiu posvátných nauk. Jestli láskou Kristovou dychtíte lidské duše utvářeti, sami nejprve touto láskou musíte býti zaníceni. A této pak věci slouží vaše výchova nábožensko-asketická“.

BOHOVĚDA

3. Poznatí ji znamená viděti ji v jejím celku i v částech, znáti, co jest, jak se během dob utvářela, a jaká jest dnešní její soustava. A tak v této části jednáme

- A. — o bohovědě,
- B. — o jejím vývoji,
- C. — o její dnešní soustavě.

A.

O BOHOVĚDĚ

1. Pojem bohovědy

4. Co jest bohověda? Podle jména bohověda, theologie (řecky Theos, Bůh — logos, slovo) jest slovem (odtud i její název bohosloví), vědou, naukou o Bohu. Sv. Augustin dí: „Theologie, kterýmžto řeckým slovem rozumíme, že znamená pojednání čili řeč o božstvu“¹⁾. A sv. Tomáš vykládá: „Theologie znamená tolik jako řeč o Bohu“²⁾. V Písmu sv. řeč boží, sermo Dei, znamená řeč, kterou Bůh mluví, zjevení boží. Antika rozuměla theologií mythické vypravování nebo filosofickou nauku o božstvu. Křesťanství na podkladě zjevení vytvořilo theologii křesťanskou a od století IV. rozumí theologií jen tuto. Ano, později omezili toto jméno pouze na nauku o Bohu a nejsv. Trojici nebo jen na učení o božství Kristově, kdežto nauku o vykoupení nazývali dispensatio (řecky oikonomia, Efes. 3, 9), zřízení spásy lidstva, celek slul posv. nauka, Písmo sv., posv. čtení, sacra doctrina, s. Scriptura, s. paginae, s. lectio. Od počátku středověku jméno theologie však již znamená veškeru nauku o

¹⁾ Theologia, quo graeco verbo significari intelligimus de divinitate rationem sive sermonem. De civit. Dei VIII, 1.

²⁾ Dicitur theologia quasi sermo Dei. S. th. I, q 1 a 1.

Bohu a vztahu člověka k Bohu na základě zjevení neboli učení křesťanského.

5. Výměr věcný. Vědy se určují podle svého předmětu a podle způsobu či metody, jak o něm jednají.

Předmětem bohovědy jest Bůh, jak jest sám o sobě, a vztah světa a lidstva k němu: „Vše v této posvátné nauce se probírá vzhledem k Bohu, buď že jest to sám Bůh, nebo protože to, o čem se jedná, má vztah k Bohu jako k svému počátku a cíli.“³⁾

6. Co do způsobu poznání poznatků svých o Bohu a vztahu všeho k němu nabýváme buď pozorující svět a nás v něm, jeho existenci, zákony a řád mravní, hledáme poslední příčinu všeho toho a nalézáme ji v Bohu, nebo že uvažující život a jeho potřeby a hodnoty, vidíme v Bohu a v našem poměru k němu či v náboženství poslední význam a hodnotu svého života. V tomto smyslu dí žalmista Páně: „Nebesa vypravují slávu boží a díla rukou jeho zvěstuje obloha“⁴⁾, a my pějeme: „Tvůrce mocný nebes, země!“

Toto poznání o Bohu nazývá se přirozeným a tvoří bohovědu přirozenou, theodiceu (z řeckého *Theos*, Bůh a *dikaio*, soudím — odůvodnění vědění o Bohu), část vědy náboženské a filosofie.

7. Vedle toho však dějiny vypravují, že Bůh sám oznámil lidstvu, že jest a jakým jest, dále že povýšil člověka do stavu dítek božích a po prvním pádu jeho slíbil mu, že jej zachrání a vykoupí ze stavu hříchu, což také v plnosti času i učinil. A tak sv. Pavel učí: „Mnohonásobně a mnohými způsoby mluvíval někdy Bůh k otcům skrze proroky: a nejposléze v těchto dnech mluvil nám skrze Syna, ježž ustanovil dědicem všech věcí, skrze něhož i věky učinil“⁵⁾.

³⁾ Omnia in hac sacra doctrina pertractantur sub ratione Dei vel quia sunt ipse Deus vel quia habent ordinem ad Deum ut ad principium et finem. S. th. I q 1 a 7.

⁴⁾ Caeli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiat firmamentum (18, 1).

⁵⁾ Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis: novissime diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit haeredem universorum, per quem fecit et saecula (Žld. 1, 1).

Poslední toto a nejdokonalejší zjevení Boží, dané Kristem Pánem a ukončené skrze Ducha sv. v apoštolích, nalézá se v Písmu sv. a Tradici (ústním podání), jež tvoří prameny zjevení, obsahový zdroj křesťanského náboženství. Než Kristus Pán dále ustanovil, aby církev, jím založená společnost, za ochrany jeho a přispění Ducha sv. oba tyto prameny jako poklad víry (*depositum fidei*) neporušeně zachovávala, zjevení v nich obsažené hlásala a vykládala: „Idouce tedy učte všechny národy, křtíce je..., učíce je zachovávatí všecko, co jsem přikázal vám; a aj, já s vámi jsem po všechny dni až do skonání světa“ (Mat., 28, 19—20). Zjevené pravdy, obsažené v Písmu sv. a Tradici, církví kat. k věření hlásané, slují články víry, dogmata (řecky dogma — mínění, pravda). Pravidlem tedy víry katolické, formálním podkladem křesťanského náboženství jest věriti všemu, co Bůh zjevil a co církev katolická k věření předkládá.

Toto poznání Boha zjevením a přijaté naší vírou jest nadpřirozené a tvoří podklad theologie nadpřirozené, poznání Boha a božských věcí ve světle víry.

8. Rozdíl mezi oběma theologiemi spočívá 1. ve zdroji, z něhož své poznání čerpáme (příroda — zjevení), 2. ve způsobu, jak poznatků svých nabýváme (rozum sám — rozum osvícený světlem víry), a 3. v obsahu poznání (Bůh tvůrce a my jeho tvorové — Bůh trojjediný náš otec a my jeho děti).

Dnes theologií rozumí se všeobecně tato nadpřirozená věda o Bohu a božských věcech ve světle víry. Sluje též křesťanskou, katolickou. Jest vědou pozitivní, spekulativní i praktickou.

Předmětem, jehož se dotýká, jest vše, co jest zjeveno (*omne creditum*), předmětem, jímž se při tom zabývá — formálním *quod* — jest vše co na zjevení jako takovém může poznati (*omne scibile in credito*) a hlediskem, zorným úhlem, pod nímž při tom postupuje — *objectum formale*, *sub quo* či *ratio*, *sub qua* — jest světlo víry, rozum světlem víry osvícený (*sub lumine fidei*, *ratio fide illustrata*).

Věda a víra

9. Jednotlivé pravdy poznáváme buď pomocí vědy nebo víry, t. j. buď z vlastní zkušenosti (vlastním názorem, smyslovým poznáváním) či z vlastního přemýšlení (rozumovým poznáváním), nebo že věříme hodnověrnému svědectví o nich jiných lidí. Věříme-li lidem, jest to víra lidská. Od ní se liší víra božská, křesťanská, cnost, již přisvědčujeme pravdám zjeveným Bohem z pohnutí vůle vedené milostí boží. Pochází tedy víra křesťanská ze zjevení božího a jest zároveň i darem božím, vzácnou milostí boží.

Mezi vědou a vírou vůbec nemůže býti sporu. Jsou to totiž jen rozdílné způsoby poznání pravdy, buď zkušeností a přemýšlením nebo věřením sdělení jiných. A pravda jest jen jedna. Jest to shoda věci buď s ideou tvůrčí (pravda ontologická) nebo s naším poznáním (pravda logická). Vědou nebo vírou jen poznáváme tuto shodu a nabýváme jistoty o ní. Ano, někdy víra skýtá nám i větší jistotu než vlastní poznání, kde se můžeme snadno mýlit a kde pak více jsme nuceni spoléhati se na svědectví druhých.

A tak mezi vědou i vírou křesťanskou není sporu a to tím více, že původcem vši pravdy jest sám Bůh, věčná a nekonečná pravda, Bůh, nejvyšší pravdomluvný, jenž se nemůže mýlit ani klamat.

Vyskytne-li se přece mezi vědou a vírou spor, jest tento spor jen zdánlivý, vzniklý z toho, buď že za pravdu pokládáme, co pravdou není (pouhé dohady a domněnky), nebo že z nevědomosti či ze špatného výkladu za předmět víry považujeme, co jím není.

Vědy i víry je člověku třeba. Věda a víra vzájemně naše vědomosti doplňují a podporují. Vlastní naše poznání jest velmi omezené a kusé a často i nejisté. Vírou v slova rodičů začíná výchova a výuka, vírou přijímáme zprávy o minulosti, předmětech neznámých, krajích vzdálených atd. Věda historická, práv-

ní a jiné pozitivní dovolávají se svědectví druhých. Rovněž i víra potřebuje vědeckých dokladů k svému oprávnění a vysvětlení. A to platí i o víře křesťanské. Na životní otázky: odkud a jak vše pochází, kam a jak vše směřuje, odpovídá uspokojivě jen náboženství. A tam kde přirozené naše vědomosti náboženské jsou nejasné a často vlivem různých okolností zkreslené, objasňuje, doplňuje, potvrzuje a zdokonaluje je zjevení. Odtud dí na areopágu sv. Pavel: „Protož, kterého ctíte neznajíce, toho zvěstuji vám“ (Sk. ap. 17, 23) a prohlašuje: „Bez víry nelze se Bohu líbiti“ (Žid., 11, 6).

Do vědy i do víry zasahuje theologie svým úkolem i svojí celou povahou.

Úkol bohovědy

10. Theologie zabývá se pravdami, jež Bůh zjevil a církve katolická, k tomu Bohem ustanovená, nám k věření předkládá. Nejen, co věříme (*fides quae creditur*), jest předmětem bohovědy, nýbrž i proč a jak věříme (*fides qua creditur*).

Než podle sv. Pavla: „*Rationabile sit obsequium vestrum*“ (Řím. 12, 1), naše poslušnost má býti rozumná, t. j. rozumem odůvodněná, abychom mohli sobě i ostatním rozumně odůvodniti bohoslužbu naši podle slov sv. Petra: „Krista Pána oslavujte ve svých srdcích, vždy hotovi k obraně proti každému“ (I Petr., 3, 15).

A v tom spočívá vědecký úkol bohovědy.

11. Předně podává rozumové důvody, pohnutky víry a to:

a. povinnosti Bohu věřiti, poněvadž Bůh jest pravda sama, která nemůže se mýlit ani klamat — *motiva credenditatis*: *Deo credendum est propter auctoritatem Dei revelantis*. Tyto důvody jsou: existence Boha vševědoucího, všemohoucího a nejvyš pravdomluvného.

b. možnosti přijmouti pravdy hlásané jako zjevené, věrohodné, poněvadž mají známky řeči boží — motiva credibilitatis: veritates sunt credibiles, t. j. zasluhují víry jako Bohem zjevené. Takové důvody, známky jsou: skutečnost daného zjevení, ráz Boha důstojný předložených pravd, zázraky a pro-roctví, jimiž jsou provázeny, prohlášení Bohem k tomu ustanovené neomylné autority církve.

Oboje pohnutky připravují a vedou teprve k víře, proto nemůže jich bohověda čerpati z víry, nýbrž pouze z rozumových důvodů a historických dokladů. A poněvadž vlastní bohověda obírá se již zjevením samým, jest tato celá práce jen předpokladem, průpravou k vlastní theologii (základní bohovědou, apologetikou).

12. Nato vlastním úkolem bohovědy jest zabývati se obsahem zjevení, pravdami zjevenými a to:

1. je promysleti, což činí, když a) ve své části pozitivní je dovozuje z pramenů zjevení, Písma sv. a tradice, b) v části spekulativní vysvětluje jejich obsah a souvislost, ukazuje, pokud jsou též pravdami přirozeně poznatelnými (jako Bůh, nesmrtelná duše, mravní řád), jejich pravdivost, a pokud jsou pravdami pouze zjevenými, nadpřirozenými, jejich pravděpodobnost analogiemi (výrazy obdobnými) ze světa vzatými a srovnáváním jich se životem a posledním cílem člověka. c) ve své části negativní (polemické) obhazuje je proti nesprávným názorům.

2. na nich dále stavěti, což plní, když

a) z těchto zjevených pravd jakožto daných zásad dovozuje závěry, vykládá jejich důsledky a na příslušné dotazy o nich odpovídá,

b) ukazuje jejich důležitost, význam a upotřebení nejen pro abstraktní vědu, ale i pro praktický život.

13. Důležitost bohovědy. A tak povstává celá soustava theologická, jež ukazuje na Boha a jeho dílo, vede člověka tímto životem, aby ho přivedla k

jeho cíli, k Bohu, poučuje jej o pomoci mu Bohem dané již v prvotním jeho stavu a obnovené v jeho vykoupení, skýtá mu prostředky, by mohl vydati sobě i jiným počet ze svého jednání a život svůj upravit ve skutečnou službu boží, opravdovou v nejširším smyslu b o h o s l u ž b u. Ano, tím bohověda odpovídá lidstvu na jeho základní a poslední otázky životní, poskytuje mu jednotný, pevný a ucelený n á z o r ž i v o t n í.

Theologie a věda

14. Má theologie vlastnosti vědy? Jest bohověda vědou? Staří rozuměli vědou poznání jisté a patrné z příčin — *cognitio*, podle Aristotela, *certa et evidens rerum per causas*. Odtud není vědou, kde poznání se nedovozuje z příčin jistých, samo sebou patrných, ani kde jich nabýváme z pouhého pozorování zkušenosti, aniž bychom nějaké vyšší všeobecné závěry činili, jako je ku př. při umění. Podle toho soudil Duns Scotus a j., že bohověda není vědou, protože pravdy zjevené, na nichž bohověda se buduje, nedovozují se z nějakých příčin ani nejsou samozřejmé, nýbrž jsou zjeveny a pouhou vírou přijímány.

Jinak soudí sv. Tomáš, rozlišuje vědy n a d ř a d n é a p o d ř a d n é. Podřadná podle něho věda může za své zásady, z nichž vychází, přejímati pravdy v jiné vyšší vědě dokázané a patrné. Při tom nepřestává býti vědou, byť i podřadnou, protože v otázce jistoty a patrnosti svých zásad se na svoji nadřadnou vědu může odvolati. Tak astronomie používá matematiky a nikoho nenapadne, že by nebyla proto vědou. A tak i theologie v otázce jistoty a patrnosti svých zásad, pravd to zjevených, může se odvolati na vědu vyšší, vědu boží a vědu blažených, v níž jsou jisté a patrné. Jest sice vědou méně dokonalou, podřízenou, ale jistou, poněvadž své zásady přejímá z vědy naprosto jisté, z vědy boží a z těchto dovozuje své závěry.⁶⁾

⁶⁾ ... a lumine divinae scientiae, quae decipi non potest (S. th. I, q 1 a 6).

Dnešní doba rozšiřuje pojem vědy a rozumí jí soustavný celek poznatků nabytých jednotnou cestou z dokladů jistých nebo pravděpodobných. K vědě tedy patří: 1. jednota předmětu. 2. jednota metody a 3. soustavné zpracování. Vše to jest v theologii a proto jest i v tomto slova smyslu plným právem vědou.

Theologie a víra

15. Bohověda vychází z víry. Bohoslovci jest třeba nejen, aby pravdy, o nichž má jednati, mu byly zjeveny, nýbrž aby i sám byl uschopněn do ovzduší těchto pravd, do nadpřirozena se vnořiti. Tuto sílu, tento nový duchovní zrak (lumen fidei) dává mu milost víry.

A tak theolog vírou přijímá pravdy zjevené, milostí víry osvěcen se jimi obírá, přemýšlí, aby je blíže poznal (credo ut intelligam). Vírou veden (fides quaerens intellectum) vědecky je zpracovává cestou svého rozumu vírou osvěceného (ratio fide illustrata). Tím vniká v obsah víry i s jejími závěry (intelligo ut credam).

Odtud theologem ve vlastním slova smyslu nemůže býti než člověk věřící. Jako nemůže mluvit o předmětu ten, jemuž jest týž předmět cizím, psát o malířství ten, kdo nerozumí barvám, o hudbě, kdo nemá sluchu. Sv. Pavel dí, že jen „duchovní člověk posuzuje a oceňuje všechno“ (I Kor., 2, 16) a k Efeským píše, že se modlí, aby měli osvěcené oči mysli, aby věděli, jakou naději mají povolání Kristem Pánem (1, 18).

16. Bohověda není vírou, nýbrž vědou o víře. Její výsledky nejsou předmětem víry, aspoň pokud autorita církve je za takové neprohlásí. Každá tedy pravda víry může býti předmětem bohovědy, avšak každý závěr bohovědy není předmětem víry.

Bohověda liší se tedy od víry: a) předmětem (zjevení — rozbor pravd jeho a z nich závěry),

b) postupem (víra — rozum osvětlený vírou), c) jistotou (souhlas při víře nezvratný, jistota Bohem zaručená, assensus fidei — souhlas při učení pouze theologickém církevní, jistota pouze lidská, assensus ecclesiasticus).

Než tím, že pravdám víry se věří, nestává se bohověda slepou. Již víra není slepá, protože má své důvody, tím méně tedy bohověda, jež na pravdách této víry důvody věrohodnosti dosvědčených dále buduje, rozumově a za pomoci jiných věd, které nejdou přímo o víře, postupujíc. Ostatně i v řádu čistě přirozeném jest též mnoho věd, jež nechápou podstatu svého předmětu jako ku př. elektřiny, světla, života atd., a přece jsou vědami v plném slova smyslu.

Bohověda konečně sama slouží víře tím, že ji odůvodňuje, vysvětluje, oživuje, obhajuje a posiluje⁷⁾.

Theologie a svoboda

17. Svrchovaným zákonem vědy jest pravda a ne svoboda. Myšlení totiž a svobodné jednání vázáno jest na skutečnost a zákony myšlení, vůči nimž nikdo není svobodný. Pravdu z nich plynoucí musí každý přijmouti kdykoliv a kdekoli, tedy i v theologii. Dějepisec přijímá události, právník dané zákony a stejně i theolog pravdy zjevené. Na základě jich teprve se člověk rozhoduje, svobodně jedná. Toť opravdová, r o z u m n á s v o b o d a, k níž vede věda. O této není zde řeči.

Mluvíme-li však o svobodě a vědě, máme na zřeteli svobodu, jež má vědce při jeho bádání provázeti, jež totiž znamená pro něho býti prost při vědeckém bádání od všeho nátlaku vnějšího, od vlivu vědě cizího, od různých ohledů a předsudků. A v tomto smyslu přísluší i bohovědě plná svoboda. I theolog pracuje samostatně, podle svých schopností, ve svém oboru na základě pramenů zjevení a prostředků, jež

⁷⁾ Augustínus: Hinc scientiae tribuitur id, quo fides saluberrime gignitur, nutritur, defenditur, roboratur (De Trin., 14, 1).

mu skýtá rozum vírou osvícený a mnoho různých pomocných věd.

Tuto svobodu neruší ani církevní autorita, již se theolog řídí a jejímuž rozhodnutí případně se i podrobuje. Neboť církevní autorita a vázanost na ní není v theologii cizím vnějším vlivem, neboť patří do theologie jako jeden její Bohem ve zjevení daný pramen. Podobně čím je autorita státu pro zákony a konečný autoritativní výklad jejich, čím jsou vědy nadřazené pro podřízené, tím je Bohem pověřená autorita církevní i pro theologii. Ano, rozhodnutí této autority tvoří jakési mezníky, jež vedou theologa, aby neklesl ve svém studiu v otroctví nepravdy a bludu. Vázanost tedy na tuto autoritu poskytuje theologii radostnou jistotu a bezpečnou záruku za správnost jejího postupu.

Theologie a pokrok

18. Jest v theologii, když zjevení jest stále stejné, možný pokrok? I svět existuje stále týž a přece postupuje, i zákony logiky a matematiky zůstávají stále stejné a přece vědy o nich stále pokračují, i příroda se nemění a přece jak úžasný ku př. ve vědách technických pokrok! Podobně i v theologii zjevení, dogmata se nemění a přece stále postupuje a pokračuje věda o nich, o jejich výkladu, odůvodnění, vysvětlení, o jejich závěrech a o jejich praktickém použití, jak dosvědčují její dějiny. Jak veliký jest ku př. rozvoj samého vyznání víry od Apoštolského Creda až po Vyznání víry Tridentsko-Vatikánské!

Dogmata, pravdy zjevené skýtají pouze látku pro mnohé obory bádání vědeckého vůbec a čistě theologického zvláště, ano nutí přímo k práci a tím i k pokroku v bohovědě.

Dogmata tvoří základ života křesťanského, základ přemýšlení theologického, a tím i jeden ze zdrojů jeho postupu a rozvoje. Při tom však, jsou to boží pravdy, jež právě svou neměnitelností chrání nábožen-

ství a tím i život před možným relativismem a subjektivismem.

3. Theologie a jiné vědy

19. Rozdíl mezi bohovědou a ostatními vědami záleží v různosti jejich předmětu a metody. Ostatní vědy zabývají se tímto světem a člověkem v něm, své závěry činí na základě zkušenosti, úvah rozumových a svědectví jiných. I věda náboženská jest jednou z nich, neboť zabývá se náboženstvím jako životním projevem člověka a zkoumá jej po stránce filosofické, psychologické, historické, sociální, pedagogické atd. Theologie však jedná o Bohu a božských věcech, jak Bůh je zjevil a církev katolická, Bohem pověřená, je k věření předkládá.

Theologie souvisí při tom s ostatními vědami. Filosofie jest předpokladem jejího studia, věda náboženská tvoří část její apologetiky. Bohověda opírá se o zkušenost a tak souvisí i s přírodními a jinými vědami. Pojednávajíc o zjevení a životě církve zasahuje do historického bádání, při právní organizaci církve do vědy právní. Život náboženský, o němž jedná praktická theologie, souvisí se sociologií, výchovou atd., krátce se všemi hodnotami kulturními ve všech oborech, se vši kulturou lidskou, již poskytuje jednotný, trvalý a jasný názor a tím i podklad životní.

20. Vzhledem k svému předmětu zaujímá theologie centrální stanovisko mezi ostatními vědami. Je-li Bůh prapůvodcem a tak i posledním cílem všeho, vše má tedy svůj úkol, vůli jeho plniti a tak, zachovávajíc jeho zákony, k němu spěti. Celý život má býti službou boží. Toť pro člověka nejvyšší a nejvznešenější pojem o životě.

Jako Bůh tvoří se světem jeden celek, tak také věda o něm a jeho poměru ke světu tvoří jeden uzavřený celek, jenž skýtá člověku, jak řečeno, světový názor životní, jenž, luště poslední otázky života, dává mu poslední závěr, korunuje všechny vědy.

Sv. Tomáš z důstojnosti předmětu, jistoty pozná-

vacího principu, z vyššího, nadpřirozeného úkolu theologie uzavírá na její přednostní právo. K tomu také poukazuje i historický vývoj ostatních fakult ze souvislosti s první a nejstarší fakultou theologickou, že universitas scientiarum bez theologie jest nemyslitelnou.

B.

DĚJINY THEOLOGIE

21. Křesťanství se svými články víry, církev se svým pokladem svěřené jí nauky byly před theologií, neboť víra není výsledkem badání, nýbrž zjevení. Teprve se vstupem do světa prohlubují se přemýšlením jednotlivé články víry a buduje se theologie. K této činnosti vede autorita úřadu učitelského a život křesťanský. Dalšími pohnutkami jsou útoky na církev a její učení, postup a rozvoj věd a vynálezů, různé názory filosofické. A tak při neměnitelnosti víry a podstaty dogmat (substantia rei) roste bohověda co do způsobu poznávání subjektivního (modus rei).

Dějiny tohoto rozvoje možno dělit na dobu a) patristickou až do sv. Řehoře († 604), podle jiných až do sv. Anselma († 1109), b) scholastickou až do stol. XVI. (sněmu Tridentského), c) novověkou, k čemuž možno připojit d) zvláštní pohled na dějiny bohovědy v krajích našich.

1. Doba patristická

22. Doba apoštolská. Poklad víry dokončený posláním apoštolů ústně se šíří, čímž vzniká tradice, příležitostně i Písmo sv.; oboje tvoří inspirovaný zdroj theologie. V rámci křestní formule upravuje se apoštolské vyznání víry. Záhy vyvinují se tři základní směry bohovědy: 1. směr historický či pozitivně praktický (synoptická evangelia, Skutky apoštol., list sv. Jakuba), 2. směr dialekticko-spekulativní (listy sv. Pavla, evangelium sv. Jana v I. kap.), 3. směr kontemplativně mystický (evang. sv. Jana, apokalypse).

23. **Apoštolští otcové.** Tito jsou svědci apoštolské tradice. Jejich práce nemají účelu vědeckého, ale chtějí prakticky poučovati o víře, utvrzovati v ní a napomínati. Zachovaly se nám tyto spisy jejich: nejstarší Učení dvanácti apoštolů (*Doctrina duodecim apostolorum* — *Didaché ton dodeka apostolon*), dva listy sv. Klimenta († kol r. 100), z nichž první zvláště je důležitý pro primát apoštolský, 7 listů sv. Ignáce († 107) se svědectvím o božské a lidské přirozenosti osoby Kristovy a o církevní hierarchii, list Barnabášův z doby císaře Nervy (96—98), list sv. Polykarpa († 155 či 156) a list obce Smyrnské o mučednické smrti téhož, Pastor Hermův (*Hermas*, žák apoštolský nebo bratr Pia I. [140—150]) a list ke Diognetovi (stol. I.)

24. **Křesťanští apologeté.** Hájí víru proti židům, pohanům, státní moci, filosofům a spisovatelům. Kromě těchto útočí na víru gnostikové se svými názory helenistickými a orientálními, bludaři montanisté a antitrinitáři. Z obránců víry vynikají: Papias, žák apoštola Jana, biskup hieropolský, Quadratus, apologeta za doby Hadriana (117-138), počátkem II. stol. Justin († 167) a jeho žák Tatián, Athenagoras († 177), ke konci II. a během III. stol. Irenej († 202), Hippolit, Klemens Alexandrijský (†215 či 216), na západě Minucius Felix († kol r. 180), Tertullián (†240), Cyprián († 258), Arnobius, jeho žák, Laktancius († poč. IV. stol.).

25. **Vědecké školy.** Na obranu víry od stol. II. přispívají školy katechetské v Alexandrii se svým alegorickomystickým výkladem Písma sv. (Pantaenus, Klemens, Origenes[† 254?]), ve stol. III. škola exegetická v Antiochii (sv. Chrysostom), škola v Caesarii Kappadocké, v Edesse (sv. Efrém † 373), v Nisibii a j.

26. **Doba Otců církevních.** Ve IV. stol. vznikají bludy na východě christologické, na západě anthropologické (Pelagiáni). Víru vykládají a hájí otcové církevní, mezi nimiž vynikají na východě sv. Athanáš († 373), ze školy Kappadocké: sv. Basil († 379), jeho bratr Řehoř Nys. († kol r. 394) a jeho přítel Řehoř

Naz. († kol r. 389), dále oba Cyrillové Alex. († 444) a Jer. († 386) a Chrysostom († 407); na západě Hilarius († 366), Ambrož († 369) a Augustin († 430). Z nich velikými učiteli jsou na východě Athanáš Alex., Basil Vel., Řehoř Naz., Jan Chrysostom, na západě Ambrož, Jeronym († 420), Augustin a Řehoř Vel. († 604).

27. Úpadek patristické theologie. Doba stěhování národů (stol. V.—VII.) není příznivou vědě. A tak, ano, až do stol. XII. v theologii tvoří se jen kolekce a reprodukce doby minulé ve prospěch scholastiky středověké. Více známí z této doby jsou Pseudo-Dionysius (stol. V. a VI.), Jan Damascenský († 754), Boethius († 524), Kassiodorus († 469), Isidor Hispalensis (zač. VII. stol.), Ildefonsus z Toleta († 667), Beda venerabilis († 735).

2. Středověk

28. Středověká theologie vyznačuje se spekulativním prohloubením a soustavným propracováním učení víry a mravů na základě výkladů otců církevních za pomoci filosofie. Víra a autorita církve stojí v této době nedotčena, herese ustaly. Studium má čas a klid a tak fides quaerit intellectum. Filosofie pomáhá, aby theologové hlouběji vnikli v obsah víry, vyvraceli námitky a tak spojili své poznatky v pevnou soustavu ve svých Summách. Anselmovo Credo ut intelligam vede tu k závěru Intelligo ut credam.

Cesta a metoda, kterou postupovali byla: setrvati na autoritě, avšak užívati filosofie uložené v zásadách logických, fysických, metafysických Aristotela; jež poznali přes špatně vykládané spisy Aristotelovy v arabské a židovské filosofii ve Španělsku (Avicenna, Averroes, Maimonides).

29. Ve vývoji této středověké theologie možno pozorovati: a. dobu přípravy: Anselm († 1109), Petrus Lombardský († 1160 či 1164), Hugo a s. Victor († 1141).

b. dobu rozkvětu, vrchol scholastiky: dr. irrefragabilis Alexander Halensis O. Fr. († 1245), dr. universalis Albert Velký O. Pr. († 1280), dr. communis Tomáš Akv. O. Pr. († 1274), dr. seraphicus Bonaventura O. Fr. († 1274), dr. subtilis Duns Scotus, O. Fr. († 1308), dr. mirabilis Roger Baco († 1292).

c. dobu přechodu k úpadku: dr. facundus Petrus Aureolus († 1321), Occam, venerabilis inceptor nominalismi et rationalismi, O. Fr. († 1347), dr. resolutissimus Durandus O. Pr. († 1332), dr. christianissimus Gerson († 1429), ultimus scholasticus Gabriel Biel († 1491).

Dalšími stoupenci scholastiky byli Capreolus, princeps Thomistarum († 1444), později komentatoři sv. Tomáše Stora de Vio Caietanus († 1534), Franc. Ferrariensis O. Pr. († 1582).

30. Mystika. Při této spekulaci rozumu hlásí se i vůle a srdce. Vyvíjí se mystika, snaha o tajemném spojení duše s Bohem, anticipace nebeského patření na Boha za mimořádných účinků působení milosti boží. Scholastika poskytuje mystice pevný základ v jasných pojmech, v přesném myšlení a v bohatství idejí a tak chrání mystiku od scestí. Mystika zase dodává scholastice vnitřní život, teplo a citění, čímž přivádí scholastiku k srdci.

31. Zakladatelem mystiky v křesťanském starověku byl sv. Augustin († 430) a jeho pokračovatelem Pseudo-Dionysius (stol. V. a VI.). Ve středověku zakládá mystiku dr. mellifluus sv. Bernard z Clairvaux († 1153), v níž klade především důraz na lásku k trpícímu Spasiteli a k Matce boží. V mystice pracují dále členové augustiniánského kláštera sv. Viktora v Paříži Hugo († 1141) a Richard († 1173), vyniká sv. Tomáš Akv. (S. th. 2. II., q. 171-182), jehož officium Božího těla jest mystickým patřením a vnořením se duše v tajemství víry o Svátosti oltářní.

Oboje, spekulaci a mystiku, spojuje sv. Bonaventura († 1274), později Kapistrán († 1456), Bernardin ze Sieny († 1444), Jindřich Suso († 1360),

jehož život jest eposem lásky k Bohu. Nejkrásnějším a nejvyspělejším dílem mystiky jest zlatá knížka Tomáše Kempenského († 1471) O následování Krista Pána. V dějinách mystiky dále známy jsou ženy sv. Mechtilda († 1233) z Hefty u Eislebenu a Gertruda († 1310), ve Španělsku pracovali v mystice sv. Jan de Cruce († 1582) a známá světice Theresia de Jesu († 1583)

32. S úpadkem scholastiky upadá i mystika. Spekulace nominalismem ztrácí jasného pojmu o věčném rozdílu mezi Bohem a člověkem, tvůrcem a tvorem, mysticism stává se obětí tohoto bludu jakož i proto špatného pojmání života. A tak v myšlení šíří mnozí subjektivism, blud to XVI. století, a v mystice upadají v názory nebezpečného pantheismu, v praxi pak v pseudomysticism, hloubání bez činnosti, kde modlitba, příkázání církevní, ano, i práce a jakékoli snažení zdají se zbytečnými. Sněm proto ve Vienně zavrhl tyto názory a zásady ku př. bekhartů a bekyň.

3. Novověk

33. I v novověku vidíme vzrůst, pokles a nový rozmach bohovědy. Století XVI. až do polovice stol. XVIII. značí dobu nového rozvoje theologie. Vedle nominalismu a pseudomysticismu uplatňují se a život náboženský i bohovědu ovlivňují: humanism, oživení to klasicismu v literatuře a umění, v mnohém zároveň i pohanského života, objevy nových zemí, vynálezy a reformace s popřením církevní autority.

A tak vystupuje sněm Tridentský (1545-63), vysvětluje přesně učení víry a mravů, pečuje o obnovení náboženského života a stanoví pro ně jasně křesťanské zásady. Ve všech oborech theologie lze znamenati nové snažení.

34. Historická theologie. Snaha postaviti badání na historický základ vede k rozvoji studia Písma sv., tradice a dějin církevních. Ve Španělsku kard. Ximenes († 1517) vydává polyglotty a jiná exe-

getická díla, zakládá universitu v Alcalé (univ. Complutensis) vedle slavných universit v Salamance a Coimbře. Biblickou theologii pěstují dále jesuité Salmeron († 1505), Cornelius a Lapide († 1637), Toletus († 1596), původce školy jesuitské, dominikán Sixtus ze Sieny (Bibliotheca sacra 1566, Ars interpretandi), oratorián Simon († 1712), jenž pořizuje historicko-kritický úvod do studia biblického.

V oboru církevní tradice vydávají se prameny z Otců církevních sněmů a liturgie. Mniši Maurinští (benedikt. řád v Paříži) ve 100 letech uveřejňuje 200 foliantů Otců církevních. Z téhož řádu Edmund Martine pořizuje nejobsáhlejší sbírku liturgických pramenů (De antiquis ecclesiae ritibus, Romae 1700-2), jesuita Hardouin sbírku koncilů (12 sv. od r. 34 do r. 1714), Mansi, arcib. v Luce a v Bologni sbírku Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio.

V církevních dějinách oratorián Caesar Baronius († 1607) vydává své Annales proti magdeburgským centuriátorům.

Při tom vznikají nové pomocné vědy: kritika pramenů (Maur Mabillon, De re diplomatica 1681), paleografie (Maur Montfaucon, Palaeographia graeca, Paris 1707), archeologie (právník Antonio Bossio, † 1619, Roma sotterranea), hagiografie (Jan Bolland S. J. † 1665, začal vydávati v Antverpách Acta sanctorum, v nichž Bollandisté pokračují podnes), patrologie (Elie du Pin, prof. Sorbony, † 1719), dějiny dogmat (Petavius S. J., † 1647, oratorián Thomassin, † 1695).

35. Systematická theologie. Dekrety a pak i katechism sněmu Tridentského přesně objasnily poklad víry, fidei quaerentis intellectum. O sv. Tomáši Akv. prohlásil na sněmu Soto: „duchovní poklady učení dědicky nám předal“ (Divus Thomas ... spirituales doctrinae thesaurus haereditario iure nobis delegavit). Summa sv. Tomáše stala se učebnicí víry místo Sentencií Petra Lombarda. Při tom františkáni drželi se dále svého Scota, jesuité a Sorbona eklekticky sledovali oba

směry, augustiniáni pak zachovávali si i nadále starou školu Aegidia Romana (†1350), později přiblížili se k rigorismu Řehoře z Rimini a jansenistů.

Vedle komentátorů sv. Tomáše vyniká Bannez (†1604), jenž zvláště se zabýval naukou o vlivu milosti na vůli (*de praemotione physica*), řád Karmelitů ze Salamanky (*Cursus Salamantinensis* o 15 svazcích), Molina S. J. (†1600), tvůrce nového výkladu o poměru svobody a milosti (*concordia liberi arbitrii cum gratiae donis, divina praescientia etc.*), Suarez S. J. (†1617), dr. eximius, největší theolog jesuitský.

O názorech školy tomistické a molinistické v nauce o součinnosti svobodné vůle s působením milosti za papežů Klimenta VIII. a Lva XI. disputováno bylo téměř na 200 schůzích, aniž se dospělo k nějakému rozhodnutí.

Melchior Canus O. Pr. (†1560) ve svém díle *Loci theologici* stává se zakladatelem základní boho-vědy.

Morálka též v této době odděluje se od věrouky a počíná se samostatně pěstovati.

36. S tímto rozkvětem theologie postupuje i reforma života. Rovněž i pravá mystika a asketika pěstuje se v různých řádech. Vzpomínky tu zasluhují si zvláště již uvedení sv. Jan de Cruce, sv. Teresie de Jesu, dále Alfons Rodriguez S. J. (†1616), Alvarez S. J. (†1620), Lud. de Ponte S. J. (†1624), sv. Frant. Salezský (†1622) aj.

37. Doba poklesu (1760—1840). Na theologii špatně působil všude šířený subjektivism, dále v Anglii deism, v Německu racionalism, ve Francii naturalism, směry to stavící se proti základům víry a zjevení; v praktickém životě pak státní snahy galikanismu, febronianismu a josefinismu, kterýžto poslední dospěl — snižuje autoritu církevní — až ke schvalování knih k přednáškám z bohosloví.

A tak se ustupovalo i v theologii. Opouštělo se spojení se starou methodou používáním názorů Descartesa, Kanta, Schellinga, Hegela, zeslaboval

se význam milosti, zaměňovala se mravouka s přirozenou etikou a theologie s pouhou vědou náboženskou. Při tom kladl se hlavní důraz na praktický život a pastorační činnost duchovních, a proto i v theologii zaveden byl samostatný obor pastorálky. Zlepšeny sice byly obory biblický, historický a patristický, avšak dogmatika snížena byla na obor rovnocenný s ostatními, nebyla více pokládána za střed a základ všech oborů a proto i podle toho byla omezena. Křesťanství počalo se budovati již ne více na metafysice a dogmatice, nýbrž především na citu a „zdravém rozumu lidském“.

Toto omezení a ponížení věrouky vedlo k neznamení theologie a přispívalo v duchovenstvu k lhostejnosti a bludařství. Po zrušení řádu jesuitského r. 1776 Rautenstrauch zavedl podle těchto směrů učební osnovu pro theologii, jež se udržela přes 60 let (1782—1857).

Přeceňování rozumu v dogmatech vedlo k bludům subjektivních systémů, jež šířil Baader († 1841) v Bavorsku, Hermes († 1831) ve Westfálsku, Günther († 1863) v Rakousku, a naopak podceňování rozumu k tradicionalismu a ontologismu ve Francii, Belgii a Itálii. Vědecky proti nim pracovali Perrone, Kleutgen S. J., Möhler, Clemens z Bonnu, autoritativně pak zavrhl bludy papežové, a to Řehoř XVI., dne 26. IX. 1835 a 7. I. 1836 Hermesovy, Pius IX. dne 15. VI. 1857 Güntherovy se školou stejného směru v Mnichově (Frohschammer).

38. Doba nového rozkvětu. Nastává od r. 1848, a to dvojím směrem: negativně bojem proti zbytkům naturalismu, racionalismu a liberalismu, pozitivně návratem k přerušené tradici vědecké práce dřívější katolické theologie a k objektivnímu studiu zjevení v depositu fidei církve uchovávaného. Historicko-kritická methoda (škola v Tübingách) sjednocuje se se spekulativní methodou návratem k sv. Tomáši v neo-scholastice. Předními tu pracovníky jsou: Kleutgen S. J. (Theologie der Vorzeit, Philosophie der Vorzeit), Stöc-

kel, Werner, Sailer, Klee, Staudenmaier, v morálce Möhler, v dogmatice Scheeben (Die Mysterien des Christentums, Handbuch der katholischen Dogmatik, Die Herrlichkeiten der Gnade).

Ve Francii činnost bohovědná roste pracemi laiků (Chateaubriand, de Meistre, Montalembert, Nicolas), konferenčními řečmi (Lacordaire), ústavy vědeckými, instituty katol. v Paříži, Toulousu, Angersu, Lille, Lyonu. Výsledky těchto snah objevují se v různých pracech historických, biblických, dogmatických, liturgických, uveřejněných jednotlivě i v různých slovnících (Dictionnaire).

V Belgii působí universita Lovaňská, v Anglii hnutí Oxfordské (Kard. Newmann), nové koleje vysokých studií v Kensingtonu u Londýna, university v Irsku, v Dublinu, ve Švýcarsku ve Frýburku, v Americe ve Washingtonu.

Ve Španělsku se udržela stará tradice scholastická: Balmes (†1848), Orti y Lyra, Cuevas S. J., Gonsales O. B.

V Italii působili jesuité Liberatore, Tongiorgi, Palmieri, Perrone, dominikáni Roselli, Zigliara, Sanseverino.

V krajích našich university zavedly křesťanskou filosofii nejprve ve spojení se základní bohovědou (v Praze r. 1879), pak jako samostatný předmět (v Praze 1920), spekulativní dogmatiku, srovnávací vědu náboženskou, sociologii, semináře pro vědecké práce.

Pius XI. vydal konečně 24. V. 1931 encykliku Deus scientiarum Dominus o universitách a fakultách pro církevní studia a posv. kongregace seminářů a universit, dne 12. VI. 1931 prováděcí nařízení k ní, což vede k novému rozmachu všeho studia theologického.

4. V našich krajích

39. Ku pěstění theologie též u nás sloužily původně školy kathedrální a klášterní. Mnozí před založením university Karlovy r. 1348 studovali v cizině (Padově, Bologni, Paříži, Kolíně n. R.), odkud přinášeli

tamní názory, jež vedly i na cesty bludné subjektivismu a pseudomystiky předchůdců Husových (Konrád z Waldhausenu, Milíč z Kroměříže, Matěj z Janova), ano i bludy samé (Wiclef, Hus).

Bouře husitské a válka třicetiletá bránily rozkvětu theologie a vedly ke kontroversím a hádkám náboženským. Různé tyto poměry se projevují v subjektivismu odporu vůči církevní autoritě, v pseudomystice Českých bratří, v autonomismu sester valdenských, Apoštolských bratří, v životě jamníků a adamitů.

Pěstují se pouze studia biblická (bible Leskověcká či Drážďanská, Slavatská či Litoměřická, Třeboňská, Olomoucká a j.), překlady Písma sv. (bratrský stol. XVI.: bible Kralická na Moravě, překlad pořízený jesuity podle Vulgaty: bible Svatováclavská), výklady Písma sv. zvané Postilly.

Za arcibiskupa Srbka (1667—1675) založeno bylo dědictví sv. Václava pro vydávání knih katolických.

40. V době národního probuzení počala se pěstovati více literatura národní než výslovně theologická. Teprve potom zvětšuje se i snaha po obrození náboženském.

Zasluguje se zvláště o toto větší úsilí v druhé třetině stol. XIX. národní buditel K. Vinařický (1803-69), který opět vydává Časopis katol. duchovenstva r. 1860, založený r. 1828, a sám vede jeho redakci až do r. 1867. Jeho přičiněním založeno Dědictví sv. Prokopa r. 1861, pro vydávání vědecké literatury bohovědné. Dalším vědeckým ústředím jest Křesťanská akademie, založená r. 1875 v Praze a na Moravě Velehradská akademie pro hnutí unionistické, založená na podnět Ant. C. Stojana r. 1909. Pro studium tomistické filosofie založena v Praze r. 1924 při theologické fakultě Akademie sv. Tomáše Akv. Duchovní akademie česká od roku 1930 odměnami podporuje vydávání děl theologických.

Soustředění a usilovné práci theologické věnovali se v Čechách zvláště svatovítští kanovníci Jos. Tumpach († 1916) a světící biskup Ant. Podlaha († 1932).

Založili Vzdělávací knihovnu katolickou, v níž vyšlo přes 100 svazků různých děl cizích i domácích z oborů theologie, r. 1898 a následujícího roku veliké dílo Český slovník bohovědný, žel, dnes ještě nedokončený. Na Moravě získali si zásluhy Jos. Pospíšil (1845—1926), první scholastický filosof český (vydal: Filosofie podle zásad sv. Tomáše Akvinského), a Pavel Vychodil O. B., jenž překládal a vydával Aristotela, vydával samostatné práce [Důkazy jsoucnosti Boží a dějiny jejich (1889), Apologie křesťanství (1896) ku př.] a mnohé články ve své Hlídce, založené r. 1896 v Brně.

Karlova universita především po osamostatnění české theologické fakulty (1891) a na Moravě Cyrilo-Methodějská fakulta v Olomouci umožnila celé řadě nadaných, vynikajících, horlivých theologů, aby nejen všeobecně, ale hlavně v jednotlivých oborech se uplatnili, pracovali a výsledky své činnosti nejen na katedře přednáškami nýbrž i mimo slovy i tiskem uveřejňovali. A tak dnes máme velmi četnou literaturu theologickou ve všech oborech theologie.

Seznam a přehled této české theologické bibliografie uvádí od r. 1828 až do r. 1912 Podlaha a Tumpach: Dějiny bibliografie kat. literatury náboženské, uveř. v Dědictví sv. Prokopa, od té doby až do r. 1936 J. Čihák, kanovník a spisovatel v Časopisu katol. duchovenstva z r. 1936, a Jos. Hronek: Přehled katol. theologie české v Manuálu učitelů katol. náboženství r. 1934—5.

C.

SOUSTAVA THEOLOGIE

41. Bohověda vyžaduje předem pro svoji pozitivní, spekulativní a obrannou práci i jako vrcholní věda nejen všeobecné vědění, ale též především znalost a zběhlost v myšlení a v naukách filosofických.

1. Předběžné obory filosofické

42. A tak právo církevní (C. J. C. can. 1365 § 1) stanoví, aby posluchači aspoň dvě léta se předem věnovali studiu filosofie s příbuznými naukami.⁸⁾ Apoštolská konstituce D. S. D. o universitách a fakultách pro církevní studia ve čl. 25, bod 2 žádá, aby posluchač, chce-li dosáhnouti hodností akademických „po řádném skončení středních studií klasických aspoň po dva roky studoval veškerou filosofii scholastickou a složil předepsané zkoušky“.

Prováděcí nařízení k této konstituci vydané dne 12. VI. 1931 v čl. 16 § 1 určuje, že dvouleté studium scholastické filosofie má obsahovati studium logiky, kosmologie, psychologie, kritiky nebo kriteriologie, ontologie, přirozeného náboženství, etiky a práva přirozeného, dějin filosofie.

Kde pro scholastickou filosofii není zřízena samostatná fakulta filosofická, nutno připojití toto studium jako přípravný dvouletý kurs — *biennium propaedeuticum* — ke studiu theologickému, jako jest to u nás.

Ano, u nás dosaženo i toho, že do přípravného tohoto dvouletí možno zařaditi i některé předměty ze čtyřletého kursu theologického, jež jsou rázu filosofického, takže lze na našich fakultách theologických absolovati obojí studium během pěti let.

2. Obory theologické

43. Pro vlastní theologii předpisuje právo církevní (C. J. C. can. 1365, § 2 a 3), že má theologický běh trvati aspoň úplné čtyřletí a že má obsahovati mimo theologii dogmatickou a morální zvláště studium Písma sv., církevních dějin, církevního práva, liturgie, posvátného řečnictví a církevního zpěvu, dále přednášky z pastýřského bohosloví s praktickým cvičením

⁸⁾ § 1. Chovanci ať se věnují aspoň plná dvě léta rozumové filosofii s příbuznými naukami.

o vyučování katechismu, slyšení zpovědi, navštěvování nemocných a bdění u umírajících.⁹⁾

Prováděcí nařízení k výše uvedené konstituci D. S. D. ve čl. 27 rozděluje jednotlivé předměty podle důležitosti na obory hlavní, pomocné a zvláštní.

Obory hlavní jsou: a) bohověda základní, b) věrouka, c) mravouka, d) Písmo sv. (t. j. úvod a výklad Starého a Nového zákona), e) dějiny církevní, patrologie, starověda křesťanská, f) právo církevní.

Obory pomocné jsou: a) jazyk hebrejský a řecko-biblický, b) zřízení systematicko-historické liturgie, c) asketika, d) otázky bohovědné týkající se východu.

Obory zvláštní a kursy odborné jsou uvedeny celou řadou příkladů v dodatku. O těchto stanoví čl. 28, že mají býti voleny podle tradic každé university nebo fakulty a podle potřeb země za účelem účinnějšího šíření zásad katolické nauky v různých oborech myšlenkového života.

44. Podle vnitřního vztahu a obsahu možno rozeznávati jako na stromě půdu, kmen a ovoce předměty, z nichž vyrůstá, jež tvoří její obsah a které ji uvádějí v praktický život, čili část theologie historickou, doktrinální neboli systematickou a praktickou.

a) *Historická theologie.*

Tuto tvoří:

a) biblické studium: 1. Úvod do knih Starého zákona, exegese nižší, věcná na základě Vulgaty, a vyšší na podkladě původních textů. — 2. Úvod do knih Nového zákona s obojí exegesí.

⁹⁾ § 2. Theologický kurs trvej aspoň plná čtyři léta a obsahuj mimo dogmatickou a morální theologii zvláště studium Písem sv., církevního dějepisu, kanonického práva, liturgie, posv. řečnictví a církevního zpěvu.

§ 3. Konány buďtež také přednášky o pastorální bohovědě s praktickými cvičeními, zejména o způsobu vyučování dětí i jiných katechismu, slyšení zpovědi, navštěvování nemocných, bdění u umírajících.

Pomocné k němu vědy: 1. archeologie biblická s geologií a geografii biblickou; dějiny národa izraelského, jeho kultury, styku se sousedními národy; vykopávky, epigrafie (nápisy), vlastní zkušenost a cestování po Palestině; 2. biblická filologie: hebrejšтина, biblická řečtina a jako užitečné předměty ostatní řeči semitské; 3. hermeneutika, jež udává pravidla k vyhledávání pravého smyslu textu; 4. pro slovanské národy: staroslovanština, liturgie staroslovanská a staroslovanský překlad bible.

b) Dějiny církevní, jichž úkolem jest vylíčiti 1. misie a rozšíření křesťanství; 2. vývoj tradice, patrologie, dějin dogmat, theologické vědy, heresí a různých názorů náboženských i mimokřesťanských; 3. dějiny kultu, liturgie, hagiografie; 4. náboženského života a umění, 5. církevní disciplíny atd.

Pomocné vědy: křesťanská archeologie a umění; filologie, paleografie, epigrafie, diplomatika, chronografie a pod.

b) *Soustavná bohověda.*

a) Fundamentální theologie, základní bohověda, též apologetika zvaná, tvoří přechod z filosofie k doktrinní, systematické theologii čili k vlastní vědě o víře a mravech (*quae credenda et agenda*).

Odůvodňuje náboženství, nadpřirozený řád a jeho autoritu (*demonstratio religiosa, christiana, catholica*).

Pomocné vědy: 1. věda náboženská se všemi obory; 2. historická theologie; 3. věda misijní.

b) Dogmatika, theoretická nauka o zjevených pravdách, o Bohu, jeho činnosti a o vztahu člověka k němu. Na základě dogmat a učení církve methodou pozitivní, spekulativní a negativní tvoří věrouku a buduje základy pro asketiku a mystiku, theologii mentis et cordis. O ní dí sv. Tomáš, že jest „*utriusque (theologie scholasticae et mysticae) princeps*“.

Pomocné vědy: dějiny dogmat, symbolika.

c) **Morálka**, nauka o mravním životě na základě křesťanské víry. Jest deskriptivní a kritická, pojednává o svém předmětu buď všeobecně a zásadně nebo kasuisticky, patří k praktickým vědám a tvoří mravní základy k nim (zvláště k mystice, sociologii, ekonomii).

Pomocné vědy: etika, psychologie, psychofysika, stavovská věda atd.

c) *Praktická bohověda.*

Zabývá se královstvím božím na zemi, církví, jejím vnějším a vnitřním uspořádáním, působením a životem.

a) **Právo církevní**, nauka o právní ústavě církve; jest božského a lidského původu. Nově uspořádáno v Kodexu práva církevního, C. J. C., z r. 1917.

Pomocné vědy: právní dogmatika a právní dějiny.

b) **Pastorálka**, nauka o vnitřní úpravě církve:

1. v hlásání pravdy, homiletika a katechetika,
2. ve vykonávání úřadu kněžského, liturgika,
3. v pastýřském vedení duší, zpovědnice, hodegetika.

Nepodává jen pravidla, nýbrž jako věda jejich odůvodnění a souvislost.

Pomocné vědy: ke katechetice: pedagogika, metodika, didaktika; k liturgii: rubristika, ritualistika, církevní zpěv a hudba, ochrana památek; k hodegetice: katol. akce, charita, a dnes zvláště důležitá, na základě historické a systematické bohovědy zbudovaná sociologie.

45. Vedle toho jest však třeba uvést posluchače do všeobecné techniky vědecké práce, literatury, pramenů, kritiky a výkladu jich. K tomu slouží různé pomůcky, rozhovory, kolokvia, praktická cvičení v seminářích fakultních, jak níže bude vysvětleno.

Apoštolská konstituce D. S. D. v čl. 30, § 1 proto předpisuje, aby kromě přednášek konala se na fakultách praktická cvičení, kde by se posluchači věnovali vědecké methodě bádání a písemným pracím vědeckým.

A prováděcí nařízení při tom rozeznávají sekce: biblickou, věroučnou, dějepisnou, mravoučnou a právnickou.

Poznámka 1. Časový postup k studiu jednotlivých oborů na základě jejich souvislosti a závislosti jest tento:

- 1. úvod do theologie a jejího studia,**
- 2. nauky propedeutické,**
- 3. bohověda historická,**
- 4. bohověda systematická,**
- 5. bohověda praktická.**

Poznámka 2. Úkolem přednášek jest probrati jednotlivé tyto obory a uvést k nim příslušnou literaturu. K soukromému studiu pak ještě může sloužiti z Úvodu do studia, vyd. nákladem Vyšehradu v Praze, právě vyšlý sv. II. (1946, 54 Kčs): Bohosloví, co a jak číst pro studium jeho jednotlivých oborů. Pojednává s uváděním velmi četné literatury o studiu bohosloví, bohovědě základní, starozákonní a novozákonní exegesi, dogmatice, liturgii, nauce o církvi, bohosloví východních křesťanů, mravouce, církevním právu, pastýřském bohosloví, křesť. sociologii, asketice a mystice, duchovní hudbě, křesť. archeologii a výtvarném umění.

Vedle toho četný výběr prací a děl bohosloveckých z různých oborů skýtá: Vzdělávací knihovna katolická, vyd. v naklad. V. Kotrby za řízení prel. Dra J. Čiháka, Dědictví sv. Prokopa (jednat. Praha XIX, 676, arcib. seminář), „jehož účelem jest vydávati důkladné spisy ze všech odvětví katol. bohovědy“, Český slovník bohovědný, jehož od r. 1912 vyšla asi polovička (prel. Dr. J. Čihák, Praha IV), naklad. Vyšehrad v Praze,

edice Krystal v Olomouci, edice Akord v Brně, naklad. družstva Vlast v Praze II, Summa theologická sv. Tomáše Akv., v českém překladu vyšla v Olomouci, edice Krystal, o 6 sv. s Úvodem v r. 1933—41, Buchberger, Lexikon für Theologie und Kirche (1930, 10 sv.), A. d'Alés, Dictionnaire apologétique de la foi catholique (Paris 1925, 4 v.), Vac.-Mang.-Amann, Dictionnaire de Théologie catholique (vychází od r. 1909 v Paříži), Herbermann, The Catholic Encyclopedia.

STUDIUM BOHOVĚDY

46. Studium jest snaha osvojit si pravdu. Předpokládá touhu po vědě, snahu pochopiti, porozuměti obsahu i rozsahu aspoň určitého jejího oboru a vštípit si v paměť hlavní jeho body.

I studium theologie jest specialisováno na jistý obor vědy, t. j. nauku o Bohu a vztahu člověka k němu, jak Kristus Pán ji zjevil a církvi jím ustanovené ji svěřil, aby ji zachovávala, učila a vykládala.

Předpokládá tedy nejen posluchače, ale i autoritu učící, jež svým způsobem musí postupovati.

Odtud jest možný v této části trojí pohled, a to na

A. autoritu učící, řídící studium (kdo),

B. úpravu výuky (jak),

C. potřebné vlastnosti posluchačů (koho učí).

A.

AUTORITA UČÍCÍ

47. Kristus Pán poklad své nauky církvi své svěřil a jí přikázal: „Jdouce do celého světa, učte všechny národy... já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa“ (Mat., 28, 19—20). Ustanovil tak úřad učitelský — magisterium — v církvi, přislíbil mu svoji neustálou přítomnost a tím svoji ochranu, by se nemýlil a neklamal. Zároveň zavázal lidi tohoto úřadu jako sebe poslouchati: „Kdo vás slyší, mne slyší; kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá“ (Luk., 10, 16). Touto tedy autoritou Bohem sobě danou řídí a vede církev studium theologie.

Mimo to výuka v bohosloví slouží převážně k přípravě budoucích kněží a učitelů víry, úředníků církve.

Jest tedy i tu její povinností, její vnitřní záležitosti dávati a stanoviti pravidla jejich vědeckého a mravního vzdělání, pečovati o jejich výuku a výchovu.

Církev tedy má právo a povinnost starati se o náboženskou výuku lidstva a zvláště svých kněží a hlasatelů evangelia Kristova. Rovněž i lidstvo má právo tuto výuku od ní žádati a povinnost od ní, jediné k tomu ustanovené ji přijímati a jí se řídit.

Tento úkol církev plní buď, že členové úřadu učitelského Kristem Pánem ustanoveného sami přímo vyučují, nebo jiné tímto úkolem pověřují.

Toto pověření církevní autoritou k výuce sluje *missio canonica*, právním posláním, jež opravňuje k úřadu učitelskému.

Vizme ji blíže jakož i ty, kteří jí se pověřují.

1. Misse kanonická

48. Vyplývá, jak z uvedeného patrno, z podstaty církve a jejího magisteria. Misse kanonická jest vnitřní a základní podmínkou, bezpodmínečně nutnou složkou výuky bohosloví. Kdo by ji chtěl popírati, popíral by církev a stavěl by se mimo ni.

Má-li tedy někdo učití theologii a církev má-li toto studium uznávati, musí býti k tomu církevní autoritou pověřen, musí jí oprávněn a jí poslušen učití.

49. Ve staré době nemluvalo se o missi kanonické, neboť veškeré školství ve svém vzniku a vývoji bylo tehdy církevní. Školy byly pod dozorem biskupa, a biskupové byli kancléři universit a udíleli právo učití na nich. Teprve, když školy sesvětšely a přejímaly charakter státní, byla církev nucena vystoupiti se svým právem vyučovati učení Kristovu a se svou povinností péče o tuto výuku a doзору na ni.

A tak v Dekretáliích (Innocenc III.) se stanoví, že laikům nepřisluší kázati, s odvoláním se na sv. Pavla, jenž k Římanům (10, 15) píše: *Quomodo prae-*

dicabunt, nisi mittantur? — Jak budou kázati, leč jestli nebyli by poslání?

Sněm pak Tridentský v sez. 6. De ref. nařizuje, že k lektorátu Písma třeba zplnomocnění biskupa: „Nikdo k předčítání tohoto způsobu jak veřejně tak soukromě nesmí býti připuštěn, kdo dříve nebude od místního biskupa, co se týče života, mravů a vědění, vyzkoušen a schválen.“

A tak ku př. pamětní spis biskupů rakouských r. 1849 ve Vídni shromážděných prohlašuje: „Biskup má právo požadovati od veškerých profesorů a učitelů theologie podání záruk církevního smýšlení, stále bdíti nad jejich životem, jejich naukou a celou činností úřední a kdyby se měli ukázati nehodnými v některém z těchto oborů svého povolání, odejmouti zmocnění k přednáškám theologie.“ A zákonodárství tehdejší rak. uherské stanovilo 21. III. 1858: „Jmenování (prof. theologie) na theol. fakultě vždy se dostane jednomu z těch, kterým biskup jest ochoten udělití poslání a zplnomocnění k úřadu učitelskému.“

Právo církevní hájí právo církve na zakládání škol všeho druhu, nižších, středních a vysokých (C. J. C. can. 1375),¹⁰⁾ na kanonické zřizování katol. universit a fakult a schvalování jejich stanov (can. 1376 § 1 a 2).¹¹⁾

Sv. stolice trvale pečuje o studium na svých školách a tak i o studium theologie kongregací De seminariis et de Studiorum universitatibus zřízenou 4. XI. 1915, jejíž obor působnosti vymezuje C. J. C. can. 256 § 1. Konečně upravuje veškeré vysoké studium a v něm i theologie apoštol. konstituce Deus scientiarum Dominus z 24. V. 1931 a k ní vydaná

¹⁰⁾ c. 1375: Církev má právo zakládati školy jakéhokoli druhu, nejen nejnižší, ale i střední a vyšší.

¹¹⁾ c. 1376, § 1: Kanonické zřízení katolické university nebo fakulty pro studia vyhrazuje se Apoštolské stolici.

§ 2: Universita nebo fakulta katolická, i jakýmkoli náboženským společenstvem svěcená, musí míti své stanovy schválené od Apoštolské stolice.

prováděcí nařízení (Ordines) z 12. VI. 1931. Podle ně upraveno studium bohosloví i v našich zemích a zavedeno vládním nařízením, jež má platnost zákona, ze dne 18. VI. 1937 č. 151 Sb. z. a n. o studiu a zkouškách na katolických fakultách bohosloveckých. K tomuto zákonu vydáno bylo velmi podrobné vládní nařízení ze dne 28. VI. 1937, č. 152 Sb. z. a n., jímž se provádějí základní jeho ustanovení.

50. Na učelištích pouze církevních, jako jsou biskupská a řeholní, snadno se uplatňují předpisy o missi kanonické. Na fakultách státních nebo učelištích, které vydržuje stát, nutno však způsob udílení nebo zbavení misse sjednati se státní mocí, což se obvykle děje ve smlouvách mezi církví a státem. Jmenování tu docentů a profesorů provádí stát po dohodě s církví, kde tato dává buď přímo státu nebo sboru profesorskému před jeho návrhem na jmenování ujištění, že kandidátu udělí missi kanonickou. Při zbavení misse, jejíž přímý následek jest, že se učitelí odejímají posluchači církevní autoritou k němu vysílání, dotýčný profesor se buď dává do výslužby nebo se překládá na jinou fakultu nebo do jiného zaměstnání. Při rozluce církve od státu, je-li vyloučen vůbec vliv církve na studium theologie, musí zaniknouti fakulta jako státní ústav.

51. Svoboda a missa kanonická. Misse nebrání volnosti vědecké v hledání a bádání po pravdě a svobodě její výuky. 1. Nepřipouští však, aby pod heslem volnosti a svobody se hlásalo, co odporuje zjevení, je nepravdivým a nevědeckým a nad čím budoucí doba by třeba užasla. 2. Tím více, že mnohé takové zásady by mohly míti i neblahý vliv na celý život, na jeho mravní a sociální řád. Podobně i státní autorita vyžaduje u učitelů, aby neučili tomu, co jest proti dobrému řádu a dobrým mravům. 3. Jako jiné vědy mají své předpoklady, v jichž přijetí nejsou volny, ale na nichž teprve samostatně a svobodně své obory budují, tak také v theologii pravdy zjevené a církví hlásané jsou zásady, k jichž zachovávání se theolog zavazuje missi kanonickou podobně jako každý jiný svým

slibem při přejímání svého úkolu. Právní věda vázána jest na zákony státní autoritou danými, historická věda na události, jež shledává a zpracovává, učitel theologie na zjevené pravdy, jež svým způsobem smí probírat i přednáseti. A jako v jiných oborech jest na dohlédacím orgánu, aby o správném postupu učitele se přesvědčil a případně i zakročil, tak jest tomu i při missi kanonické v theologii. 4. Konečně i jiná učeliště bohovědná nekatolická mají své nutné předpoklady, jako že křesťanství jest realitou, nejvyšší náboženskou pravdou, že evangelium jest jejím správným výrazem, mají své články formulované ku př. na synodách, v artikulech, katechismech, konkordancích atd.

52. Státní moc může mítí vliv na studium theologie, pokud se týče státních a občanských otázek, ovšem nejsou-li v rozporu se zákonem božím a požadavky církevními. A tak i stát vydává předpisy své, na př. pro posluchače a učitele theologie o uznání studií, zkoušek a pod. pro obor státní. Obyčejně se tak děje v dohodě s autoritou církevní.

2. Sbor učitelský

53. Učitelé sami musí ovládati svoji látku a znáti i způsob, jak ji posluchačům podati. Nemají býti jen učiteli, ale zároveň též vychovateli.

A tak jako přípravu pro učitele tehdejších škol zavedli na př. jesuité tříleté studium filosofie, nato praxi ve vedení mládeže, čtyřleté studium theologie, další pak soukromé studium, případně i návštěvu cizích škol.

Při nejmenším aspoň vypisuje se dnes konkurs na uprázdněné místo, aby tak vědecky i osobně nejschopnějším učitelem mohlo býti obsazeno, jak se děje až posud na př. na biskupských učelištích.

Právo církevní pečuje o výuku theologie předpisy v kan. 1366, stanovíc v § 1, aby za učitele po přednosti bráni byli ti, kteří dosáhli doktorátu na universitě nebo fakultě, v § 2, aby při výuce a výchově chovanců řídili se methodou, naukou a zásadami sv.

Tomáše a těchto se svatě drželi, a v § 3, aby aspoň pro Písmo sv., dogmatiku, morálku, dějiny církevní byli různí profesori.¹²⁾

Pro biblické vědy doporučuje se dnes voliti aspoň bakaláře těchto věd, graduované komisí biblickou nebo biblickým institutem v Římě.

Ano, posv. kongregace seminářů a studií výnosem z 22. VI. 1922 zřídila dvouletý kurs na Gregorianu v Římě, jenž poskytuje doktorům theologie a filosofie další vzdělání pro profesuru v tomto oboru. Po písemné práci a ústní zkoušce nabývají titulu magister aggregatus. Rovněž i na Angeliku v Římě zavedena jest podobná škola magisterská.

Obyčejně též každá fakulta, majíc na zřeteli uvedené předpisy, hledí si připraviti svůj dorost učitelský z řad nadaných a osvědčených posluchačů vědeckými semináři, podporou odborného studia a návštěv cizích universit a jiných institucí vědeckých, ano, i ustanovujíc je svými pomocnými silami, adjunkty, asistenty a soukromými docenty.

54. Vysoké školy měly vždy svoji autonomii. A jako v cechu byli a jsou podnes mistři, tovaryši a učedníci, tak také na universitách byli mistři (doktoři), licenciáti a bakaláři. Tyto hodnosti jsou posud na ústavech římských a církevních a po vykonaném předepsaném studiu a po složení ústních, případně i písemných zkouškách se absolventům udílí. Na fakultách bohosloveckých u nás udílen byl pouze doktorát theologie, dnes po nové úpravě

12) C. J. C. can. 1366, § 1.: K úřadu profesorskému pro disciplíny filosofické, theologické a právní budtež po přednosti bráni ceteris paribus podle úsudku biskupa a komise seminární ti, kteří nabyli doktorátu na universitě nebo na fakultě uznané od sv. Stolice, aneb — jedná-li se o řeholníky — kteří mají podobné osvědčení od svých generálních představených.

§ 2. Profesori, konejte studia racionální filosofie a theologie a výchovu chovanců v těchto naukách podle metody, nauky a zásad Andělského učitele a těchto se svatě držtež.

§ 3. Jest se starati, aby aspoň pro Písmo sv., dogmatiku, morálku, dějiny církevní bylo tolik též různých profesorů.

zaveden byl i licenciát. Tento prokazuje všeobecnou znalost theologie a opravňuje k výuce na středních školách a diecésních učelištích bohosloveckých. Doktorát prokazuje zvláštní znalost některého oboru a tvoří vědeckou podmínku k profesuře na fakultách, byť by i sám sebou ještě neopravňoval k výuce na nich.

Duchovní stav není k doktorátu nutný; pouze statuta některých fakult jej vyžadují.

55. Graduovaní a vynikající absolventi theologického studia mohou býti ustanoveni pomocnými silami k rukám profesora. A tak již v XVI. stol. byli asesoři, později adjunkti, dnes jsou to asistenti. Úkolem jich jest věnovati se dalšímu svému studiu, býti k ruce svému odbornému profesoru, případně i za něho přednáseti, avšak jen podle jeho přednášek. Ustanovují se dnes pravidelně na dvě leta.

Kdo chce na universitě působiti a přednáseti, může se předložením vědecké práce, rozhovorem a přednáškou z oboru, o němž jedná, ucházeti se o soukromou docenturu, aby mu totiž byla udělena venia legendi, aby mu bylo dovoleno přednáseti z dotyčného oboru. Soukromí docenti patří ke sboru profesorskému, mají v něm své zástupce, jsou povinni konati dvě až tři týdenní přednášky ze svého oboru, avšak nemají nároku na nějakou odměnu nebo další postup.

56. Obsazení stolice. Pomocné síly, asistenty, soukromé docenty jmenuje sbor profesorský a schvaluje ministerstvo školství a osvěty. Profesory mimořádné a řádné na uprázdněné nebo nově zřízené stolice navrhuje sbor profesorský ministerstva školství a osvěty, toto pak návrh schvaluje a předkládá vládě k jmenování jich presidentem. K tomu cíli vybere sbor vhodnou osobu, v tříčlenné odborné komisi rozhodne o její kvalifikaci, vyžádá si pro ni příslib misse kanonické od Ordinaria a pak předloží svůj návrh zároveň s příslibem misse ministerstvu. Po uplynutí aspoň tří let a další vědecké práci může sbor navrhnouti mimořádného profesora k jmenování řádným.

Církevní právo v can. 1406, 7 vyžaduje, aby každý před nastoupením svého úřadu, tedy i na fakultě, složil vyznání víry Tridentsko-Vatikánské, k čemuž PIUS X. připojil i přísahu proti modernismu (*Sacrorum antistitum* z 1. IX. 1910), kterýžto předpis aspoň zásadně ještě trvá.

B.

ÚPRAVA VÝUKY

57. Sv. Apoštol nařizuje Timotheovi: „Manus nemini cito imposueris, nevzkládej rukou rychle na žádného“ (I Tim., 5, 22). Tedy jen svými vědomostmi a svým životem schopným má se dostatí svátosti svěcení kněžstva. V praxi však provádění tohoto příkazu a samo sebou nutného požadavku záviselo a závisí vždy na různých okolnostech i co do studia i co do výchovy.

1. V době minulé

58. V době poapoštolské se hledělo více na mravní schopnosti; vzdělání vědecké bylo teprve další věcí. Biskupové odchovávali si své kleriky (Pavel Tita a Timothea, sv. Jan Polykarpa atd.). Vlastní biskupské ústavy — *episcopia*, *diatribé* — teprve ve III. stol. jsou známy.

59. Theologické učeliště tvořila katechetská škola v Alexandrii od konce II. stol., v Antiochii od konce III. stol., v Edesse ve stol. IV., a některé školy syrsko-perské, ač nebyly to ústavy v našem smyslu, ani nebyly určeny pro vzdělání budoucích kněží. Škola tehdy znamenala jen souhrn ústavů nebo určitý směr jednotlivých učitelů.

Praktické zavádění do různých úkonů při službě kostelní a bohoslužbě vedlo ke 4 nižším svěcením kol r. 250.

60. Po době pronásledování ustálila se výuka i výchova budoucích kněží:

1. při kostele biskupském v episkopiu nebo patriarchiu, kde případně i biskup s kleriky vedl společný život (Sv. Augustin v monasteriu);

2. při farních kostelích u horlivých duchovních; (podnes podle Pontifikalu řím. ukládá na synodě biskup kněžím: „Každý kněz ať má klerika nebo žáka, jenž by s ním pěl žalmy, četl epištolu a čtení a odpovídal při Mši sv.“);

3. při klášterech, kde byli vychováváni obláti pro klášter; členy klášterů proto jako již osvědčené biskup rád přijímal do stavu duchovního a připravoval si je na hlasatele víry.

V ýuka byla jednoduchá. Základem bylo Písmo sv., jež se četlo, opisovalo, meditovalo a memorovalo. Na druhém stupni čtly se spisy Otců církevních, na třetím se studovali exegeti Písma sv., nato se probíral úvod do filosofie, jež byla tehdy celá ve službách theologie.

61. Století VI. až VII. pro politické převraty a stěhování národů nebyly příznivé studiu theologie. V Itálii udržela se jakási tradice ve vzdělání kleru, jinde však bylo vzdělání jeho velmi ubohé. Mnozí klerikové ještě v VIII. stol. podepisovali se palcem.

Papež Řehoř Velký (590—604) zařídil školu zpěváků (schola cantorum), kde mimo musiku a gramatiku pěstovali i studium Písma sv.

62. Za vlády Karolingů v říši francké a pak, když císařství se dostalo do rukou králů německých z rodu saského a franckého, pečovalo se o vzdělání lidu vůbec a proto podporováno bylo školství. Tak pastorální instrukce Neuchingská z r. 772 nařizuje zřizování biskupských škol, rovněž synoda v Aachách r. 789, v Chalonu 813, v Paříži 829, na kteréžto synodě žádají biskupové císaře Ludvíka, aby v říši zřídil aspoň tři akademie. Nedošlo však k tomu. Podobně Karel Vel. nařídil zřízení škol při dómech a klášterech nejdříve k výchově kanovníků a mnichů, od IX. stol. i pro světský klerus, avšak nestačilo to pro všechny kandidáty.

Kapitulare Aachense z r. 802 požaduje pro stav kněžský: znalost apoštolského a athanášského symbola, modlitbu Páně s úplným vysvětlením, úplnou znalost knihy sacramentale, mešního kánonu a jak třeba měniti privátní mše sv., exorcismů nad katechumeny a posedlými, modliteb nad umírajícími (commendationes), ponitientiale, církevního kalendáře, nočního římského zpěvu, zpěvu při mši sv., evangelia s výkladem z knihy comes (perikop), homilie nedělní a sváteční. Na paměť učilo se žalmům a liturgickým textům pro nedostatek knih.

63. *University*. Některé školy nabyly širšího významu tím, že pěstovaly všechny obory tehdejší vědy a staraly se o vzdělání všech. Tvořily *studium generale*, *commune*, *privilegium*, *universale* a podle toho se také tak nazývaly. Od stol. XIII. sluly též *university*. *Universitas* znamenalo ve středověku vůbec korporaci, sbor učitelů a žáků, nikdy však *universitas litterarum*. Měly dva typy: pařížský s ústavou *magisterskou* a boloňský s ústavou *žakovskou*; od r. 1250 na těchto byl rektorem volen *scholaris*, jenž vedl celou korporaci, a vedle něho byl stanoven rektor studií z řad profesorů. Pro profesory a žáky pořizovány domy, koleje, bursy.

University zřizovala buď církev nebo zakládal stát, císař, později i knížata; vždy však aspoň k výuce na nich dával souhlas papež. Podle toho měly *university* ráz církevní jako celá tehdejší doba.

64. *Theologické studium* bylo a) *biblické*, v němž Písmo sv., *sacrae Scripturae*, se čtlo a vykládalo, a b) *dogmatické*, jehož podkladem byly *Quatuor libri sententiarum Petri Lomb.* Akademické hodnosti tvořil *bakalaureát* (*biblicus*, *sententiarus*) a *licenciát* (a titul: *doctor*, *magister*). Na *universitách* *studium* mělo své nedostatky, poněvadž bylo málo *universit*, nebyly předpisy o předběžném vzdělání ani o době dokončení studií, vedle mravního nebezpečí.

65. A tak konečně sněm *Tridentský* vydal r. 1563 své předpisy o vzdělání a výchově kněží.

V nich

- a) vyžaduje předběžné vzdělání k theolog. studiu,
- b) stanoví předměty v nejmenší míře: gramatiku, zpěv, liturgický rok a jiné užitečné vědomosti, Písmo sv., církevní knihy, homilie, spisy Otců církevních, udílení svátostí, zvláště zpovědi, obřady a ceremonie;
- c) předpisuje jednotlivým diecésím zřízení vlastních seminářů.

Sv. Karel Bor. horlivě zaváděl tyto reformy a pro bohoslovce vydal katechism, kasuistiku, Písmo sv., řečnictví.

66. V býv. rakousko-uherském státu a tím v zemích našich vedení škol ve stol. XVI. až XVII. přejímali jesuité. Podle jejich ratio studiorum: 1. zavádějí se nové předměty: controversiae a theol. polemica, casuistika a ritus, 2. studující se dělí na scholastiky s celým kursem čtyř let, a na kasisty s praktickým dvouletým výcvikem pro duchovní správu, první rok s dialektikou a s částí kontroverzí, druhý rok s morálkou (casus conscientiae), 3. podmínkou jest předběžné studium 5 až 6 let na gymnasiu.

67. Za Marie Terezie roku 1752 zavádějí se opět reformy, podle nichž university ztrácejí autonomii a stávají se státními ústavy, v čele jich se ustanovují direktori studia a při zkouškách se účastní státní asistenti.

Theologové jsou zase dvojího druhu: spekulativní s kursem čtyřletým a s předběžným rokem po dokončení studií gymnasiálních a filosofie s předměty: dějiny duchovní a řečtina.

Hlavní předměty tohoto čtyřletí jsou: theologia speculativa, a to scholastica: De Deo, incarnatione, gratia, virtutibus theologicis, a dogmatica: De actibus humanis, sacramentis, iure et iustitia (více praktická); 2. theol. polemica (controversiae); ius canonicum: lin-

gua sacra (Starý zákon podle hebrejského textu); Nový zákon (úvod a výklad); doctrina patrum; doctrina rituum et eloquentiae sacrae.

Druzí theologové sluli *m o r a l e s* s dvouletým kursem, v němž se přednášely: theol. moralis s kasuistikou, polemica; doctrina patrum; Nový zákon; eloquentia sacra.

68. R. 1773 zrušen byl řád jesuitský a profesori nahrazeni duchovními z různých řádů. R. 1774 nový plán Rautenstrauchův stanovil studium pětileté, zrušil rozdíl theologů, biskupům ponechal pouze dozor nad čistotou učení a na úkor dogmatiky uplatnil více jiné předměty.

Císař Josef II. r. 1783 zavedl generální semináře, studium v nich čtyřleté a jeden rok pobytu v kněžském domě diecésním za příčinou praktického výcviku. Profesori při přednáškách se měli držeti knih. Dozor biskupů nad učením zrušen a ponecháno jim pouze právo dovolovati theologům návštěvy přednášek. Po jeho smrti zrušeny generální semináře a zavedeno opět čtyřleté studium.

69. Po revolučním roce 1848 uzavřen konkordát 1855 a dne 29. III. 1858 uznáno a prohlášeno ministerstvem kultu a vyučování usnesení biskupů z r. 1856, jež platilo až do nové doby.

Podle tohoto se přednášelo:

1. rok: Všeobecná dogmatika (základní bohověda), úvod do Písma sv. a výklad St. zákona podle Vulgáty a hebrejského textu;

2. rok: Zvláštní dogmatika, výklad Nov. zákona s ohledem na dogmatiku, vysvětlení původního textu;

3. rok: Církevní dějiny s ohledem na dějiny dogmat a církevní zřízení; morálka s ohledem na zpovědníci;

4. rok: Pastorálka, liturgika, řečnictví, katechetika, methodika, církevní právo.

Řeč obyčejně latinská.

Místa profesorská obsazována konkursem nebo povoláním vždy s podmínkou misse kanonické.

R. 1865 zavedena docentura pro pastorálku v druhém zemském tehdy jazyce, 1872 honorovaná docentura pro katechetiku a metodiku, 1897 křest. filosofie ve spojení se základní bohovědou.

Celkové studium upraveno trojím řádem: studijním (30. VI. 1850), zkušebním (26. XII. 1909), podle něhož odborné zkoušky se konaly před tříčlennou komisí, a rigorosním (8. IV. 1903), kde k doktorátu bylo třeba písemné vědecké práce a tří rigoros; při tom předměty rozděleny na skupiny, dogmatickou, biblickou, historicko-právní a morálně-pastorální; dvouhodinové rigorosum z první skupiny bylo vždy ústní, v druhých skupinách mohla je nahraditi předložená vědecká práce.

70. Nová úprava. Právo církevní, jak uvedeno, v C. J. C. can. 1365, § 1. předpisuje pro theologie dvouleté studium scholastické filosofie a čtyřleté theologie; apoštol. konstituce D. S. D. z r. 1931 o universitách a fakultách pro církevní studia v čl. 31 stanoví dobu studií na fakultě bohoslovecké pět let po dvouletí filosofickém, při čemž možno po čtvrtém roce theologie dosáhnouti licenciátu a po pátém doktorátu. Než u nás studium sedmi let naráželo na obtíže dlouhého studia i na nesnáze finanční. Proto při jednání se sv. Stolicí o zavedení úpravy předepsané apošt. konstitucí upraveno dvouleté studium předběžné filosofické a pětileté theologické u nás na normální studium pěti let a šestým rokem pro licenciát a sedmým pro doktorát.

Akademické hodnosti tvoří licenciát z povšechného studia theologie a doktorát ze zvláštního studia zvoleného oboru.

Zkoušky upraveny jsou na kolokvijní a odborné pro normální studium, státní pro licenciát a jedno rigorosum pro doktorát.

Tato úprava pak uzákoněna byla, jak již uvedeno, vl. nařízením z 18. VI. 1937 č. 151 Sb. z. a n.

2. V dnešní době.

71. Během dob vyvinula se a ustálila určitá praxe jak co do učelišť, tak co do přednášek, jejich metody a řeči vyučovací, i co do zkoušek čili zhodnocení vědomostí posluchačů při skončení studia.

Bohoslovecká učeliště jsou dnes fakulty buď universitní nebo samostatné, diecéšní učeliště v alumnátech, jež jsou u nás v diecésích, které nemají své fakulty, a řádová učeliště, jež mají některé řády pro své členy.

Apošt. konstituce D. S. D. z r. 1931 a vl. nařízení z r. 1937 o studiích a zkouškách na katol. fakultách bohosloveckých mají na zřeteli pouze fakulty. Biskupská učeliště a řádová mohou si upravit studium podle svého. Má-li však toto býti uznáno za rovnocenné se studiem na fakultách při přestupu posluchačů nebo k dosažení akademických hodností, musí se přizpůsobiti apošt. konstituci a u nás vládnímu nařízení, a to co do osnovy normálního studia aspoň hlavních nauk (§ 66, 1) a pro státní zkoušky i tomu, aby jejich profesori na diecéšních nebo řádových učelištích byli doktorem nebo licenciátem bohosloví, a aby na těchto učelištích bylo aspoň šest profesorů pro různé obory (§ 67, 1, b).

Nyní v Československé republice jsou tři fakulty: bohoslovecká fakulta Karlovy university v Praze, Cyrilo-Methodějská university Palackého v Olomouci a Katolická fakulta bohoslovecká v Bratislavě.

Pražská fakulta jest první a nejstarší část Karlovy university. Vysoké učení Pražské založil Karel IV., Otec vlasti, Zlatou bulou královskou ze dne 7. VI. 1348 a císařským listem ze dne 14. I. 1349, když před tím na jeho žádost papež Kliment VI. ze dne 26. I. 1347 povolil studium generale v Praze. Byla první universitou ve svaté říši římské, zbudována králem českým pro český národ, „aby Naši věrní obyvatelé království, kteří bez přestání lačněji po plodech vědy, nemuseli se v cizině doprošovati almužny, ale aby v království nalézali stůl k hostině připravený“. Slavné

paměti arcibiskup Pražský, Arnošt z Pardubic, byl papežem ustanoven jejím kancléřem, kterážto hodnost přecházela na jeho nástupce; tento ve vlášských školách vzdělaný arcibiskup postaral se o její statut. Již r. 1347 zahájil čtení theologické v klášteře sv. Tomáše bratr Mikuláš ze řádu sv. Augustina, a r. 1349 konána byla první promoce. R. 1352 vykonána byla v království Českém sbírka duchovenstva na vydržování university. Karel IV. pak dne 30. VI. 1366 založil kolej Karlovu pro 12 mistrů svobodného umění a rovněž postaral se o druhou kolej zvanou Všech svatých pro bohoslovce. Universita měla všechny čtyři fakulty, bohosloveckou, právnickou, filosofickou a medicínskou; byly zřízeny na základě demokratickém jako universita magistrorum et studentium.

Rychle počala růsti. Památným dekretem Kutnohorským ze dne 18. I. 1409 obdrželi na ní Čechové tři hlasy, cizinci jeden, což mělo za následek, že na 5.000 mistrů a žáků německých odešlo z Prahy a založilo universitu v Lipsku.

Fakulta bohoslovecká obdržela svého děkana v osobě Štěpána z Pálče, prvního a posledního v době předhusitské. Studium na ní měnilo se v husitských dobách v učené hádky a upadalo. Roku 1416 sněm Kostnický její činnost suspendoval, čímž na 200 let ustal její život. Papež Mikuláš V. (1447—1455) potvrdil ji sice opět, avšak náboženské spory překážely jejímu vzrůstu.

Nový její rozkvět začíná reformou sněmu Tridentského a zavedením jesuitů v Praze. Tito otevřeli zde své školy r. 1556 a obdrželi r. 1562 císařské jejich schválení. Akademie jesuitská, zvaná Klementinum, s fakultou bohosloveckou dostala r. 1537 promoční právo. Císař Ferdinand II. dne 10. XI. 1622 svěřil jesuitům také na universitě Karlově vyučování, až konečně oba ústavy byly sloučeny a podle výnosu císařského universitou Karlo-Ferdinandovou nazvány. Mimo to i studium seminární kard. Harracha s právem promočním z r. 1638 pomalu zaniklo, když kard. Harrach obdržel hodnost kancléře university. Po zrušení řádu

jesuitského r. 1773 jiní řeholníci a světší kněží ujali se činnosti na fakultě. Zákonem z 27. IV. 1873, č. 63 ř. z. omezeno kancléřství pouze na fakultu bohosloveckou. Zákonem pak ze dne 28. II. 1882, č. 24 ř. z. rozdělena byla universita na českou a německou až na fakultu bohosloveckou, jež byla teprve rozdělena r. 1891 za souhlasu kard. Schönborna. Fakulty filosofické byly později zák. z 24. VI. 1920, č. 392 Sb. z. a n. přeměněny na filosofické a přírodovědecké.

Československá republika zákonem ze dne 19. února 1920, č. 135 Sb. z. a n. uplatnila, že jen česká universita jest pokračovatelkou university Karlovy a má nésti pouze ona její jméno. Než po tragickém rozeznání českého studentstva a zabrání universitních budov 17. XI. 1939, následujícího dne protektor Čech a Moravy vyhláškou na tři roky zastavil činnost Karlovy university, jež obnovena nebyla po dobu tak zv. protektorátu. Teprve povstáním pražského lidu v květnu 1945 otevřena opětně a hned také její činnost zahájena.

Dekretem pak presidenta republiky ze dne 18. X. 1945, č. 122 Sb. stanoveno v § 1, že „německá universita v Praze, která zanikla povstáním pražského lidu, se navždy zrušuje jako ústav nepřátelský českému lidu“.

Cyrilo-Methodějská fakulta v Olomouci vzala svůj původ za biskupa Viléma Prusinovského, který za podpory kapituly Olomoucké zřídil r. 1566 nový seminář v Olomouci a brzy při něm r. 1570 studium generale. Řízení obojího i s ústavem ke vzdělání mladých synů šlechtických převzali jesuité. Vše to potvrdil papež Řehoř XIII. bulou ze dne 11. I. 1572 a císař Maxmilián II. ze dne 22. XII. 1573, jenž zároveň stanovil, že promovaní mají míti tutěž hodnost a vážnost, jako kdyby byli promováni na kterékoli universitě v Německu, v Italii, ve Španělsku a ve Francii. R. 1576 otevřena byla zde i fakulta filosofická. Papež Řehoř XIII. zřídil r. 1580 při tomto generálním studiu papežskou kolej misionářskou pro severní a východní kraje o 50 chovancích.

Universita olomoucká kvetla za vedení jesuitů zvláště v letech 1642 až 1743, kdy měla theologů spekulativních až 344 a morálních 142. R. 1761 měla 13 profesorů jesuitů, mimo to obdržela jednoho z řádu dominikánů, jenž vykládal sv. Tomáše, a jednoho z řádu premonstrátů, jenž se zase držel sv. Augustina. Po zrušení řádu jesuitského r. 1773 přešla universita do rukou kněží světských a řeholních. R. 1778 přeložena byla universita i se seminářem do Brna a po čtyřech letech, r. 1782, jako lyceum vrácena byla opět do Olomouce. Na prosby arcibiskupa arcivévody Rudolfa jeho bratr císař František I. r. 1827 dal lyceu jméno: „Cís. kr. Františkova universita“ s právem promoce doktorů bohosloví, filosofie a práva. Než brzy zrušena byla fakulta filosofická (r. 1851), právnická (r. 1855), takže až na naše dny zůstala jediné fakulta theologická.

Výnosem ministerstva kultu a vyučování ze dne 20. V. 1912 č. 22.690 přiřčen byl jejím řádným profesorům titul universitních profesorů.

Národní shromáždění Československé republiky výnosem ze dne 28. IV. 1919 č. 231 Sb. z. a n. udělilo jí jméno Cyrilo-Methodějská fakulta, kterýžto titul posv. kongregace seminářů a universit r. 1935 č. 629/35 schválila.

Konečně zákon ze dne 21. února 1946 uplatňuje obnovení university Olomoucké v § 1: „Starobylá universita v Olomouci se obnovuje v plném rozsahu jako československá státní universita v Olomouci s fakultami bohosloveckou, právnickou, lékařskou a filosofickou a bude se dále nazývat: „Universita Palackého“, a v § 2: Fakultě bohoslovecké se ponechává pojmenování: Cyrilo-Methodějská fakulta bohoslovecká“.

Katolická fakulta bohoslovecká v Bratislavě. Povstala za Československé republiky. Tato totiž po svém vzniku založila potřebné vysoké školy, a to universitu Masarykovu v Brně, Komenského v Bratislavě, mimo svazek universitní evangelickou fakultu Husovu v Praze a zákonem ze dne 24. VII. 1919 č. 441 Sb. z. a n. zřídila též samostatnou fakultu theologickou katolickou v Bratislavě. Zřízení

této však nedosáhlo žádoucího a očekávaného souhlasu Sv. stolice a tak, ač fakulta byla aktivována, čtení na ní nebylo zahájeno a jmenování profesori svým učebním úvazkem byli jinde pověřeni. Teprve na prosby biskupa Dr. Pavla Jantausche Sv. stolice výnosem ze dne 15. VIII. 1935 i se strany církevní zřídila fakultu theologickou v Bratislavě s právem udělovati akademické hodnosti. Takto též kanonicky zřízené fakultě postaralo se ministerstvo školství a nár. osvěty o potřebné její vybavení. S úpravou studia podle fakulty Olomoucké a tím i podle dosavadních předpisů pro všechny uvedené fakulty platných, jak stanoví vládní nař. ze dne 24. IV. 1936 č. 112 Sb. z. a n., započala fakulta Bratislavská svoji činnost počátkem studijního roku 1936-7.

72. Dnešní studium naše rozeznává nauky propedeutické, hlavní nauky theologické, pomocné nauky theologické a zvláštní nauky či kursy theologické a propedeutické.

Při rozvrhu těchto nauk jest nutno bráti v úvahu, že fakulty jsou různě upraveny i co do budov i co do počtu stolic i co do počtu profesorů a posluchačů a že nutno vlastní ráz každé fakulty zachovati. Mimo to profesori mají vedle své vědecké práce omezený počet povinných přednášek: převyšuje-li tedy předmět počtem hodin učební jejich úvazek, může jim býti umožněno, aby přednášeli jej během více semestrů nebo i let, při čemž posluchači několika ročníků mohou jej zároveň poslouchati.

A tak prováděcí nařízení z 28. VI. 1937 č. 152 k uvedenému vládní nař. o studiu na kat. fak. bohosl. č. 151 uznalo jen za záhodno ustanoviti pro všechny fakulty pouze všeobecně platný jeden postup logicky a věcně upravený, kolik totiž hodin má míti předmět a kdy má býti ukončen. Na fakultách pak jest, aby si podle svých poměrů dobu a hodiny přednášek upravily.

Podle toho v prvním dvouletí mají se ukončiti přednášky z filosofie, základní bohovědy, hebrej-

štiny a řečtiny, v třetím až pátém roce ostatní předměty. Možno tedy vykonati biblické studium St. zákona v prvních dvou letech, začítí Nový zákon v druhém a ukončítí ve třetím roce, probrati dějiny církevní a právo ve třetím a čtvrtém roce, dogmatiku ve třetím, čtvrtém a pátém, morálku a pastýřské bohosloví ve čtvrtém a pátém, katechetiku s pedagogikou v pátém roce.

Jednotlivé ročníky by měly tedy minimálně hodin: I.: schol. fil. 5, dějin fil. 1, základ. bohov. 3, hebr. 2, St. zákon 4, celkem s řečtinou 17; II.: schol. fil. 5, dějiny fil. 1, základ. boh. 3, St. zákon 4, Nový zákon 4, celkem 17; III. dogm. 4, Nový zákon 4, dějiny círk. 4, právo círk. 4, celkem 16; IV.: dogm. 4, mor. 4, pastor. 2, dějiny círk. 4, právo círk. 2, celkem 16; V.: dogm. 4, morál. 4, pastor. 4, katech. a pedag. 5, celkem 17 hodin.

Vedle těchto nauk nutno zařaditi nauky pomocné a zvláštní. Tak na pražské fakultě jsou v I. r. encyklopedie a introdukce theolog., křest. archeologie a umění, věda misijní, v II. řeči semitské, srovnávací věda náb., v III. r. staroslovanština, v IV. r. české dějiny a círk. hudba, v V. r. sociologie, kat. akce, ochrana círk. památek.

73. Během doby vytvořila se i jistá metoda ve výuce bohovědy. Profesor má býti vědcem i vůdcem a tak má i uměti své vědění posluchačům podati. Na něm tedy jest:

1. naváděti je ke studiu otcovskými pokyny nejen všeobecně, ale určitého též oboru; ukázati na jeho význam a souvislost s hlavní vědou a i s ostatními;

2. vybrati látku, případně omeziti ji podle vymezených hodin a podle souvislosti její s ostatními předměty a potřebami doby;

3. upravití přednášky; dříve nejprve látka (text) se četla a pak o ní zaveden byl rozhovor — lectio et disputatio —, nyní zavedeny jsou souvislé přednášky a pro rozhovory určeny jsou příležitostná

koloquia a semináře; místo zdlouhavého a unavujícího diktování má učitel posluchačům poskytnouti vhodné pomůcky, knihy nebo tiskem vydané přednášky;

4. doplniti případně nabyté vědomosti posluchačů.

Přednášky jsou jednostranné, posluchači nutno, aby si je sám zpracoval. Profesor má se proto přesvědčiti, jak si je posluchač osvojil. K tomu slouží:

1. praktická cvičení z přednesené látky. Zvláště v některých oborech, jako v katechetice, pedagogice, homiletice, empir. psychologii, umění nutné jsou též praktické výstupy a vědecké vycházky;

2. kolokvia, vědecké rozhovory profesora se žáky (conversatorium, exegeticum, practicum, repetitorium zvané). Výsledky mohou se i zhodnotiti známkami v indexu a absolutoriu;

3. vědecké semináře, jež mají seznámiti posluchače s methodou vědecké práce a vědeckého bádání; někdy takový seminář předchází ještě zvláštní průprava (proseminář).

Jim, jakož i veškeré práci kulturní, výborně pomáhají dnes nutné a všude zavedené seminární knihovny.

74. Řeč. V jakém jazyku se má přednášeti? Dříve to byla latina, od století XVIII. však se uplatňuje vždy více v přednáškách mateřština.

Pro latinu se uvádějí důvody: 1. Latina jest oficiální řečí církve a její liturgie. 2. Latinou, jednotnou to řečí v celé církvi a k tomu ještě mrtvou, snadno se udržuje jednota a čistota víry. 3. Latinou možno zachovati spojení s minulostí (prameny theologie), s mezinárodní přítomností, ano i s budoucností. Pomocí latiny snáze církev může plniti svůj všennárodní úkol ve všech dobách, mezi všemi národy a na všech místech.

Pro mateřštinu však platí: 1. Nedostatečná znalost latiny, nedostatek terminologie pro nové pojmy, jmenovitě pro výrazy věd technických. Latina non

leguntur. 2. Mateřtina jest každému nejpřirozenější, jest živou řečí k živým srdcím. 3. V theologii se jedná též o přípravu budoucích hlasatelů a učitelů víry a proto mají ji co nejlépe znáti i v mateřtině. 4. Theologie jedná o pravdách a prostředcích spásy, má mluvit přístupnou řečí všem. I církev vydává různé výnosy též v živých řečech světových.

Z těchto úvah lze učiniti z á v ě r, že theologie přece se nemůže vzdáti naprosto latiny.

Právo církevní nepředpisuje latiny k přednáškám. Avšak Prováděcí nařízení k apošt. konstituci D. S. D. v části III., Studijní řád čl. 21, stanoví, aby Písmo sv., věrouka, morálka, scholastická filosofie, právo církevní a římské přednášely se latinsky. Při tom však profesor má dbáti, aby posluchači plně a přesně rozuměli technickým výrazům.

75. Zkoušky mají podati důkaz o vědecké zdatnosti posluchačů, profesoru ukazují výsledky jeho práce a posluchači způsob jeho studijní činnosti. Jsou podle prováděcího vl. nař. č. 152:

1. k o l o q u i j n í, při čemž kolokvia konečná z pomocných nauk povinných jsou povinná a ze zvláštních přednášek dobrovolná. Výsledky se klasifikují:

2. o d b o r n é, jež hodnotí prospěch ve studiu všeobecném. Konají se z hlavních nauk. Ordinariát může k nim vyslati svého komisaře. Kdo jich nevykonal nebo neobdržel odkladu k nim na půlletí, nemůže býti zapsán na přednášky dalšího semestru;

3. s t á t n í, jež jsou předepsány pro licenciát, a to: biblická, historicko-právní a po písemné práci klaustrní z praktické morálky a pastorálky státní zkouška z veškerého bohosloví (základní boh., věrouky a spekulativní morálky), kterážto poslední se koná po šestém studijním roce. Státní zkoušky jsou veřejné před komisi, jichž se účastní zástupce státu a ordinariátu;

4. r i g o r o s n í zkouška pro doktorát. Koná se po sedmém studijním roce po schválení komisí zkušební vytištěné vědecké práce, trvá dvě hodiny a jest omezena pouze na obor, který si kandidát vyvolil a v němž má projevit svoji odbornou znalost a zdatnost.

VLASTNOSTI POSLUCHAČŮ

76. Každé studium má své požadavky. Úkolem theologie a jejího studia jest nejen vědecky poučovati, ale i pro život připravovati, a to nejen posluchače vůbec, ale především budoucí kněze, hlasatele a rozdávající tajemství Kristových. Odtud tito mají ještě míti zvláštní schopnosti ke stavu kněžskému.

1. Posluchači vůbec

77. U všech posluchačů se vyžaduje: 1. Pokud se týče rozumu:

a) Nadání. „Mezi vším studiem lidským jest studium moudrosti (u sv. Tomáše: moudrosti boží) dokonalejší, vznešenější, užitečnější a příjemnější“.¹³⁾ Odtud k němu také třeba přiměřeného nadání. Duševní schopnosti pro theologii nesmějí býti jednostranné, rozumové nebo jen citové, třeba obojích.

b) Všeobecné předběžné vzdělání humanistické se znalostí latiny a řečtiny. Při dnešním nedostatku většího počtu středních škol s řečtinou možno se i řečtině přiučiti ve zvláštních kursech na fakultách.

c) Vytrvalá píle. Již Seneka dí: „Srdnaté duše živí práce; odříkáš-li se práce, malým býti můžeš. Není hodno muže báti se potu“.¹⁴⁾

Theologie jest vědou víry; k víře jest třeba vůle vedené milostí boží. Odtud posluchač musí býti mužem víry, modlitby, čistého a pokorného srdce. Mužem

a) víry: bohosloví má svůj základ ve víře a vede k víře; jak již vysvětleno, *credo ut intelligam* a *intelligo ut credam*;

¹³⁾ *Inter omnia studia hominum est sapientiae studium perfectius, sublimius, utilius et iucundius* (S. c. g. I 1. c. 2).

¹⁴⁾ *Generosos animos labor nutrit: laborem si recusas, parvum esse potes. Non est viri timere sudorem* (Ep. 13).

b) modlitby: modlitba vyprošuje milost víry a dary Ducha sv. „Potřebuje-li kdo moudrosti, žádej od Boha, jenž dává všechněm hojně“;¹⁵⁾

c) čistého srdce: neboť „moudrost nevstupuje do duše zlomyslné a nebydlí v duši, jež slouží tělu“;¹⁶⁾ „beati mundo corde“; sv. Jan, miláček Páně;

d) pokory: pokora jest základem víry. V pokoře duch se sklání před boží pravdou a církevní autoritou; „ne více o sobě smýšleti, než sluší se smýšleti, ale smýšleti střízlivě a jakž Bůh každému udělil míru víry“.¹⁷⁾ A závěr takového studia? „Rozum vírou osvěcený, když pilně, zbožně a střízlivě hledá s boží pomocí jakési porozumění tajemství, dosahuje ho s nejhojnějšími výsledky“.¹⁸⁾ Toť cesta velikých theologů.

2. Kandidáti kněžství.

78. Jejich úkolem jest, aby se zcela zvláště věnovali tomuto studiu, aby poznali a naučili se řádně plniti své budoucí povolání. I církev podle své povinnosti starati se o svůj apoštolát stanoví zásady pro jeho přípravu a pečuje o jejich provedení.

Co jest stav kněžský a jaké jsou jeho požadavky? V čem spočívá povolání k němu a jak je splniti?

Vznešenost stavu kněžského naznačuje sám Pán: Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás (Jan 20, 21). Vy jste sůl země... Vy jste světlo světa (Mat. 5, 13—14). Přijměte Ducha svatého: kterýmž odpustíte hříchy, odpouštějí se jim: a kterýmž zadržíte, zadržány jsou (Jan 20, 22—23) s platností na věčnost. Odtud prohlašuje sv. Pavel: na místě Kristově poselství

¹⁵⁾ Si quis indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter (Jak. 1, 5). — Optavi et datus est mihi sensus: et invocavi et venit in me spiritus sapientiae (Moudr. 7, 7).

¹⁶⁾ In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis (Moudr. 1, 4).

¹⁷⁾ Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem (Řím., 12, 3).

¹⁸⁾ Ratio fide illustrata, cum sedulo, pie et sobrie quaerit aliquam Deodante mysteriorum intelligentiam, eamque fructuosissimam assequitur (Sněm Vatik. sez. III. c. 4 de fide et ratione).

konáme (II Kor., 5, 20) a žádá ode všech: Tak o nás smýšlej člověk, jako o služebnících Kristových a rozdávacích tajemství božích (I Kor. 4, 1).

Odtud i požadavky stavu kněžského o. Kristus Pán, rozesílaje apoštoly s mocí evangelium hlásati, žádá od nich, aby zanechali všechny starosti o věci pozemské, vždyť nesmí býti z tohoto světa, aby byli připraveni na obtíže, boj, pronásledování, hotovi vše i život pro své povolání obětovati (Mat., 10, 1—42), „budete v nenávisti pro jméno mé... kdo ztratí život svůj pro mne, nalezne jej... Kdo vás přijímá, mne přijímá“ (v. 22, 29, 40), „že nejste ze světa, nýbrž já ze světa vyvolil jsem vás, proto vás svět nenávidí... Na světě budete míti útisk, ale doufejte, jáť jsem přemohl svět“ (Jan, 15, 19; 16, 33). A tak sv. Petr píše: „Starších pak prosím... Paste stádo boží... opatrujíce ho... podle Boha... příkladem jsouce stádu ze srdce. A když se ukáže kníže pastýřů, vezmete neporušitelnou korunu slávy“ (I. 5, 1—4). Podobně i sv. Pavel v pastýřských listech vykládá povinnosti kněží.

Církevní předpisy v C. J. C. can. 124—144 mluví De vita et honestate clericorum v can. 124 dí, že „klerikové mají svatější vnitřní i vnější život vésti než lajkové a správnými skutky jako příkladem vynikati“. A proto je zavazují 1. k věrnosti setrvati v stavu kněžském až do smrti, 2. k horlivé modlitbě (breviář), 3. k zdrženlivosti a sebezáporu panickým životem (celibát).

Církev při tomto posledním požadavku soudí, že do rukou naprosto zdrženlivého kněze patří nejsv. oběť, v níž se Syn Boží Otci nebeskému obětuje. V tomto zřeknutí se jest veliká záruka volnosti a svobody — magna charta libertatis — pro kněze i pro církev. Kněz může jen tehdy plniti nejlépe svůj úkol, když nezávisí na proudu doby, hospodářských a politických převratů, a církev, když má kněze schopné vsí oběti. Tu také kněz požívá u lidu plné důvěry, když jest jen jeho, když je otcem všech. Samo kněžství skýtá mu k tomu bohaté prostředky, především nebeský pokrm, jímž přijímající mají žíti nebeskými mra-

vy. Královna a patronka kněží, virgo virginum, jest nejvyšším ideálem a přemocnou ochránkyní čistého života kněžského.

79. P o v o l á n í. Každý má určité schopnosti. Obor životních povinností, v nichž člověk má vyplniti svůj životní úkol, jest jeho povoláním. Na toto své povolání ovšem má každý podle svých schopností a možností se připravit.

Kněžské povolání určeno jest trojím úřadem církvi daným, učitelským, kněžským a pastýřským. Cílem jeho jest, aby kněz, jako pomocník biskupův, zprostředkoval lidem svatá tajemství pravdy, dobra a milosti, vytvářel nejušlechtlejší lidi, pomáhal jim plniti jejich úkoly životní.

Skutečnost povolání ke kněžství má každý hledati ve svých schopnostech, jež Bůh, tvůrce přirozenosti, mu dal a jimiž položil základ ke způsobu a směru jeho života, a tázati se, zda tyto odpovídají vznešenému stavu a úkolu kněžskému. Má-li kdo tyto schopnosti, má tu směrnice, podle nichž si může směle voliti. Přímé, nadpřirozené povolání jako u sv. Pavla, jest něčím mimořádným.

Projevy, známky tohoto povolání jsou: a) vnitřní: 1. opravdový úmysl, 2. schopnosti tělesné, duševní a mravní, 3. vyzkoušená ctnost: doctrina sufficiens, vitae probitas (mravní zdrženlivost a střídmost, ochotná poslušnost víry a radostná náklonnost ke kněžství; b) vnější: před svěcením 1. odpověď přítomných svěcenců, 2. svědectví představených, 3. úsudek lidu.

Rozhodnutí. Bůh dal člověku svobodnou vůli, proto volba povolání není nucená. Kdo si ho nezvolí, nezhřeší. Může se jen jednati o to, že si nezvolil bonum melius jako při evangelických radách: chceš-li...

Vinou by bylo, kdyby si někdo zvolil kněžské povolání z přinucení, nemaje k němu schopností.

Kdo z nesprávných pohnutek tak učinil, nesmí dovozovati, že není vázán je plniti; jeho povinností jest pílí a svědomitostí lásky k němu nabýti; věrné tu

plnění povinností s pomocí Boží získá mu vnitřní uspokojení a šťastnou věčnost. Si non es vocatus, fac ut voceris.

Kdo si zvolil povolání kněžské, nemá dále zbytečně a úzkostlivě o tom hloubati, zvláště když vidí překážky. Vždyť každý stav má své obtíže, tedy i kněžský. Avšak i kněžský stav má radosti jako žádný jiný.

A tak jen mužně vpřed a řádně se připraviti: 1. Vzdělati se. Labia sacerdotis custodient scientiam. Podle sv. Frant. Sal. věda jest osmou svátostí kněze. Kdo jiný má více a lépe znáti otázky lidstva, problémy mravního a náboženského života, než kněz? 2. Snažiti se po vyšším mravním zdokonalení. Sv. Bonaventura tvrdí: Scientia sine charitate inflat, charitas sine scientia aberrat, sapientia cum charitate aedificat.

A tak býti:

a) dokonalým člověkem; milost Boží staví na přirozeném řádu, kněžství na lidství, na mužném charakteru s odvahou vyznání, obětavostí a iniciativou k práci. K tomu patří výchova i k příslušnému vnějšímu chování;

b) dokonalým křesťanem; výcvik v křesťanských ctnostech. In omnibus praebe teipsum exemplum bonorum operum. Sv. Jeronym prohlašuje: Fiunt non nascuntur christiani. Knězi nesmí býti vytýkáno: Medice, cura teipsum!

c) dokonalým knězem. Sv. Pavel vybízí Korintány slovy, jež především patří knězi: Protož prosím vás, buďtež následovníci moji, jako i já jsem Kristův (I. 4, 16), t. j. připraven býti postaveni všechno do služeb Božích bez osobních zájmů a snah. Obrazem věrného kněze jest vždy sv. Pavel se svým: Charitas Christi urget nos! Nadšení, láska k Bohu a církvi vede jej.

80. Církev ve své péči podle předpisu sněmu Trientského sez. 23 z 15. VII. 1563 pro výchovu kněžského dorostu zřizuje semináře. Třeba ne absolutně, aspoň relativně jsou pro jejich výchovu nutny. Odloučení

v nich od života světa, určitý pořádek, vzorné duchovní vedení jsou prostředky, jež vedou alumna až k oltáři.

Zásady sněmu Tridentského přejímá a nově upravuje církevní právo CJC lib. III, tit. XXI De seminaris c. 1352—1371. Církev v něm prohlašuje své vlastní a výlučné právo na přípravu kněžského dorostu (1352) a povinnost duchovních spolupracovat při výběru schopných pro stav kněžský jinochů (1353). Každá diecése má mít svůj vlastní seminář, případně i dva a zase naopak malé diecése mohou mít společný seminář mezidiecésní nebo regionální (1354). K opatření prostředků mohou sloužit poplatky duchovních, taxy diecésní, případně i jednoduchá beneficia (1355—6). Biskup pečuje o seminář, stanoví jeho předpisy (1357), volí představené (1358). K poradě jest mu po ruce sbor pro výchovu a sbor pro hospodářskou správu semináře (1359). Dále kodex církevního práva jedná o vlastnostech představených (1360), zpovědnících (1361), podporách (1362) a podmínkách přijetí chovanců (1363). Seminář pečuje o předběžnou přípravu (1364), seminář chlapecký, a o vlastní vzdělání (1365—6) a duchovní výchovu (1367) dorostu kněžského. Představený semináře jest i jeho duchovním správcem (1368). Seminář dbá i o občanské chování (1369) svých chovanců jakož i o pobyt jejich mimo ústav (1370). Konečně církevní právo mluví i o propuštění nemocných (1371).

Tyto předpisy přizpůsobují se místním poměrům. A tak dnes téměř všude se odděluje chlapecký seminář od kněžského. Chlapecké semináře přijímají někde i jiné studující, věnují se jen jejich výchově jako internáty a konvikty a své chovance posílají do veřejných škol. Rovněž i alumní kněžských seminářů navštěvují fakulty hohoslovecké. Téměř všude semináře mají i své prázdninové útluky a zotavovny a kde tyto nejsou, doporučují chovance péči a dozoru místních duchovních.

A tak církev hledí všemi svými prostředky vzdělati a vychovati Ježíši Kristu kněze hodné jejich povolání, býti hlasateli boží pravdy a rozdateli božích tajemství, připravovati sobě a všem jiným život dítek Božích... opravdu kněze Ježíše Krista.

81. Poznámka. Adalbertinum, církevní ústav pro studující kněze. Za souhlasu a součinnosti ministerstva školství a nár. osvěty zřídil arcibiskupský ordinariát pražský ústav pro kněze, kteří by chtěli studovati na theol. fakultě Karlovy university v Praze k dosažení hodností akademických.

Ústav byl umístěn v budově arcibiskupského semináře kněžského, kde se nalézá i fakulta, od semináře oddělen, se svými stanovami a pod řízením některého profesora.

Měl mít místnost společenskou, studijní, knihovnu, asi deset pokojů a poskytovat posluchačům při snadném styku s fakultou pobyt co nejpříznivější, a to i za nejmenších požadavků.

Žel, že po zavření university nemohl býti otevřen. Než doufáme, že v zájmu posluchačů a i samé vědecké jejich práce se podaří brzy jej v činnost uvést. Quod Deus fac!

DODATKY

A.

PŘEDPISY CÍRKEVNÍ

82. Práce tato vznikla z přednášek, které uváděly posluchače do studia bohosloví. Aby i nyní tomuto úkolu vyhověla, uvádíme v tomto dodatku dnešní podrobné předpisy, a to církevní i státní o veškeré úpravě studia bohosloví.

Autorita církevní své zásady stanovila v kodexu církevního práva v knize IV. tit. XXII. „O školách“ a tu v can. 1372 až 1383 vytýká své právo na zřizování katolických škol všeho druhu, i fakult a universit (c. 1375 a 1376 uved. str.).

O studiu bohovědném mluví v téže knize titul. XXI. „O seminářích“ can. 1352 až 1371, a to v can. 1365 a 1366, nehledíme-li ke can. 1364, jenž upravuje přípravné studium v nižších seminářích a k četným jiným, v nichž se mluví o vzdělání theologickém a o jeho významu v církvi.

Oba kánony vysvětlují a blíže určují výklady a nařízení papežů Pia X., Benedikta XV., Pia XI., posvátnou kongregaci seminářů a universit, koncilu, až veškeré vysoké studium upravuje a podrobně předpisuje Apoštolská konstituce *Deus scientiarum Dominus* z 24. V. 1931 a k ní vydané Prováděcí nařízení (*Ordines*) z 12. VI. 1931.

Uvádíme z nich části aspoň důležité pro studium bohosloví.

1. Apoštolská konstituce

Deus scientiarum Dominus o universitách a fakultách pro církevní studia ze dne 24. května 1931.

83. Po úvodu, jenž vykládá péči sv. Stolice o studium a vědu, uvádí hlavně toto:

Část I. Všeobecná pravidla: Čl. 1. University a fakulty pro církevní studia jsou ústavy zřízené sv. Stolicí k vyučování a školení v posvátných a jim příbuzných vědách s právem udílet akademické hodnosti.

Čl. 2. Účelem universit a fakult pro církevní studia jest: dáti posluchačům vyšší vzdělání v posvátných a jim příbuzných vědách podle nauky katolické; školit je ve studiu pramenů a vědeckém bádání a práci k vykonávání učitelského úřadu, konečně pečovati o rozvoj o pokrok ve zmíněných vědách.

Čl. 3. 1. Fakulty pro církevní studia jsou: theologické, právnické, filosofické a jiné, jež by byly za účelem v čl. 2. zmíněným od sv. Stolice zřízeny.

2. Název university nebo fakulty přísluší také ústavům od sv. Stolice v Římě zřízeným; jsou to: Papežský ústav biblický, Papežský ústav pro východní studia, Papežský ústav obojího práva, Papežský ústav křesťanské archeologie, Papežský ústav pro posvátnou hudbu.

Čl. 5. Stanovy a studijní řád každé university nebo fakulty musí býti schválen od posv. Kongregace seminářů a universit.

Čl. 7. Akademické hodnosti jsou: bakalaureát, licenciát nebo prolytát, laurea nebo doktorát.

Čl. 9. Licenciát jest akademická hodnost, kterou se prokazuje, že ten, kdo ji dosáhl, absolvoval předepsaná studia a projevil ve vědě takovou vyspělost, že lze ho považovati za schopna učit na školách, jež neudělují akademických hodností.

Čl. 10. 1. Laurea jest akademická hodnost, kterou se prokazuje, že ten, kdo ji dosáhl, projevil takovou vyspělost ve vědě, že lze ho pokládat za schopného ku přednáškám také na universitě nebo fakultě.

Čl. 11. Podle této konstituce jest upraviti také řád církevních fakult, zřízených při světských fakultách se zřetelem k úmluvám...

Čl. 12. Při řádném provádění konstituce budiž dbáno prováděcího nařízení posv. kongregace seminářů a universit.

Část II. Osoby a práva. 3. Posluchači. Čl. 23. Posluchači se dělí na ty, kdož se ucházejí o akademické stupně, a na ty, kdož se o akademické stupně neucházejí.

Čl. 25. Aby kdo byl zapsán za účelem dosažení hodností akademických, musí přinést výkazy, z nichž vysvítá: 1. že řádně ukončil studia klasická; 2. že po řádném skončení středních studií klasických aspoň po dva roky studoval veškerou filosofii scholastickou a složil předepsané zkoušky.

Část III. Studijní řád. 1. Všeobecná methoda vyučovací.

Čl. 29. Na fakultě bohoslovecké budiž na první místo kladeno proto bohosloví. Obor tento budiž podáván methodou jak pozitivní, tak scholastickou; proto po vyložení pravd víry a po provedení důkazů z Písma sv. a podání, budiž podle zásad a nauky sv. Tomáše Akvinského zkoumána a osvětlována povaha a hluboký smysl oněch pravd.

Čl. 30. § 1. Na jednotlivých fakultách kromě přednášek budtež konána praktická cvičení, při nichž by se posluchači pod vedením profesorovým učili vědecké methodě bádání a dovednosti podat i písmem to, co si studiem osvojili.

§ 2. Na fakultě bohoslovecké a filosofické budtež pořádány scholastické disputatione, v nichž by si posluchači zvykli nauku zevrubně poznávati, jasně vyložiti a účinně obhájeti.

2. Doba studií.

Čl. 31. Doba studií trvá na fakultě bohoslovecké pět let (t. j. po dvouletí filosofickém).

3. Přednáškové obory a zkoušky.

Čl. 33. § 1. Obory se dělí na:

hlavní, jež jsou podstatnou složkou k dosažení účelu fakulty;

pomocné, jež jsou nutné k dobrému probrání oborů hlavních;

zvláštní, jež nějak doplňují a prohlubují obory hlavní a pomocné.

§ 2. Na jednotlivých fakultách podle jejich zvláštních tradic a místních poměrů... budtež podávány také některé ze zvláštních nebo budtež zavedeny odborné kursy o otázkách většího významu z oborů hlavních nebo pomocných.

§ 3. Posluchačům, ucházejícím se o hodnosti akademické, jsou předepsány všechny obory hlavní a pomocné a mimo to ten či onen ze zvláštních nebo několik odborných kursů podle stanov university nebo fakulty.

§ 4. K platnosti stupňů akademických nutno se podrobiti zkouškám ze všech a jednotlivých oborů, předepsaných čl. 33, § 3.

Část IV. Udělování hodností akademických.

Čl. 39. Nikomu nebudiž udělován doktorát, nedosáhl-li předem licenciátu.

2. Licenciát.

Čl. 43. Licenciát nemůže býti udělován v posv. bohosloví před skončením čtvrtého roku od začátku studií (theologických).

Čl. 44. Kdo se uchází o licenciát, budiž podroben zvláštní zkoušce, z níž by bylo zjevno, že si osvojil vědomosti podle čl. 9.

3. Doktorát.

Čl. 45. Doktorát nemůže býti udělen v posv. bohosloví před skončením pátého roku od začátku studií (theologických).

Čl. 46. § 1. Uchazeč, který složil všechny předběžné zkoušky a vykonal cvičení podle stanov university nebo fakulty, musí kromě toho k dosažení doktorátu:

1. podatí písemné pojednání, jež by dokazovalo jeho schopnost k vědeckému bádání a vedlo k pokroku ve vědě, a které podle stanov university nebo fakulty aspoň částečně budiž vydáno tiskem;

2. toto pojednání veřejně obhájití před úřady akademickými a profesorským sborem university nebo fakulty.

§ 2. Universita nebo fakulta kromě pojednání a jeho obhájení nechť stanoví nějakou jinou zkoušku, již jest se ústně uchazeči podrobiti.

Část V. Prostředky učební a hospodářské.

Čl. 48. V každé universitě a fakultě budiž přiměřená knihovna pro profesory a posluchače.

Část. VI. Přechodná ustanovení.

Čl. 56. Všechny university a fakulty církevních studií, zřízené a schválené Sv. stolicí... musejí své stanovy, upravené podle této konstituce a podle Nařízení posv. kongregace seminářů a universit předložiti jmenované posv. kongregaci do 30. června 1932.

2. Prováděcí nařízení (Ordines)
k Apoštolské konstituci „Deus scientiarum Dominus“ ze dne 12. června 1931

84. Posv. kongregace seminářů a universit předpisuje ve smyslu čl. 12 uvedené apoštolské konstituce výnosem ze dne 12. června 1931 universitám a fakultám pro církevní studia prováděcí nařízení, z něhož jest pro předcházející články konstituce důležité toto:

Část II. Normální studium. 3. Posluchači.

Čl. 12. Posluchači, kteří se z jakéhokoli důvodu nesnaží o akademické hodnosti, mohou býti připuštěni k návštěvě všech, nebo jen některých libovolných odborů.

Čl. 15. Přejde-li alumnus ze střední školy, ať světské či církevní, na níž se jednomu nebo více předmětům... neučilo nebo jen nedostatečně, musí studium

z těch předmětů i zkoušky doplnit podle stanov university nebo fakulty.

Čl. 16. § 1. Dvouleté studium scholastické filosofie, jež se podle čl. 25, bod 2, a) Apoštolské konstituce vyžaduje jako podmínka, aby se kdo mohl ucházet o akademickou hodnost, obsahuje studium logiky, kosmologie, psychologie, kritiky nebo kriteriologie, ontologie, přirozeného náboženství, etiky a práva přirozeného, dějin filosofie.

§ 2. Dvouleté studium, o němž se mluví v § 1, jest po absolvování středního klasického studia řádně absolvovat na filosofické fakultě nebo na nějaké vyšší škole, pro scholastickou filosofii určené a od církevní vrchnosti k tomu schválené.

Část III. Studijní řád.

1. Všeobecná učební methoda.

Čl. 21. Písmo sv., věrouka, morálka, scholastická filosofie, kodex církevního práva a právo římské budtež přednášeny latinsky. Profesori však dbejtež toho, aby posluchači plně a přesně rozuměli významu technických výrazů.

Čl. 23. Praktická cvičení nechť počnou na fakultě theologické již ve třetím roce.

Čl. 25. V posledním roce studií budiž jen málo přednášek. V praktických cvičeních jest nutno pokračovat, ale tak, aby zbylo co nejvíce času k přípravě disertace k doktorátu.

2. Doba studií.

Čl. 26. Řádní absolventi středoškolského klasického studia a dvouleté scholastické filosofie ve smyslu čl. 16 těchto nařízení po řádném vykonání čtyřletého studia theologického (na jiném theologickém učilišti) mohou býti po zkoušce připuštěni do čtvrtého roku.

3. Obory přednášené a zkoušky.

Čl. 27. I. Fakulta theologická.

1. Obory hlavní: a) bohověda základní; b) věroučná; c) mravoučná; d) Písmo sv. (t. j. úvod a výklad

Starého a Nového zákona); e) dějiny církevní, patrologie, starověda křesťanská; f) právo církevní.

2. Obory pomocné: a) jazyk hebrejský a řeckobiblický; b) zřízení systematicko-historické liturgie; c) asketika; d) otázky bohoslovné, týkající se východu.

3. Vzory oborů zvláštních a kursů odborných v dodatku I. č. 1. — A ten zní:

Co je zde uvedeno jako příklad, není předpisem ani co do počtu ani co do názvu, poněvadž to možno měnit a rozdělit a různě nazývat: Posvátné dějiny Starého a Nového zákona; biblická theologie Starého a Nového zákona; vybrané části o inspiraci a hermeneutice, zvláště se zřetelem k bohovědě základní a k dogmatice; výklad význačnějších dogmatických textů Starého a Nového zákona; theologická nauka některého Otce nebo církevního učitele; vybrané části z patrologie; výklad vybraných textů ze sv. Otců a sv. Tomáše Akvinského; vybrané části ze spekulativní dogmatiky; vybrané části ze spekulativní morálky; časové otázky apologetické; Mariologie, bohověda pastýřská; theologie mystická; liturgická; vybrané otázky z křesťanské archeologie; posvátné řečnictví; katechetika; pedagogika; prameny církevních dějin; dějiny náboženství; dějiny dogmat; dějiny theologie, a to zvláště scholastické a její metody; dějiny a prameny morálky; dějiny a prameny církevního práva; dějiny liturgie; dějiny misí; nauka o misiích; posvátné umění; staré jazyky, potřebné k jednotlivým oborům fakulty.

Sekce: biblická, věroučná, dějepisná, mravoučná, právnická.

Čl. 28. Obory zvláštní budtež voleny podle tradice každé university nebo fakulty a podle potřeb země za účelem účinnějšího šíření zásad katolické nauky v různých oborech myšlenkového života.

Čl. 29. Posluchači musejí choditi do přednášek... Jestliže některý posluchač jich tolik vynechá, že součet zameškaných přednášek se rovná jedné třetině akademického roku nebo semestru, onen rok nebo semestr nebude započítán.

Čl. 30. Počet přednášek nebudiž tak vysoký, že by posluchači byli příliš zatíženi a připravováni o čas, nutný k soukromému studiu, cvičením a přípravě na zkoušky.

Čl. 31. § 1. Zkoušky... mohou býti pro jednotlivé obory buď po jedné z každého oboru nebo ve větším počtu, jen když zahrnují veškerou látku.

§ 2. Zkoušky... mohou se konati ústně nebo i písemně.

Část IV. Udělování hodností akademických. 1. Licenciát.

Čl. 31. § 1. Aby kdo byl připuštěn ke zkoušce licenciáta, je nutno, aby ukončil návštěvu všech přednášek a cvičení... a dále, aby podal... i písemný důkaz své schopnosti k vědecké práci.

§ 2. Důkaz (tento)... má býti podán v některé hodině cvičení a posouzen od příslušného profesora.

Čl. 38. § 1. Kdo se uchází o licenciát... musí býti podroben zvláštní zkoušce, z níž by bylo patrné, že zevrubně ovládá hlavní obor fakulty. Proto také zkouška v bohosloví budiž z veškerého posvátného bohosloví (bohovědy základní, věroučné, mravoučné spekulativní).

§ 2. Zvláštní zkoušku... jest konati ústně, a to aspoň hodinu.

§ 3. Profesori, kteří hlasují při zkoušce (této)... buďtež aspoň čtyři.

Čl. 39.... mimo ústní zkoušku jest vykonati alespoň z některého oboru hlavního také zkoušku písemnou.

2. Doktorát.

Čl. 41. § 1. Látka disertace musí býti schválena od profesora oboru, jehož se rozprava týká, za souhlasu představeného fakulty.

§ 2. Disertace musí býti zkoumána a posouzena aspoň dvěma profesory znalými věci... Dříve však... nemůže býti připuštěn licenciant k jejímu hájení.

§ 3. Hájení disertace nechť se děje slavnostně.

Čl. 42. Ústní zkouška... bude se týkati buď určitého počtu thesís, jež jsou v užší souvislosti buď s předmětem pojednání v disertaci nebo s obory, jimiž se kandidát zvláště zabýval; nebo to bude veřejné čtení o látce, zvolené z oborů, jimž se kandidát především věnoval.

Část V. O prostředcích učebních a hospodářských.

2. Knihovna a pomůcky vědecké.

Čl. 45. § 1. Každá universita nebo fakulta hudiž vybavena knihovnou, v níž by byla zastoupena hlavní díla posvátná i profánní, nutná k vědecké práci profesorů i posluchačů.

B.

PŘEDPISY STÁTNÍ

85. Vláda Československé republiky vydala novou úpravu bohosloveckého studia vládním nařízením ze dne 18. června 1937, č. 151 Sb. z. a n. Učinila tak na základě zákona ze dne 21. června 1934, č. 109 Sb. z. a n. o mimořádné moci nařizovací, jehož platnost byla prodloužena dne 17. června 1936, č. 163 Sb. z. a n.

Podle čl. I. tohoto zákona má toto vládní nařízení platnost zákona a tak jest nová úprava bohosloveckého studia, byť i byla stanovena vládním nařízením, v Československé republice zákonem.

Tím se zároveň ruší všechny dosavadní zákony o studiu bohosloveckém, z nichž hlavní jsou v Prováděcích nařízeních, stanovených dalším vládním nařízením z 28. VI. 1937, č. 152 Sb. z. a n., uvedeny, a platí pouze ustanovení této nové úpravy.

Uvedený zákon o mimořádné moci ponechává vládě též stanoviti prováděcí nařízení k takovému jejímu vládnímu nařízení. A tak podle III. čl. tohoto zákona vydala vláda dne 28. června 1937, č. 152 Sb. z. a n. velmi podrobné prováděcí nařízení o 78 §§ k uzákoněnému novému studiu.

Oboje je velmi důležité a proto je připojujeme v plném znění.

1. Vládní nařízení

ze dne 18. června 1937 o studiu a zkouškách na katolických fakultách bohosloveckých

86. Vláda republiky Československé nařizuje podle čl. I. zákona ze dne 21. června 1934, č. 109 Sb. z. a n. o mimořádné moci nařizovací, ve znění zákona ze dne 17. června 1936, č. 163 Sb. z. a n.:

§ 1.

Normální studium na katolických fakultách bohosloveckých trvá pět let.

Předmětem studia jsou hlavní nauky theologické a propedeutické a jejich nauky pomocné.

§ 2.

V normálním studiu posluchači jsou povinni absolvovati přednášky ze všech hlavních předmětů a z předmětů pomocných ty, které budou stanoveny obecně závaznými.

Prospěch posluchačů se hodnotí známkami při odborných zkouškách, po případě i při kolokviích.

Řádní posluchači, kteří absolvovali včitatelných deset semestrů a vykonali předepsané zkoušky, dosahují absolutoria normálního studia bohosloveckého.

§ 3.

Licenciátu bohosloví dosahují absolventi normálního studia, kteří se v dalších dvou semestrech jako řádní posluchači na fakultě věnovali zvláštnímu odbornému studiu k licenciátu a vykonali státní zkoušky podle stanoveného řádu.

§ 4.

Doktorátu bohosloví dosahují licenciáti bohosloví, kteří se v dalších dvou semestrech jako řádní posluchači na fakultě věnovali vědecké práci a byli na základě schválené disertace a vykonaného rigorosa řádně promováni.

§ 5.

Řádní posluchači, kteří hodlají dosáhnouti akademických hodností (titulů) licenciátu bohosloví a doktorátu bohosloví, jsou povinni navštěvovati zpravidla již během normálního studia kromě přednášek požadovaných tímto studiem (§ 2, odst. 1) ještě zvláštní přednášky a seminární cvičení v předepsaném rozsahu.

§ 6.

Pro posluchače, kteří nestudují za účelem absolvování normálního studia (§§ 1 a 2) nebo za účelem dosažení akademických hodností (§§ 3 až 5), platí obecná nařízení o studiích fakultních, pokud vládním nařízením nebude stanoveno jinak.

§ 7.

Za podmínek, jež budou stanoveny, jest možno do fakultního studia theologického započísti studia vykonaná na jiných vysokých školách nebo na diecésních a řádových učilištích bohosloveckých anebo studia vykonaná v cizině, jakož i nostrifikovati akademické hodnosti nabyté v cizině.

§ 8.

Vládním nařízením bude podrobně stanoveno, jak provéstí tato základní ustanovení.

§ 9.

Toto nařízení nabývá platnosti počátkem studijního roku 1937/38; provede je ministr školství a národní osvěty.

2. Vládní nařízení

ze dne 28. června 1937, kterým se provádějí základní ustanovení o studiu a zkouškách na katolických fakultách bohosloveckých

87. Vláda republiky Československé nařizuje podle čl. III. č. 1 zákona ze dne 21. června 1934, č. 109 Sb. z. a n., o mimořádné moci nařizovací a podle § 8 vládního nařízení ze dne 18. června 1937, č. 151 Sb. z. a n., o studiu a zkouškách na katolických fakultách bohosloveckých:

I. Studijní řád

§ 1.

Obecná nařízení o studiích fakultních, vydaná výnosem ze dne 1. října 1850, č. 370 ř. z., platí i pro posluchače katolických bohosloveckých fakult s úpravami uvedenými v §§ 2 až 13.

§ 2.

(¹) Za řádné posluchače na katolických bohosloveckých fakultách mohou býti přijati a imatrikulováni

a) absolventi československých gymnasií kteréhokoli typu, státních anebo s právem veřejnosti, kteří s prospěchem vykonali zkoušku dospělosti;

b) absolventi reálek a jiných škol středních, kteří na tuzemském gymnasiu kteréhokoli typu, státním anebo s právem veřejnosti, s prospěchem vykonali doplňovací zkoušku dospělosti;

c) českoslovenští státní občané, kteří nabyli tuzemského uznání svých studií v cizině konaných v takovém rozsahu, že jsou oprávněni k studiu na universitě jako řádní posluchači.

(²) Za řádné posluchače zapsaní absolventi reálných gymnasií a reformních reálných gymnasií, po případě absolventi jiných typů škol středních, kteří nemohou vysvědčením dospělosti prokázati dostatečnou znalost řeckého jazyka, jsou povinni nejdéle před započítáním biblického studia Nového zákona podrobiti se doplňovací zkoušce z řečtiny buď na gymnasiu nebo na fakultě, po případě, ustanoví-li tak profesorský sbor, absolvovati na fakultě kurs řečtiny a podrobiti se příslušným zkouškám.

§ 3.

(¹) Kdož si přejí býti imatrikulováni za řádné posluchače bohosloví, přihlásí se osobně na děkanství fakulty, při čemž předloží dvojmo nacionále obsahující udání, zda byli přijati za chovance kněžského semináře anebo některého řádu či nikoli.

(²) Chovanci kněžského semináře a chovanci řádoví předloží nacionále ověřené představeným, který jest pověřen řízením alumnů nebo kleriků. Externisté, kteří jsou kleriky, mají přiložiti k nacionále písemné doporučení svého ordinariátu, po případě řeholního představeného.

§ 4.

Posluchači bohosloveckých fakult, kteří jsou podle § 14 nařízení ze dne 12. července 1850, č. 310 ř. z., osvobozeni od placení kolejného, jsou také osvobozeni od placení zápisného, nikoli však od kolkovného.

§ 5.

Seznamy přednášek (knihy ohlašovací), po případě archy ohlašovací posluchačů bohosloví, mají i místo pro zapsání prospěchových známek z jednotlivých kolegií.

§ 6.

Na začátku každého semestru ohlásí posluchači theologie na děkanství kolegia, která chtějí slyšeti. Děkan viduje odpověď v seznamu přednášek anebo v archu ohlašovacím.

§ 7.

Děkanství sestaví seznam všech řádných i mimořádných posluchačů fakulty a poznamená u jednotlivých, zda a kolik jest jim platiti zápisného, kolkovného, kolejného a semestrálních poplatků. Podle toho osvědčí kvestura, na samostatných fakultách děkanství, posluchačům případné osvobození v seznamu přednášek anebo v ohlašovacím archu.

§ 8.

Nacionália nutná k sepsání hlavního katalogu shromáždí děkanství, a pokud se týče, odevzdá je kvestuře.

§ 9.

Děkanství zpracuje příruční seznam anebo katalog zapsaných posluchačů k potřebě profesorů.

§ 10.

(¹) Za mimořádné posluchače mohou býti přijati, kdož podle úsudku děkana prokazují takový stupeň vzdělání, aby mohli sledovati přednášky, které chtějí poslouchati.

(²) V pochybných případech rozhodne profesorský sbor, má-li studující býti zapsán za mimořádného posluchače či nikoli. Proti takovému rozhodnutí profesorského sboru není odvolání.

(³) Profesorskému sboru přísluší s konečnou platností rozhodnouti, možno-li jako mimořádné posluchačky připustiti k studiu ženy, po případě jen ve zvláštních kursech.

(⁴) Chovanci kněžského semináře a chovanci řádoví mohou býti přijati za mimořádné posluchače jenom podle ustanovení § 3.

§ 11.

(¹) O vyplnění a užívání seznamu přednášek anebo ohlašovacího archu pro mimořádné posluchače platí tytéž předpisy jako pro řádné posluchače.

(²) Ustanovení §§ 8 a 9 se vztahují i na posluchače mimořádné.

§ 12.

Mimořádné studium bohosloví, konané na fakultě po absolvování střední školy, avšak před gymnasijsní zkouškou dospělosti, může profesorský sbor ve výjimečných případech započísti do řádného studia nejvýše v rozsahu dvou semestrů, pokud by tím doba, vymezená pro středoškolská studia, nebyla zkrácena pod 8 let.

§ 13.

Přednášející jsou povinni přihlížeti k tomu, aby posluchači pravidelně navštěvovali kolegia, do nichž jsou zapsáni, a návštěvu potvrditi v seznamu přednášek anebo v ohlašovacím archu.

II. Normální studium

§ 14.

(¹) Normální studium na katolických bohosloveckých fakultách trvá deset semestrů čili pět roků.

(²) Studium toto se počíná pravidelně v zimním semestru, avšak výjimečně může býti po svolení profesorského sboru započato i v semestru letním.

§ 15.

Předmětem studia na katolických fakultách bohosloveckých jsou:

1. nauky propedeutické;
2. hlavní nauky theologické;
3. pomocné nauky theologické;
4. zvláštní nauky propedeutické a theologické (§ 20).

§ 16.

Propedeutickými naukami jsou:

1. křesťanská filosofie na základě scholastickém (t. j. logika, kosmologie, psychologie, kritika nebo kriteriologie, ontologie, theodicaea, ethika a přirozené právo);

2. dějiny filosofie.

§ 17.

Hlavní nauky theologické jsou:

1. základní bohosloví;
2. zvláštní věrouka (dogmatika);
3. mravouka (morálka);
4. biblické studium Starého zákona (úvod do knih a obojí exegeze);
5. biblické studium Nového zákona (úvod do knih a obojí exegeze);
6. církevní dějiny a patrologie;
7. církevní právo;
8. pastýřské bohosloví (pastorálka), t. j. hodegetika, homiletika, liturgika a nauka o zpovědní praxi.

§ 18.

Pomocné nauky theologické jsou:

1. srovnávací věda náboženská;

2. biblické vědy pomocné (archeologie a hermeneutika) a biblická filologie, t. j. jazyky k biblickému studiu nutné (biblická řečtina a hebrejština) a užitečné (arabština, aramejština, arménština, syrština, koptština, asyrština);

3. jazyk staroslověnský, staroslověnský překlad Písma svatého a liturgie staroslověnská;

4. křesťanská sociologie;

5. obecná pedagogika, dějiny pedagogiky, katecheta, methodika a didaktika náboženského vyučování;

6. křesťanská archeologie, dějiny církevního umění a ochrana církevních památek;

7. dějiny a theorie církevní hudby.

§ 19.

(¹) Jednotlivé nauky jest přednáseti tak, aby ve lhůtě, jejich přednáškám vyměřené, byla všechna látka soustavně a úměrně podána.

(²) Předměty vyžadující více týdenních hodin, než je týdenní úvazek profesorův, rozloží se podle možnosti na více školních roků tak, aby profesor ve dvou až třech letech střídavě přednášel látku na dva až tři díly rozdělenou a aby posluchačům společně ze dvou až tří ročníků byla dána příležitost ve dvou až třech letech slyšeti úplný kurs předmětu. V takovém případě se rozčlení látka tak, aby oddíl, během jednoho roku přednášený, tvořil podle možnosti uzavřený ideový celek.

§ 20.

(¹) Kromě soustavných přednášek, o nichž je řeč v § 19, konají se z nauk propedeutických i theologických zvláštní přednášky o důležitých úsecích zmíněných oborů anebo otázkách s nimi souvisících (cursus peculiares).

(²) Návštěva těchto přednášek není povinná, avšak podle ustanovení o licenciátu anebo podle usnesení profesorského sboru může býti závazná pro ty, kdož chtějí dosíci této akademické hodnosti.

§ 21.

(¹) Školení ve vědecké práci se děje v seminárních cvičeních.

(²) Cvičení tato nejsou povinná, avšak v rozsahu stanoveném v podmínkách pro dosažení licenciátu a doktorátu (§§ 36 až 38, 41 a 54), jsou závazná pro ty, kdož se chtějí podrobiti státním zkouškám anebo rigorosu.

§ 22.

(¹) Nauky se rozvrhují do studijní osnovy způsobem uvedeným v následujících odstavcích.

(²) V prvních čtyřech semestrech, které tvoří propedeutické dvouletí (biennium, propaedeuticum), konají se a ukončí přednášky z těchto oborů:

a) z nauk hlavních:

křesťanská filosofie ve 4 semestrech po 5 hodinách týdních (20 semestrálních hodin);

dějiny filosofie ve 4 semestrech po 1 hodině týdních (4 semestrální hodiny);

základní bohosloví ve čtyřech semestrech po 3 hodinách týdních (12 semestrálních hodin);

b) z nauk pomocných:

hebrejšтина;

řecký jazyk biblický;

theologická encyklopedie a dějiny bohosloví,

c) z nepovinných zvláštních přednášek,

jako jest studium vybraných míst z Aristotela a sv. Tomáše nebo filosofické otázky týkající se přírodních věd anebo experimentální psychologie.

(³) V třetím až pátém ročníku přednášejí se ostatní nauky theologické v tomto rozsahu a postupu:

1. Do konce šestého semestru se ukončí:

a) z nauk hlavních:

biblické studium Starého zákona v rozsahu 16 semestrálních hodin;

biblické studium Nového zákona v rozsahu 16 semestrálních hodin;

b) z nauk pomocných:

hermeneutika;

biblická archeologie;

jazyk staroslověnský a staroslověnský překlad Písma svatého;

východní jazyky, užitečné k studiu Písma svatého.

2. Do konce osmého semestru se ukončí:

a) z nauk hlavních:

dějiny církevní a patrologie v rozsahu 16 semestrálních hodin;

církevní právo v rozsahu 14 semestrálních hodin;

b) z nauk pomocných:

pomocné nauky historické;

československé dějiny církevní;

křesťanská archeologie a dějiny církevního umění;

dějiny teorie církevní hudby.

3. Do konce desátého semestru se ukončí:

a) z nauk hlavních:

zvláštní věrouka v rozsahu 24 semestrálních hodin;

mravouka v rozsahu 16 semestrálních hodin;

pastýřské bohosloví v rozsahu 16 semestrálních hodin;

b) z nauk pomocných:

srovnávací věda náboženská;

křesťanská sociologie;

ochrana církevních památek;

obecná pedagogika a dějiny pedagogiky;

katechetika, methodika a didaktika náboženského vyučování;

c) zvláštní přednášky podle ohlášení jednotlivých profesorů.

§ 23.

(1) Řádní posluchači normálního studia jsou povinni navštěvovati přednášky z nauk propedeutických a hlavních nauk theologických, a to v postupu a minimálním rozsahu, stanoveném studijní osnovou.

(2) Profesorské sbory mohou na svých fakultách v rámci celkového rozvrhu jednotlivým naukám propedeutickým a hlavním naukám theologickým určit i větší rozsah jako závazný a přednášky z těchto oborů rozložit podle potřeby na větší anebo menší počet semestrů, avšak mají při tom dbáti toho, aby přednášky z kteréhokoli hlavního předmětu byly ukončeny v témže semestru, jak stanoveno základní osnovou studijní.

(3) V rámci celkového rozvrhu ustanoví profesorské sbory na svých fakultách, které z pomocných nauk jsou závazné a v jakém rozsahu, a zároveň určí, v kterých semestrech jest tyto přednášky navštěvovati.

(4) Seminární stanovy určují, v kterých semestrech se mohou posluchači účastniti jednotlivých seminárních cvičení.

§ 24.

(1) Studijní osnovou není dotčena povinnost profesorů ani docentů konati přednášky v rozsahu nejmenšího úvazku učebního, ani není omezeno jejich právo konati přednášky o zvláštních otázkách jejich oboru i v rozsahu převyšujícím tento úvazek.

(2) Posluchači mohou si i mimo rozsah studijní osnovy vyvoliti přednášky nebo seminární cvičení, která se konají na fakultě bohoslovecké nebo na jiné, avšak mají si, pokud jsou kleriky anebo chovanci řádovými, vyžádati schválení od toho, na něhož biskup anebo představený řádu řízení jejich studií vznesl, a když opovídají kolegia, prokázati jeho souhlas.

(3) Studijní osnovou není omezena svobodná volba přednášek těch posluchačů, kteří nemají v úmyslu absolvovati normální studium katolického bohosloví.

§ 25.

(1) Semestr lze do předepsaného normálního studia započísti jen tehdy, prokáže-li posluchač v něm návštěvu aspoň 20 týdenních hodin přednášek.

(2) Do předepsaného nejmenšího počtu hodin se započítávají také seminární cvičení.

(3) Nedostávající se počet hodin v některém semestru, pokud nepřesahuje polovinu předepsaného počtu, může býti nahrazen přebytkem hodin v semestru jiném.

(4) Semestr lze započísti do řádného studia jen tehdy, navštěvoval-li posluchač přednášky aspoň po dvě třetiny semestru.

§ 26.

(1) Prospěch posluchačů v studiu se zjišťuje odbornými zkouškami a kolokvií.

(2) Odborné zkoušky se konají z nauk propedeutických a z hlavních nauk theologických.

(3) Z pomocných nauk theologických konají se konečná kolokvia po ukončení příslušných přednášek.

(4) Ze zvláštních přednášek z nauk propedeutických a theologických (§ 20) mohou se posluchači na konci přednášek podrobiti konečným kolokviím.

(5) Znalosti posluchačů u odborných zkoušek a konečných kolokvií hodnotí se známkami podle stupnice: eminenter, valde bene, bene, sufficienter, insufficienter.

(6) Za odborné zkoušky a konečná kolokvia se nevybírají zkušební taxy.

§ 27.

Profesoři a docenti mohou podle svého uznání kdykoli s posluchači konati kolokvia.

§ 28.

(1) Posluchači jsou povinni podrobiti se odborným zkouškám z nauk propedeutických a hlavních nauk theologických, po případě konečným kolokviím

z těch pomocných nauk theologických, které profesorský sbor prohlásil za povinné, na konci onoho semestru, v němž se končí příslušné přednášky.

(²) Z nauk přednášených po dobu jednoho nebo dvou semestrů koná se odborná zkouška nebo konečné kolokvium z celé látky najednou; z nauk rozložených do více ročníků jest každoročně koncem letního semestru konati dílčí odborné zkoušky, po případě i kolokvia, a to z látky během školního roku přednesené.

(³) K odborným zkouškám z hlavních nauk theologických může místní ordinariát vyslati svého komisaře, ustanoveného z profesorů anebo doktorů theologie pro zkoušky z jednotlivých nauk.

(⁴) Termín odborné zkoušky nebo povinného konečného kolokvia určuje a vyhlašuje děkan po dohodě s examinátorem (§ 29).

§ 29.

(¹) Při odborné zkoušce nebo při konečném kolokviu zkouší přednášející odborný profesor anebo jej v přednáškách zastupující suplent.

(²) Zkoušející profesor (suplent) zhodnotí vědomosti zkoušeného přiměřenou známkou a zapíše ji i s podpisem do seznamu přednášek, v němž pod názvem navštěvovaných přednášek přesně vyznačí též nauku nebo úsek látky, z něhož se zkouška konala.

(³) Kromě toho sepíše se o zkoušce protokol, v němž je vytčeno, z které nauky nebo z kterého jejího dílčího úseku a kdy se zkouška konala, kteří posluchači se zkoušce podrobili a jaké známky dostali. Protokol podepíše zkoušející profesor, po případě i ordinariátní komisař, a viduje děkan.

(⁴) O vykonané zkoušce, po případě o všech odborných zkouškách a konečných kolokviích, které posluchač během školního roku vykonal, vydá děkanství na požádání řádně kolkované vysvědčení, podepsané děkanem.

(⁶) O úlevě pro kandidáty státních zkoušek platí § 35.

§ 30.

(¹) Řádní posluchači, kteří se v předepsané době nepodrobili odborným zkouškám nebo povinným kolokviím konečným, nemohou včitatelným způsobem navštěvovati přednášky následujícího ročníku normálního studia, jestliže před jeho započatím nepodstoupili tyto zkoušky nebo nedosáhli jich odkladu.

(²) Odklad odborné zkoušky anebo povinného konečného kolokvia na dobu jednoho semestru povoluje děkan po dohodě s examinátorem, odklad na dobu druhého semestru povoluje profesorský sbor.

(³) Posluchači, který neobstál při odborné zkoušce nebo povinném konečném kolokviu, určí examinátor dobu, po níž se může hlásiti k opravné zkoušce, a poznamená věc do zkušebního protokolu.

(⁴) Opravnou zkoušku jest konati na téže fakultě a má při ní za přítomnosti děkana, po případě i ordinariálního komisaře, zkoušeti zpravidla ten, kdo byl examinátorem při první zkoušce.

(⁵) Neobstál-li kandidát znovu, ať z jednoho či více předmětů, může děkan v dohodě s examinátorem, po případě s examinátory, uložit, aby kandidát po jeden anebo i více semestrů navštěvoval přednášky příslušné nauky, než bude připuštěn ke druhé opravné zkoušce odborné.

(⁶) Třetí opravná zkouška se již nepřipouští.

§ 31.

(¹) Posluchačům, kteří ukončili normální studium a vykonali všechny předepsané zkoušky z normálního studia bohosloveckého, vydává se absolutorium; těm pak, kdož jinak fakultu opouštějí, vydává se vysvědčení na odchodnou.

(²) Ve vysvědčení na odchodnou i v absolutoriu uvádějí se přednášky, které posluchač na fakultě navštěvoval, a známky, které dostal při jednotlivých odborných zkouškách a konečných kolokviích. Konečně se uvádějí seminární cvičení, která vykonal a známky, jichž se mu dostalo.

(³) Vysvědčení na odchodnou a absolutorium podpisuje děkan, a je-li fakulta včleněna do university, i rektor.

III. Akademické hodnosti

§ 32.

Řádní posluchači katolických fakult bohosloveckých mohou dosáhnouti akademických hodností licenciátu a doktorátu, jestliže kromě povinných přednášek normálního studia navštěvovali ještě zvláštní přednášky a seminární cvičení a vykonali zkoušky, které jsou dále předepsány.

§ 33.

Licenciátu bohosloví dosahují řádní posluchači, kteří se s úspěchem podrobili:

1. státní zkoušce z biblického studia Starého a Nového zákona,

2. státní zkoušce z církevních dějin a církevního práva,

3. státní zkoušce z praktické morálky a

4. státní zkoušce z veškerého bohosloví, když předtím po ukončeném normálním studiu bohosloveckém absolvovali na fakultě dva semestry zvláštního průpravného studia k licenciátu.

§ 34.

(¹) K státním zkouškám mohou býti připuštěni jenom imatrikulovaní řádní posluchači, kteří s úspěchem vykonali odborné zkoušky z propedeutických nauk předepsaných pro normální studium, což jest doložiti při přihlášce k první státní zkoušce, kterou kandidát hodlá vykonati.

(²) Kandidát se přihlašuje k státní zkoušce na děkanství a přitom předloží doklady o vykonaných bohosloveckých studiích, zkouškách a seminárních cvičeních, které jsou podle §§ 36 až 38 předpokladem, aby se mohl podrobiti státní zkoušce, k níž se hlásí.

(³) Děkanství oznámí vyhláškou anebo dopisem, kdo je připuštěn k jednotlivým státním zkouškám.

§ 35.

Fakultním posluchačům, kteří jsou v nejdříve možném termínu připuštění k státní zkoušce biblické nebo historicko-právní, odkládají se v semestru, v němž se státní zkouška koná, odborné zkoušky z nauk, které jsou předmětem dotčené státní zkoušky. Obstojí-li kandidát při státní zkoušce, rozhodne zkušební komise, zda a z kterých předmětů jsou vědomosti kandidátovy uznány za vyhovující pro odbornou zkoušku fakultního studia. Uzná-li zkušební komise, že kandidát nevyhověl ani požadavkům pro odbornou zkoušku, pokládá se kandidát za reprobovaného i při této zkoušce.

§ 36.

K státní zkoušce z biblického studia Starého a Nového zákona mohou být připuštěni, kdož předloží doklady, že:

1. absolvovali aspoň třetí ročník normálního studia,
2. z hlavních nauk absolvovali studium Starého a Nového zákona aspoň v rozsahu požadovaném normálním studiem (§ 22) a s úspěchem vykonali odborné zkoušky z obou předmětů,

3. s úspěchem vykonali konečná kolokvia z těchto pomocných nauk:

- a) z biblické řečtiny,
- b) z hebrejštiny,
- c) z biblické archeologie a hermeneutiky,
- d) ze dvou orientálních nářečí biblických nebo z jednoho orientálního nářečí biblického a ze staroslověnského jazyka,

4. aspoň rok navštěvovali seminář buď Starého nebo Nového zákona.

§ 37.

K státní zkoušce z církevních dějin a církevního práva mohou být připuštěni, kdož předloží doklady, že:

1. absolvovali aspoň čtvrtý ročník normálního studia,

2. z hlavních nauk absolvovali přednášky církevních dějin, patrologie a církevního práva aspoň v rozsahu požadovaném normálním studiem (§ 22) a s úspěchem vykonali odborné zkoušky z obou předmětů,

3. s úspěchem vykonali konečné kolokvium z pomocné nauky křesťanské archeologie,

4. aspoň rok navštěvovali seminář buď církevních dějin nebo církevního práva.

§ 38.

K státní zkoušce z praktické morálky mohou být připuštěni, kdož předloží doklady, že:

1. absolvovali celé normální studium,

2. z hlavních nauk absolvovali přednášky morálky a pastorálky aspoň v rozsahu požadovaném normálním studiem (§ 22) a s úspěchem vykonali odborné zkoušky z obou předmětů a

3. s úspěchem vykonali konečná kolokvia z těchto pomocných nauk:

a) z křesťanské sociologie,

b) z pedagogiky,

c) z dějin pedagogiky,

d) z katechetiky, didaktiky a methodiky;

4. aspoň jeden rok navštěvovali seminář buď morálky nebo pastorálky.

§ 39.

(1) Státní zkouška z praktické morálky se koná písemně jako zkouška klausurní.

(2) Thema písemné práce určuje profesor pastorálky po slyšení profesora morálky tak, aby při řešení případu bylo možno vyložit i učení, a stanoví, lze-li užít pomůcek a jakých.

(3) Práci posuzují profesori morálky a pastorálky a děkan úsudek buď potvrzuje nebo svým hlasem rozhoduje.

(4) K jejímu vypracování jsou vyměřeny nejvýše čtyři hodiny.

(⁵) Při dozoru se střídají oba profesori posuzující nebo jimi ustanovení zástupci.

§ 40.

(¹) Pořad státních zkoušek biblické, historicko-právní a z praktické morálky lze měnit, ale nelze jednotlivé zkoušky konati, dokud nebyla v požadovaném rozsahu absolvována studia předepsaná pro připuštění k jednotlivým zkouškám.

(²) Řádný posluchač, který uvedené tři státní zkoušky nebo některou z nich nevykonal během normálního studia, podstoupí, chce-li dosíci licenciátu, po skončeném normálním studiu v libovolném pořadu ty z uvedených zkoušek, kterých se mu nedostává.

(³) Ve zvláštních případech může profesorský sbor dovoliti, aby kandidát byl připuštěn k státní zkoušce bez konečného kolokvia z některé nauky pomocné s touto podmínkou, že kolokvium doplní nejpozději před státní zkouškou z veškerého bohosloví k licenciátu. V tom případě bude mu vysvědčení o státní zkoušce vydáno teprve po vykonání odloženého kolokvia.

§ 41.

K státní zkoušce z veškerého bohosloví k licenciátu může býti připuštěn kandidát, který předloží doklady:

1. že absolvoval přednášky základního bohosloví a zvláštní věrouky (dogmatiky) aspoň v rozsahu požadovaném normálním studiem (§ 22) a s úspěchem vykonal odborné zkoušky z obou předmětů;

2. že s úspěchem vykonal státní zkoušku biblickou, historicko-právní a z praktické morálky i všechna pro ně předepsaná konečná kolokvia;

3. že se po ukončeném normálním studiu věnoval po dobu dvou semestrů jako řádný posluchač na fakultě zvláštním průpravným studiím k licenciátu (průpravný rok k licenciátu);

4. že ředitel kteréhokoli semináře při fakultě zřízeného schválil kandidátovu práci v tomto semináři vy-

konanou, která prokazuje kandidátovu schopnost k samostatné vědecké činnosti. Seminární práci jest předložiti zároveň s přihláškou k státní zkoušce z veškerého bohosloví k licenciátu.

§ 42.

(¹) Předmětem průpravného studia k licenciátu (§ 33, č. 4) jsou zvláštní přednášky a seminární cvičení ze základního bohosloví, dogmatiky a morálky, jakož i jiné zvláštní přednášky toho roku konané, týkající se exegete dogmatických míst Starého a Nového zákona, dějin dogmatu, unionistických otázek dogmatických a j., vše v rozsahu aspoň 10 týdenních hodin v každém semestru, počítaje v to i cvičení seminární.

(²) Z těchto předmětů nekonají se odborné zkoušky, avšak profesor může stanovit kolokvia.

§ 43.

Předmětem státní zkoušky z veškerého bohosloví k licenciátu jsou základní bohosloví, zvláštní věrouka (dogmatika) a spekulativní morálka.

§ 44.

(¹) Státní zkoušky se konají před zkušebními komisemi.

(²) Předsedou každé zkušební komise je děkan. Je-li zaneprázdněn, zastupuje ho proděkan, a toho nejstarší profesor.

(³) Zkušební komise pro zkoušku biblickou a pro zkoušku historicko-právní tvoří kromě předsedy zpravidla dva examinátoři, t. j. dva řádní profesori obou hlavních oborů, které jsou předmětem státní zkoušky, po případě jejich zástupci.

(⁴) Zkušební komise pro státní zkoušku z veškerého bohosloví k licenciátu tvoří za předsednictví děkana tři řádní profesori, a to základního bohosloví, zvláštní věrouky a morálky. Profesorský sbor může ustanovit ještě druhého examinátora ze zvláštní věrouky.

(⁵) Je-li předsedající profesorem některého zkušebního předmětu a proto examinátorem, tvoří ko-

misí jen předseda a jeden člen, po případě při státní zkoušce z veškerého bohosloví k licenciátu předseda a dva členové.

(⁶) Není-li pro některý zkušební obor právě řádného profesora nebo je-li zaneprázdněn, jest místo něho za examinátora povolati mimořádného profesora téhož oboru, nebo kdyby toho nebylo, učitele, jemuž je suplování téhož oboru svěřeno, je-li doktorem bohosloví. Jinak budiž povolán profesor oboru nejvíce příbuzného.

(⁷) Ministerstvo školství a národní osvěty jmenuje do jednotlivých komisí vládního komisaře z profesorů bohoslovecké fakulty nebo z doktorů bohosloví k návrhu profesorského sboru. Příslušný ordinariát, po případě kancléř fakulty jmenuje do jednotlivých komisí církevního komisaře z profesorů bohoslovecké fakulty nebo z doktorů bohosloví v dohodě s profesorským sborem. Komisaři se mohou podle svého uznání účastniti zkoušek i jednání zkušební komise. Pokud nebyl vládní nebo církevní komisař jmenován, vykonává jejich funkci předseda komise.

§ 45.

(1) Děkan jako předseda zkušebních komisí ohlásí každoročně lhůty, v nichž se kandidáti mají hlásiti k státním zkouškám, i dny, kdy se státní zkoušky budou konati.

(²) Lhůta přihlášek k prvním třem státním zkouškám se stanoví zpravidla na polovinu června.

(³) Termín státních zkoušek biblické a historicko-právní stanoví se zpravidla na konec studijního roku nebo na začátek následujícího studijního roku.

(⁴) Termín státní zkoušky z praktické morálky stanoví se zpravidla na druhou polovinu června.

(⁵) Na základě přihlášky kandidátovy, kdykoli učiněné, určí se termín státní zkoušky z veškerého bohosloví zpravidla na konec druhého semestru průpravného roku k licenciátu, nejdříve však v druhé polovině tohoto semestru.

(6) Podle potřeby možno zkušební termín určití v jinou vhodnou dobu.

§ 46.

(1) Státní zkoušky biblická, historicko-právní a z veškerého bohosloví k licenciátu jsou zkouškami veřejnými.

(2) Při státních zkouškách jest kandidátům prokázati nejen znalost naukových skupin, z nichž se zkoušky konají, a celkové zvládnutí jejich látky, nýbrž i příslušnou znalost důležitých pramenů a základní literatury zkoušených oborů.

§ 47.

(1) Státní zkouška se koná tím způsobem, že každý z examinátorů zkouší kandidáta zpravidla půl hodiny. Podle toho trvají státní zkouška biblická a státní zkouška historicko-právní jednu hodinu. Státní zkouška z veškerého bohosloví k licenciátu trvá dvě hodiny, z čehož na zvláštní věrouku (dogmatiku) připadá jedna hodina.

(2) Předseda má právo při zkoušce klásti otázky, povinnost zkoušeti má jenom tehdy, je-li profesorem některého zkušebního předmětu a proto examinátorem.

§ 48.

(1) Předseda a examinátoři se poradí o výsledku zkoušky.

(2) Znalosti kandidátů se posuzují přísněji při státních zkouškách než při zkouškách odborných.

(3) Jednotliví examinátoři označí znalosti kandidátovy známkami podle stupnice: „eminenter“, „bene“, „insufficienter“. Znamka „sufficienter“ není při státní zkoušce přípustná a vědomosti, odpovídající této známce při zkoušce odborné, jsou pro státní zkoušku nedostatečné.

(4) Celková známka se vyjádří takto:

a) jestliže všichni examinátoři udělili známku „eminenter“, je kandidát aprobován „per vota unanimes cum applausu“, jinak jen „per vota unanimes“;

b) je-li jedna známka „insuffICIENTer“, je kandidát reprobován.

§ 49.

(1) O vykonané zkoušce státní, ať ústní či písemné, jest sepsati protokol nebo jest zapsati výsledek do zkušebního katalogu.

(2) Examinátoři zapíší jednotlivé známky do protokolu nebo do zkušebního katalogu a stvrdí je podpisy.

(3) Děkanství vydá kandidátu řádně kolkované vysvědčení o vykonané zkoušce podepsané děkanem jakožto předsedou zkušební komise.

§ 50.

(1) Kandidát, který při státní zkoušce neobstál, nemůže býti připuštěn k jiné státní zkoušce, nýbrž může toliko opakovati na téže fakultě touž státní zkoušku, a to nikoli před uplynutím tří měsíců.

(2) Byl-li po druhé reprobován, může státní zkoušku opakovati po uplynutí nejméně jednoho roku.

(3) Neobstál-li po třetí, nemůže již na žádné katolické bohoslovecké fakultě býti připuštěn k státní zkoušce a také mu nelze nostrifikovati licenciát nebo doktorát bohosloví, kterého by snad v cizině nabyt. O tak reprobovaných kandidátech podává se zpráva ostatním katolickým fakultám.

§ 51.

(1) Taxa za státní zkoušku biblickou nebo historicko-právní činí 110 Kčs, z čehož předseda obdrží 30 Kčs, každý examinátor 25 Kčs, každý komisař 10 Kčs, kancelářský fond fakultní 10 Kčs. V nepřítomnosti některého komisaře plyne podíl naň připadající do státní pokladny.

(2) Taxa za státní zkoušku z praktické morálky činí 50 Kčs, které se rozdělí mezi oba posuzující profesory.

(3) Taxa za státní zkoušku z veškerého bohosloví k licenciátu činí 160 Kčs, z čehož předseda obdrží

30 Kčs, každý examinátor 25 Kčs, každý komisař 10 Kčs, kancelářský fond fakultní 10 Kčs. V nepřítomnosti některého komisaře se naloží se zbylým obnosem jako v odstavci 1.

(4) Jinak o zkušebních taxách platí obdobně ustanovení oddílu C, D a E vládního nařízení ze dne 22. prosince 1920, č. 680 Sb. z. a n., o nové úpravě tax za udílení akademických stupňů na universitách a na vysoké škole zvěrolékařské.

§ 52.

Kandidát, který s úspěchem vykonal státní zkoušku z veškerého bohosloví, dosahuje licenciátu. Vykonal-li předepsaným způsobem vyznání víry v ruce děkana fakulty, vydá tento kandidátu diplom o dosaženém licenciátu bohosloví, jakožto hodnosti prokazující zvláštní způsobilost vyučovati bohosloví.

§ 53.

Na doktora bohosloví může býti promován licenciát bohosloví, jenž

1. se po dosažení licenciátu věnoval ještě dva semestry jako řádný posluchač vědecké práci na fakultě (průpravný rok k doktorátu),

2. předložil disertaci a

3. po schválení a vytištění disertace s úspěchem se podrobil rigorosu.

§ 54.

(1) Povinným předmětem studia v průpravném roce k doktorátu jsou vědecká cvičení v některém ze seminářů oné skupiny nauk při státních zkouškách sdružených, z níž bylo vzato thema disertační, po případě zvláštní přednášky z těchto oborů celkem v rozsahu aspoň 4 hodin týdních v každém semestru. Jinak jest rok určen k přípravě disertace a rigorosa.

(2) Žádá-li toho látka disertační práce, může v mimořádných případech profesorský sbor dovoliti, aby kandidát tento rok nebo jeho část absolvoval na ně-

kteří jiné fakultě bohoslovecké, kde má pro svoji práci více pomůcek, po případě, aby po určitou dobu pracoval mimo sídlo fakulty v archivech, knihovnách nebo vědeckých ústavech, kde jsou dány možnosti pro zpracování látky.

§ 55.

(1) Kandidát chtějící dosáhnouti doktorátu, podá žádost profesorskému sboru o připuštění k disertaci a rigorosu a o schválení disertačního thematu.

(2) Thema disertace si volí kandidát z některé hlavní nebo pomocné nauky bohoslovecké a schvaluje je profesor příslušného oboru za souhlasu profesorského sboru.

(3) Disertace má prokázati nejen kandidátovu schopnost k vědecké práci, nýbrž přináseti také nové vědecké poznatky.

(4) Disertace má míti rozsah aspoň tří tiskových archů. Má býti tištěna, avšak profesorský sbor může dovoliti, aby byla zprvu předložena práce psaná, která by byla vytištěna teprve po schválení.

§ 56.

(1) Profesorský sbor ustanoví dva profesory oboru znalé, aby prozkoumali a posoudili podanou disertaci.

(2) Oba podají profesorskému sboru písemné posudky o disertaci a zhodnotí ji známkou podle stupnice užívané u státních zkoušek (§ 48).

(3) Členové profesorského sboru projeví podpisem souhlas anebo nesouhlas s posudkem, po případě připojí poznámky. Podle toho je disertace schválena nebo zamítnuta jednomyslně anebo většinou hlasů.

(4) Pokud profesorský sbor neschválil disertaci, nemůže se kandidát podrobiti rigorosu.

(5) Nebyla-li předložena disertace tištěná, jest ji po schválení, nejpozději před promocí, vytisknouti buď vcelku anebo v podstatné části nebo ve výstižném výtahu.

(6) Profesorský sbor stanoví, kolik výtisků musí kandidát před promocí odevzdati fakultě, aby je podle svého uznání mohla rozeslati.

§ 57.

Rigoresem má kandidát prokázati podrobnou znalost oboru, z něhož bylo stanoveno disertační thema.

§ 58.

(1) Rigorosum se koná před zkušební komisí, které předsedá děkan, zastoupený, je-li třeba, podobným způsobem jako při státních zkouškách.

(2) Členy komise jsou oba profesori, kteří disertaci posuzovali, třetího člena ustanovuje profesorský sbor buď ze svého středu, nebo z jiných odborníků, čtvrtého člena jako svého komisaře ustanovuje místní ordinariát v dohodě s profesorským sborem.

(3) Je-li předsedající děkan jeden z těch, kdož disertaci posuzovali, zkouší a předsedá zároveň, neustanoví-li v některé z těchto funkcí za sebe zástupce.

§ 59.

(1) Rigorosum je zkouška veřejná a trvá dvě hodiny.

(2) O výsledku rigoroza se radí komise, jejíž rozhodnutí, zapsané do protokolu anebo do zkušebního katalogu a všemi členy komise podepsané, děkan veřejně ohlásí. Ustanovení § 48, odst. 3 a 4 platí tu obdobně.

§ 60.

(1) Neobstál-li kandidát, ustanoví komise, kdy kandidát může zkoušku opakovati, po případě může mu uložit, aby předložil novou práci, shledá-li, že kandidát látku dostatečně neovládá, takže vznikají pochybnosti, zda pracoval disertaci samostatně.

(2) Nedosáhne-li ani druhou disertací anebo při opakovaném rigoresu úspěchu, nemůže již kandidát v Československé republice dosíci doktorátu bohosloví

a také nelze nostrifikovati doktorát bohosloví, kterého by snad potom v cizině dosáhl.

§ 61.

(¹) Taxa za posouzení disertace činí 200 Kčs a rozdělí se rovným dílem mezi oba posuzující.

(²) Taxa za rigorosum činí 240 Kčs; z toho předseda obdrží 50 Kčs, každý examinátor 40 Kčs, kancelářský fond universitní, po případě fakultní, 20 Kčs. Zbytek se rozdělí mezi všechny řádné profesory fakulty, neurčí-li jinak profesorský sbor.

§ 62.

Po úspěšně vykonaném rigorosu jest kandidátu vykonati vyznání víry předepsaným způsobem do rukou místního ordináře, po případě kancléře fakulty nebo jeho zástupce, a vykázati se potvrzením u děkana profesorského sboru, aby mohla býti vykonána promoce.

§ 63.

(¹) Na bohosloveckých fakultách ve svazku universit koná se promoce za předsednictví rektora a u přítomnosti kancléře bohoslovecké fakulty nebo jeho zástupce a děkana fakulty. Promoci vykonává jeden z řádných profesorů (per turnum) ve způsobu obvyklé sponse.

(²) Na samostatných bohosloveckých fakultách se koná promoce za předsednictví děkana u přítomnosti proděkana. Promoci vykonává jeden z řádných profesorů (per turnum).

(³) Jmenovaní funkcionáři podpisují diplom, který obdrží kandidát.

§ 64.

(¹) Promoční taxa činí 240 Kčs; z toho předseda obdrží 80 Kčs, děkan (proděkan) a promotor po 50 Kčs, kancelářský fond universitní, po případě fakultní 20 Kčs. Zbytek se rozdělí stejným dílem mezi řádné profesory fakulty, neurčí-li jinak profesorský sbor.

(²) Jinak platí ustanovení vládního nařízení č. 680/1920 Sb. z. a n.

IV. Uznání studií a zkoušek vykonaných na jiném ústavě

§ 65.

(1) Studia a zkoušky, vykonané na kterékoli katolické bohoslovecké fakultě v Československé republice, platí i na jiných tuzemských katolických fakultách bohosloveckých.

(2) Přestupujícimu posluchači jest se vykázati vysvědčením na odchodnou nebo absolutoriem, po případě i doklady o vykonaných státních zkouškách.

(3) Státní zkoušky jest zpravidla konati na téže fakultě, avšak přestoupí-li posluchač na jinou tuzemskou fakultu ať již během normálního studia nebo později do průpravného roku k licenciátu, může v státních zkouškách pokračovati na této fakultě.

(4) Kdo neobstál při některé odborné anebo státní zkoušce, může zkoušku opakovati jen na téže fakultě.

(5) Rigorosum jest konati pouze na fakultě, kde byla podána a schválena disertace, avšak není nutné, aby to byla fakulta, na níž byly vykonány státní zkoušky a získán licenciát.

§ 66.

(1) Studia a zkoušky vykonané na tuzemském diecésním učilišti bohosloveckém může profesorský sbor při přestupu na fakultu jen tehdy plně uznati a započítati do doby normálního studia fakultního, jestliže shledá, že byla vykonána na učilišti, jež se přizpůsobilo studijní osnově normálního studia podle § 22 rozsahem aspoň hlavních nauk. Profesorský sbor zároveň určí, které z pomocných nauk má posluchač po případě ještě navštěvovati.

(2) Studium vykonané na tuzemském diecésním učilišti bohosloveckém, které studijní osnovu nezavedlo aspoň tou měrou, jak bylo v odstavci 1 výtčeno, lze jen omezeně započítati do doby studií na fakultě.

Profesorský sbor určí, které nauky, v jakém rozvrhu i rozsahu a po jakou dobu má přestupující posluchač na fakultě navštěvovati, aby mohl dosáhnouti absolutoria normálního studia.

(3) Podle týchž zásad se postupuje, jde-li o studium absolvované na řádových učilištích bohosloveckých řádně uznaných.

§ 67.

(1) Posluchači tuzemských bohosloveckých učilišť diecésních nebo řádně uznaných učilišť řádových, které se požadavkům pro normální studium stanoveným v § 22 přizpůsobily rozvrhem a rozsahem aspoň hlavních nauk, mohou býti připuštěni během tohoto studia k státním zkouškám za stejných podmínek, jako posluchači fakult, jestliže

a) jsou na fakultě imatrikulováni jako řádní posluchači,

b) jejich profesori na diecésních nebo řádových učilištích byli doktory bohosloví nebo licenciáty bohosloví a bylo-li na těchto učilištích zřízeno aspoň šest profesorů pro různé obory,

c) vykonali na bohosloveckých učilištích zkoušky z hlavních a pomocných nauk, z nichž jsou požadovány zkoušky podle ustanovení o jednotlivých státních zkouškách (§§ 36 až 38),

d) účastnili se na bohosloveckém učilišti seminárních cvičení v rozsahu stanoveném týmiž ustanoveními.

(2) Posluchači diecésních a řádových ústavů bohosloveckých podávají přihlášky k státním zkouškám stejným způsobem jako posluchači fakult (§ 34).

(3) Posluchači takových bohosloveckých učilišť, o nichž je řeč v odstavci 1, mohou po pětiletém studiu býti ihned přijati na fakultu, aby se jako řádní posluchači věnovali studium průpravného roku k licenciátu.

(4) Jestliže se absolventům takových učilišť nebo absolventům fakult bohosloveckých nedostává jedné nebo více státních zkoušek anebo konečných kolokvií

z některých nauk pomocných, po případě i potřebného k nim studia nebo seminárních cvičení, ustanoví profesorský sbor, může-li kandidát doplniti studia, konečná kolokvia a státní zkoušky během průpravného roku k licenciátu, či má-li tak a v jakém rozsahu učiniti před přijetím do tohoto roku.

§ 68.

(¹) Studující tuzemských diecésních a řádových učilišť bohosloveckých, která se nepřizpůsobila studijní osnově normálního studia podle § 22 rozsahem aspoň hlavních nauk, nebo která nevyhovují podmínce stanovené v § 67, odst. 1, písm. b), nemohou býti během takového studia vůbec připuštěni k státním zkouškám.

(²) Absolventům takových ústavů, kteří chtějí dosáhnouti akademických stupňů, určí profesorský sbor dodatečná studia, která jest jim na fakultě vykonati, aby mohli býti připuštěni k jednotlivým státním zkouškám a přijati do průpravného roku k licenciátu.

§ 69.

(¹) Studium konané po jeden nebo více semestrů na tuzemských fakultách jiných než bohosloveckých mohou profesorské sbory katolických fakult bohosloveckých započísti v rozsahu jednoho semestru do předepsané doby studia bohosloveckého, lze-li studium, o jehož započetí jde, aspoň do jisté míry pokládati za průpravu k studiu katolického bohosloví.

(²) Mělo-li by býti takové studium započteno ve větším rozsahu než jednoho semestru, rozhoduje o žádosti ministerstvo školství a národní osvěty, vyslechnouc o tom sbor příslušné fakulty bohoslovecké.

§ 70.

(¹) Studium konané po jeden nebo více semestrů na cizozemských fakultách bohosloveckých, které mají právo udíleti akademické hodnosti, může profesorský sbor se schválením ministerstva školství a národní osvěty započísti podle rozsahu vykonaných studií do předepsané doby studijní pod tou podmínkou, že před

absolutoriem bude doplněno podle osnovy normálního studia (§ 22).

(²) U těch, kdož chtějí vstoupiti do průpravného roku k doktorátu a dosáhli licenciátu na fakultě, jejíž studijní osnova byla upravena podle apoštolské konstituce *Deus scientiarum Dominus* a aprobována Kongregací seminářů a universit, může profesorský sbor se schválením ministerstva školství a národní osvěty započísti studijní dobu v cizině strávenou rozsahem šesti studijních let, odpovídá-li tomu skutečně filosofické a theologické studium v cizině vykonané.

§ 71.

Má-li v cizině nabytý licenciát bohosloví anebo doktorát bohosloví nabýti platnosti v Československé republice, musí býti nostrifikován, pokud není jinak předepsáno, podle zásad stanovených výnosem ze dne 6. června 1850, č. 240 ř. z., o nostrifikaci cizozemských doktorských diplomů.

§ 72.

(¹) Nostrifikaci licenciátu povoluje a podmínky nostrifikace k návrhu profesorského sboru stanoví ministerstvo školství a národní osvěty.

(²) Při nostrifikaci v cizině nabytého licenciátu bohosloví stanoví se zpravidla jako minimální podmínka, že žadatel je povinen na tuzemské fakultě podrobiti se zkoušce, jejímž předmětem jsou:

- a) církevní dějiny československé,
- b) církevní právo platné na území Československé republiky v přítomnosti i minulosti,
- c) obecná pedagogika, dějiny pedagogiky, katechetika, methodika, didaktika a školní zákony československé. V tomto rozsahu stanovená zkouška trvá půldruhé hodiny.

(³) Liší-li se rozsah nauky podle studijní osnovy fakulty, na níž žadatel v cizině dosáhl licenciátu, podstatně od rozsahu, v jakém se vyučuje nauce podle osnovy normálního studia (§ 22), má profesorský sbor

podle svého uznání navrhnouti, aby žadatel byl povinen konati doplňovací zkoušku (státní, odbornou nebo konečné kolokvium).

(4) Ministerstvo školství a národní osvěty může, vyžádajíc si dobrozdání aspoň dvou fakult, stanoviti obecné podmínky nostrifikační pro ty, kdož nabyli licenciátu nebo doktorátu bohosloví na určité cizozemské fakultě nebo na papežských fakultách římských a na fakultách určitého státu, řídících se stejnými předpisy. V tom případě může provádění nostrifikací svěřiti profesorským sborům bohosloveckých fakult.

§ 73.

Doktorát bohosloví, nabytý na fakultách, které svoje studium zařídily souhlasně s konstitucí *Deus scientiarum Dominus* a s prováděcím nařízením Kongregace seminářů a universit, lze uznati bez jakékoli další zkoušky, jestliže byl nostrifikován žadatelův licenciát bohosloví v cizině nabytý, anebo jestliže doktorátu bohosloví v cizině nabytý, kdo předtím dosáhl licenciátu na tuzemské fakultě.

§ 74.

(1) O provedené nostrifikaci licenciátu nebo doktorátu bohosloví jest žadateli vydati vysvědčení, náležitě kolkované a děkanem fakulty podepsané a i na příslušném diplomu učiniti záznam podepsaný děkanem.

(2) O vykonaných nostrifikacích podá děkanství každoročně zprávu ministerstvu školství a národní osvěty.

V. Ustanovení přechodná a závěrečná

§ 75.

(1) Podle nařízení ze dne 8. dubna 1903, č. 97 ř. z., jímž se vydávají nová ustanovení o dosažení theologického doktorátu (*rigorosní řád*), mohou i příště doktorátu bohosloví dosíci posluchači, kteří studium bohosloví absolvovali přede dnem 30. června 1937, jestliže

přede dnem 30. června 1938 dosáhli schválení disertačního tematu a dokončí-li rigorosa během následujících 6 let, t. j. do dne 30. června 1944. Nepoužijí-li této možnosti, upraví profesorský sbor v jednotlivých případech podmínky podle zásad oddílu III. tohoto řádu.

(2) Posluchačům, kteří studium bohosloví přede dnem 30. června 1937 započali, avšak neabsolvovali, upraví profesorský sbor podmínky k získání licenciátu a doktorátu podobným způsobem.

K § 75 odst. 1: Ministerstvo školství a osvěty č. j. A-131.825-V/Ia z 30. XI. 1945 prodloužilo termín pro ukončení přísných zkoušek podle starého rigorosního řádu o šest let, t. j. do konce června r. 1950.

(3) Pro posluchače, kteří zahájí studium studijním rokem 1937/38 anebo později, platí nový studijní řád bez výjimky.

(4) Profesorské sbory se postarají, aby rozvrh přednášek byl co nejdříve uveden v soulad s novou studijní osnovou podle §§ 22, 42 a 54 a učiní příslušná opatření přechodná vzhledem k dřívějšímu rozvrhu učiva a potřebám posluchačů.

§ 76.

Profesorské sbory, přihlízejíce k místním poměrům, mohou v rámci těchto řádů vydati zvláštní instrukce se schválením ministerstva školství a národní osvěty.

§ 77.

Ode dne účinnosti tohoto nařízení pozbývají platnosti — kromě výjimek uvedených v § 75 — všechna jinde obsažená ustanovení, která mu odporují, zejména:

a) nařízení ze dne 30. června 1850, č. 319 ř. z., o katolicko-bohosloveckých diecésních a klášterních učilištích a fakultách, pokud se týká studií na bohosloveckých fakultách,

b) výnos ze dne 16. září 1851, č. 216 ř. z., jímž se šíře ustanovuje, pokud se obecná nařízení o studiích

fakultních, daná dne 1. října 1850, vztahují na studující theologie,

c) výnos ministerstva kultu a vyučování ze dne 21. března 1902, č. 35.944, jímž se oznamují usnesení generálního shromáždění rakouského episkopátu rit. lat. o reformě theologického studijního a zkušebního řádu,

d) nařízení ze dne 26. prosince 1909, č. 4 ř. z. z roku 1910, jímž se vydávají prozatímní zásadní ustanovení o konání theologických odborných zkoušek na katolických theologických fakultách ve svazku některé university a mimo tento svazek jsoucích,

e) nařízení č. 97/1903 ř. z.

§ 78.

Toto nařízení nabývá účinnosti počátkem studijního roku 1937/38; provede je ministr školství a národní osvěty.

POZNÁMK

1. — K str. 62: Předpisy církevní. Z kodexu církv. práva can. 1365 uveden jest zde na str. 29 a n. v pozn. 8; can. 1366 na str. 40 v pozn. 12; can. 1375 na str. 37 v pozn. 10; can. 1376 na str. 37 v pozn. 11.

2. — K str. 92, § 51 odst. 4: Taxa za nostrifikaci licenciátu se zřetelem na vlád. nař. z 22. XII. 1920 č. 680 Sb. z. a n. stanovena částkou 200 Kčs, z nichž dostane předseda 50 Kčs, každý examinator po 40 Kčs, fakultní kancelářský fond 20 Kčs a zbytek se rozdělí mezi všechny řádné profesory.

3. — K str. 100, § 75 odst. 1: Ministerstvo školství a osvěty č. j. A-131.825-V/Ia ze 30. XI. 1945 prodloužilo termín pro ukončení přísných zkoušek podle starého rigorosního řádu o šest let, t. j. do konce června 1950.

VZDĚLÁNÍ UČITELŮ NÁBOŽENSTVÍ

88. — **D ů v o d y.** Vyučování náboženství na školách trpí již delší dobu nedostatkem duchovních učitelů náboženství a to jak kvalifikovaných katechetů, tak i kněží z duchovní správy. Na př. v diecési královohradecké jest systemisováno 32 míst středoškolských k a t e c h e t ů a 108 míst na školách národních, avšak definitivně jest obsazeno pouze asi 11 na středních školách a 20 na národních školách. Rovněž i počet kněží z duchovní správy stále klesá. Před první světovou válkou v Praze bývalo vysvěceno 30 až 40 kněží světských vedle řeholních. V letech však 1915 až 39 zmenšil se počet novosvěcenců již na 10 až 15. Za druhé pak světové války téměř polovina bohoslovců ze všech seminářů byla poslána na nucené práce, studia jejich byla přerušena, a mnozí se vůbec do seminářů nevrátili. V letech mimo to 1945 — 6 s německým obyvatelstvem opustili své fary němečtí kněží. A tak se stalo, že jen v pohraničí, patřícím k arcibiskupství pražskému, uprázdnilo se 215 far, kde působilo 174 kněží světských a 120 řeholních. Na tato místa posláno bylo z českého vnitrozemí zatím 55 kněží, jež to-muto zase ubyli.

Na dlouhou tedy dobu nebude dosti kněží, kteří by vyučovali náboženství na školách, a nutno stále počítati s nekněžími jako učiteli náboženství.

O potřebné v z d ě l á n í k n ě ž í k v y u č o v á n í náboženství jest postaráno na bohosloveckých fakultách, diecésních a řeholních učilištích, kde jsou zavedeny též předměty pedagogického a metodického rázu, takže jejich absolventi podle dekretu presidenta republiky ze dne 27. října r. 1945 č. 132 Sb. o vzdělání učitelstva § 1 mohou býti ustanoveni učiteli náboženství a případně po dalších ještě zkouškách kvalifikovanými katechety.

Tomu však tak není u n e k n ě ž í. Tito nabývali způsobilosti nejdříve soukromým studiem a zkouškou, kterou

skládali u Ordinariátu. Než záhy pro ně zřizovány byly katechetské kursy v jednotlivých diecésích, tak v pražské r. 1925. Tyto pak, na počátku míněné jako prozatímní, t. j. pro přechodnou dobu nedostatku kněží, staly se již před světovou válkou trvalým zařízením s úkolem připravovati výpomocné síly k vyučování náboženství podle potřeby tam, kde by nebylo kněží.

Než řádné vyučování náboženství na všech školách vyžaduje řádně kvalifikované učitele, t. j. takové, kteří vyhovují všem nejen církevně, nýbrž i státně požadovaným podmínkám.

Kdo tedy nechce býti pouze výpomocnou silou na čas, nýbrž řádným učitelem náboženství, musí míti k tomuto úkolu uvedeným dekretem předepsané vysokoškolské vzdělání. Tak se stává kvalifikovaným učitelem, rovnoprávným ve všem s učiteli světských předmětů.

Podle dekr. presidenta republiky již řečeného ze dne 27. X. 1945 č. 132 Sb. nabývají učitelé všech stupňů a druhů vzdělání na pedagogických a jiných fakultách vysokých škol. Ježto vládní nařízení ze dne 27. srpna 1946 č. 170 Sb., kterým byl vydán statut pedagogických fakult a určena studijní doba učitelů, upravilo toliko běžné studium kandidátů učitelství, bylo třeba učiniti opatření i pro učitele náboženství, pokud nejsou duchovními, aby se jim dostalo náležitého vzdělání i pro tento úkol.

A to se stalo novým vládním nařízením níže uvedeným ze dne 19. XII. 1947. Touto osnovou se upravuje tedy vzdělání laických učitelů náboženství, t. j. takových, kteří neabsolvovali normální bohoslovecké studium; vztahuje se při tom na vyučování náboženství jen těch náboženských vyznání, pro něž jsou zřízeny bohoslovecké fakulty.

Osnova se vztahuje, dí dále důvodová zpráva k tomuto vlád. nařízení, jak na kandidáty učitelství náboženství v hlavním povolání (kteří se budou zabývatí výhradně vyučováním náboženství), tak i na kandidáty

normálního učitelství obecných a měšťanských škol, kteří si budou chtít rozšířiti svoji způsobilost i na vyučování náboženství.

Pro obě tyto kategorie je studijní doba stejně dlouhá, avšak studijní řády budou se v jednotlivostech odchylovati, ježto u učitelů druhé kategorie budou moci odpadnouti přednášky, cvičení a zkoušky, které již učitel absolvoval při normálním učitelském studiu.

89. Vládní nařízení

ze dne 19. prosince 1947 o vzdělání učitelů náboženství škol obecných a měšťanských. Č. 14. Sb.

Vláda republiky Československé nařizuje podle § 2 dekretu presidenta republiky ze dne 27. října 1945, č. 132 Sb., o vzdělání učitelstva:

§ 1.

Kandidáti učitelství náboženství škol obecných a měšťanských nabývají vzdělání na bohosloveckých a pedagogických fakultách.

§ 2.

1. Povinná studijní doba pro kandidáty učitelství náboženství škol obecných a měšťanských se určuje na šest semestrů.

2. Pro přechodnou dobu ode dne vyhlášení tohoto nařízení do dne, který určí vláda nařízením, se zkracuje studijní doba pro kandidáty učitelství náboženství škol obecných na čtyři semestry.

3. Studijní a zkušební řády vydá ministr školství a osvěty, pokud jde o Slovensko po vyjádření pověřence školství a osvěty.

§ 3.

Dobu zahájení studia podle tohoto nařízení na jednotlivých fakultách stanoví ministr školství a osvěty, na Slovensku po vyjádření pověřence školství a osvěty.

§ 4.

Ustanovení tohoto nařízení vztahují se toliko na vzdělání pro vyučování náboženství těch vyznání, jejichž duchovní se vzdělávají na bohosloveckých fakultách, a jen na ty kandidáty učitelství náboženství, kteří neabsolvovali normální studium bohoslovecké.

§ 5.

Toto nařízení nabývá účinnosti dnem vyhlášení; provede je ministr školství a osvěty.

PŘEHLED VĚCNÝ

Absolutorium studia str. 71, 83 n
adjunkti 41
akademické hodnosti 47, 63, 65, 72
akce katol. 32
apologetika 12, 31
apoštol. doba 18
apoštol. konstituce 21, 33, 37, 62 n
apoštol. otcové 19
archeologie biblická 31, 79, 85
archeologie křesťanská 23, 77, 86
asesoři, asistenti 41
asketika 24, 31
autorita církevní 35 n

Bakalaureát 40
Belgie a theologie 26
biblické studium 30, 76, 79
biennium propaedeuticum 29, 47,
76, 79
bohověda 7 n
bohověda a věda 13 n
bohověda a víra 14 n
bohověda a pokrok 17
bohověda a svoboda 16
Bratislavská fakulta theol. 51

Cizozemské studium 98 n
Cyrilo-Methodějská fakulta 28, 50

Dějiny bohosloví 18 n, 78
„ církevní 29 n, 31, 76, 79, 85 n
„ dogmat 23, 31
„ právní 32
dekretalie 36
didaktika 77, 79, 86
diecéšní učeliště 48, 96 n
disertace 87 n, 92
doba studijní 52, 64, 71
docenti 41
dogmatika 25, 31, 76, 78, 87 n
doktorát 40, 63, 65, 69, 71, 92
důvody víry 11 n
dvouletí přípravné 29, 47, 76, 78

Encyklopedie theol. 5, 78
ekonomie 32

epigrafie 31
etika 29, 32, 67, 76
exegese vyšší 30

Fakulty theologické v Praze, Olo-
mouci, Bratislavě 28, 48 n, 104
fakulty pro církevní studia 62 n,
104
fakulty pedagogické 104 n
filologie biblická 31, 77
filosofie křest. 29, 67, 76, 78
filos. morálka v. etiku

Francie a theologie 26
fundamentální theologie 30 n, 67,
76, 78

Habilitace docentů 41
hagiografie 23
hebrejšтина 30, 85
hermeneutika 31
historická theologie 30 n
hodnosti akademické 47, 63, 65, 72
homiletika 32
hudba církevní 77

Charita 32
chronografie 31

Introdukce theol. 3
imatrikulace 73
Itálie a theologie 26

Kandidáti kněžství 58 n
Karlova universita 28 n, 104
katechetika 32, 86
katecheté 103 n
katechetské studium 103 n
katechetské školy 19
klášterní školy 43, 48, 97 n
knihovna fakultní 54, 70
kolegia 32, 54
kolejné 74
komisař ordinariátní 62, 89
komisař vládní 89
komise zkušební 88 n, 94 n
kritika pramenů 23
křesťanští apologeté 19

Lajčtí učitelé náboženství 103 n
latina 54 n, 64
licenciát 40, 63, 65, 69, 71, 84
liturgika 29, 32 76

Magisterium 35, 40
mariologie 68
maturita gymnas. 73
metafysika 25
metoda vyučovací 53
metodika 77, 79, 86
misologie 68
mistři 40
misie kanonická 36 n
morálka 24, 32, 67, 76, 79, 86, 87 n
mravouka 30
mystika 21, 24, 31, 32

Návštěva přednášek 80
nářečí semitská 77, 85
nauky propedeutické, theologické,
hlavní, pomocné a zvláštní,
nutné a užitečné 29 n, 33, 76,
77 n
normální studium 66, 71, 76
nostrifikace ciz. diplomů 99 n

Obory hlavní, pomocné, zvláštní
30, 65, 67
obsazování stolic 38 n
odborná studia 64, 92
ochrana církevních památek 79
osnova studijní 80
otcové církevní 19

Palackého universita 59
paleografie 23, 31
papežské ústavy 77, 79, 86
patristická doba 18 n
patrologie 23, 30, 76, 79, 86
pastorálka 25, 29, 32, 76, 79, 86
Písmo sv. 29 n, 67 n
pětileté studium 64, 71, 76
pohnutky víry 11 n
povolání 59
posluchači 16 n, 64; řádní 71, 73;
mimořádní 74, 75
postup studia 71, 76
právo kanonické 29 n, 31, 37, 55,
76, 79, 85 n

praktická theologie 30
profesoři 41
prospěch posluchačů 71, 81
prostředky učební a hospodářské
70
prováděcí nařízení k Apoštolské
konstituci 29, 30, 52, 55, 66 n
přednášky 74, 75

Rigorosní zkouška 94 n
ritualistika 32
rubristika 32

Řád studijní, zkušební a rigorosní
47, 64, 67, 73 n
řeč 47, 54
řečnictví 29
řečtina 85

Sbor učitelský 39 n
sedmileté studium 64, 84, 92
sekcce studijní 68
semináře vědecké 78, 85
semináře církevní 43, 46, 61
sněm Tridentický 37, 44, 61
sněm Vatikánský 42
sociologie 32, 77, 79, 86
soukromá docentura 41
srovnávací věda náboženská 77,
79
staroslověnština 31, 77, 79
státní předpisy 70
státní moc 39
střední školy 64, 66 n, 73, 75
středověk a theologie 20 n
svoboda a theologie 15 n, 38 n
symbolika 32
syrochaldejština 31, 77
systematická theologie 30, 31 n

školy katechetské 19, 42
„ kathedrální, biskupské, far-
ní, klášterní 26 n
„ střední 64, 66 n, 73, 75
„ reálky 73
Španělsko a theologie 26

Taxy 91, 95
theologie 7 n

Učiliště diecéšní 72, 96
„ řádová 72, 97
učitelé náboženství 103 n
umění křesťanské 31, 68, 77, 79
univerzity a fakulty církv. 63
uznání studií a zkoušek cizích
96 n

Věda a богověда 13 n, 17 n
věda a víra 10
věda misijní 31
věda náboženská 31
věrouka 30, 67
víra křesťanská 11
východní theologie 63
vysvědčení na odchodnou 83 n
vyznání víry 42
vzdělání učitelů nábožen. 103 n

Základní богověда 30 n, 67, 76, 78
započtení jiného studia 69
započtení studia mimořádného 75
zkoušky celoroční 47, 55, 81
„ kolokvijní 81
„ odborné 81 n
„ rigorosní 92 n
„ semestrální 82
„ státní 84 n
známky zkoušek kolokvijních
a odborných 81
známky rigorosní zkoušky 94
„ státních zkoušek 90
zpěv církevní 29

Ženy posluchačky 75

OBSAH

ÚVOD

1. — Předmět a 2. — účel stati 5—6

I. BOHOVĚDA

3. — Postup 7

A. Pojem bohovědy:

- a) — *Výměr* 4. — jmenný, 5. — věcný, 6. — bohověda přirozená, 7. — nadpřirozená, 8. — rozdíl obou 7—9
- b) — *Bohověda vědou víry*: 9. — věda a víra. 10. — úkol bohovědy, 11. — podávati důvody a 12. — výklad víry, 13. — význam bohovědy, 14. — Bohověda a věda, 15. — bohověda a víra, vychází z víry, 16. — není vírou. Bohověda a 17. — svoboda, 18. — pokrok, 19. — jiné vědy, 20. — souvislost s ostatními vědami 10—18

B. Dějiny theologie:

- a) *Doba patristická*: 22. — apoštolská, 23. — Otců apoštolských, 24. — apologetů, 25. — vědeckých škol, 26. — Otců církevních, 27. — pokles 18—20
- b) — *Středověk*: 28. — jeho ráz a metoda, 29. — rozvoj, 30. — Mystika, 31. — její pěstitelé, 32. — a pokles 20—22
- c) — *Novověk*: 33. — vzrůst bohovědy, 34. — theologie historická, 35. — systematická, 36. — mystika a asketika, 37. — doba poklesu a 38. — nového rozkvětu 22—26
- d) — *V našich krajích*: 39. — doba starší, 40. — od národního probuzení 26—28

C. Soustava bohovědy:

- a) — 42. — Předběžné obory filosofické. 29
- b) — 43. — Obory theologické, 44. — bohověda historická, systematická a praktická, 45. — průprava k vědecké práci, časový postup, literatura. 29—34

II. STUDIUM BOHOVĚDY

46. — Postup 35

A. Autorita učící:

- a) — *Její původ* 35
- b) — *Misse kanonická*: 48. — její význam, 49. — v minulosti, 50. — na učilištích církevních a státních, 51. — misse a svoboda, 52. — misse a státní právo 36—39
- c) — *Sbor učitelský*: 53. — Povšechné podmínky, 54. — učitelé, 55. — pomocné síly, 56. — Obsazování stolic 39—42

B. Úprava studia:

- a) — 57. — *Její význam* 42
- b) — *v době minulé*: 58. — poapoštolské, 59. — katechetských škol, 60. — po pronásledování, 61. — ve stol. stěhování národů, 62. — v říši francké, 63. — vznik universit, 64. — jejich studium, 65. — sněm Tridentský, 66. — v býv. Rakousku-Uhersku stol. XVI. a XVII., 67. — reformy za Marie Terezie, 68. — za cís. Josefa II., 69. — po roce 1848, 70. — nová úprava 42—47
- c) — *v dnešní době*: 71. — učiliště, 72. — úprava výuky, 73. — methoda výuky, 74. — řeč, 75. — zkoušky 48—55

C. Posluchači:

- a) — 76. — *Dvoji posluchači*, 77. — vlastnosti všech 56—57
b) 78. — *kandidáti kněžství*, — 79. — jejich povolání, 80. — semináře 57—61
c) — 81. — *ústav pro vyšší studium* . . . 61

III. DODATKY.

A. Předpisy církevní:

82. — církevní právo. 83. — Apoštolská konstituce *DsD*, 84. — Prováděcí nařízení k ní 62—70

B. Předpisy státní:

85. — Vlád. nařízení s platností zákona, 86. — z 18. června 1937 č. 151 Sb. z. a n., 87 vl. nař. z 28. června 1937 č. 152 Sb. z. a n., jímž se předešlé nařízení provádí . 71-102

IV. VZDĚLÁNÍ UČITELŮ NÁBOŽENSTVÍ.

88. — Důvody, 89. — Vládní nařízení z 19. prosince 1947 č. 14, Sb. z. a n. 1948 . 103-106

Přehled věcný 107-109

Dr. Alois Kudrnovský

BOHOVĚDA A JEJÍ STUDIUM

**Jako 5. svazek knihovny „Studium“
za spolupráce Dědictví sv. Prokopa
vydal nakladatel Bohuslav Rupp
v Praze II, Jindřišská 23. Graficky
upravil a obálku navrhl Miloš Krejza.
V nákladu 2.200 výtisků vytiskla
knihtiskárna „Vlast“, n. sp., v Praze.**

L. P. 1947.

Brož. výtisk 63.— Kčs

K N I H O V N A „ L O G O S ”

Slovo boží. Napsal Dr. Josef Miklík C. Ss. R. Kniha celoročních kázání.
Brož. 155 Kčs, váz. 185 Kčs.

Na klíně mateřském. Napsal univ. prof. Dr. Josef Hronek. Kapitoly o rodinné výchově dětí v předškolním věku. Brož. 45 Kčs, váz. 70 Kčs.

Blahoslavení. Napsal Dr. Bohuslav Jarolímek. Kniha kázání na thema Horské řeči.
Brož. 96 Kčs, váz. 121 Kčs.

Katechetika. Napsal univ. prof. Dr. Josef Hronek. Duch a forma náboženské výchovy a výuky.
Brož. 75 Kčs, váz. 100 Kčs.

Maria. Napsal Jindřich Š. Baar. Kniha mariánských kázání.
Brož. 96. Kčs.

Vánoce. Napsal J. Š. Baar. Kniha adventních vánočních a povánočních kázání.
Brož. 75 Kčs, váz. 100 Kčs.

Velkonoce. Napsal J. Š. Baar. Velikonoční kazatelský cyklus.
Brož. 75 Kčs, váz. 100 Kčs.

Podstata křesťanství. Napsal Dr. Silv. M. Braitó OP. Exerciční promluvy.
Brož. 52 Kčs, váz. 77 Kčs.

Katechese. I. a II. díl. Napsal vikář Josef Resl. Katechetický výklad Starého a Nového zákona pro 1. a 2. tř. obec. škol.
I. díl, brož. 85 Kčs, váz. 110 Kčs,
II. díl, brož. 114 Kčs, váz. 139 Kčs,

K N I H O V N A „ S T U D I U M ”

Učení víry. Napsal Dr. Jan Ev. Urban O. F. M. Moderní kompendium katolické nauky.
Brož. 90 Kčs, váz. 115 Kčs.

Duch a hmota. Napsal univ. prof. Dr. Jar. Beneš. Základní dílo křesťanské filosofie.
Brož. 50 Kčs, váz. 75 Kčs.

O přátelství. Napsal Dr. Reg. M. Dacík O. P. Psychologie a etika přátelství.
Brož. 28 Kčs, váz. 53 Kčs.

České křesťanství. Napsal Dr. Josef Kubalík. Přehled křesť. společností na půdě naší vlasti.
Brož. 80 Kčs, váz. 105 Kčs.

Byzantské křesťanství u slovanských národů. Napsal Dr. Josef Kadlec.
Brož. 70 Kčs.

K N I H O V N A „ S V Ě T L A B O Ž Í ”

Dějiny duše. Svěžívotopis sv. Terezie z Lisieux.
Brož. 96 Kčs, váz. 136 Kčs.

Sv. Benedikt. Napsal P. Marian Schaller O. S. B. Život a dílo patriarchy západního mnišstva.
Brož. 90 Kčs, váz. 130 Kčs.

Sv. Augustin. Napsal Giovanni Papini. Život a dílo jedné z největších postav křesťanských dějin.
Brož. 87 Kčs, váz. 127 Kčs.

Ježíš Kristus. Napsal Dr. Josef Miklík. Umučení, vzkříšení a oslavení Krista Pána.
Brož. 160 Kčs, váz. 200 Kčs.

NAKLADATELSTVÍ BOHUSLAV RUPP
PRAHA II, JINDŘIŠSKÁ 23 • TELEFON 311-87